

*Божична посланица Епископа
шумадијског Господина Јована*

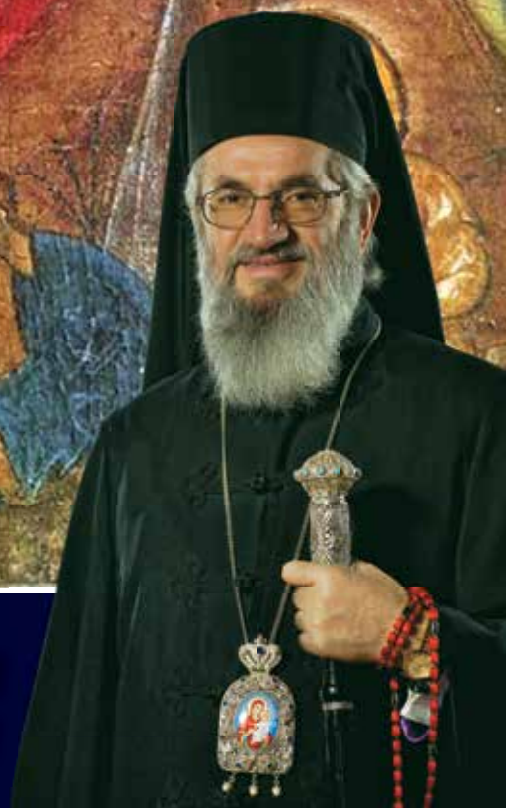

фото репортажа

Освећење цркве Светог архангела Михаила у Буковику

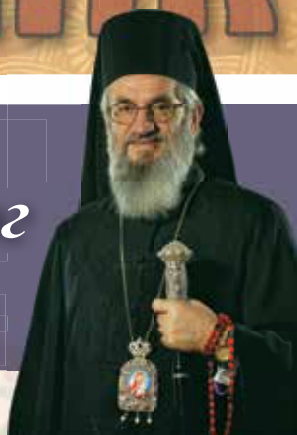
Божјића посланица Епископа шумадијског Господина Јована

стр. 2

Преподобни Исихије О Светој Марији Богородици

стр. 5

Николаос Хациниколау Биоетичке дилеме и пастирска проблематизација почетка човековог живота

стр. 12

Лариса Маршева, Петар Граматик, Коментари на тропар и кондак празника Криштења Господњег	7
Милош Весин, Пресвета Богородица, Мајка Животодавца Христа	9
Освећена црква посвећена Светом Никодиму Српском у Америћу	18
Освећење цркве посвећене Светом архангелу Михаилу у Буковику	20
Двадесетогодишњица служења Владике Јована у Шумадијској епархији ...	22
Нина Валеријевна Каливидзе, Иконографија Криштења Господњег	31
Небојша Ђокић, Црква Светих апостола Петра и Павла у Бадњевицу	35
Црква Рођења Христовог у Витлејему	40

Из летописа Епархије шумадијске
Промене у Епархији шумадијској
Служења, приједи и посете Епископа шумадијског Г. Јована
Дечија страна

Главни и одговорни уредник: Никола Миловић, протојереј
Заменик главног и одговорног уредника: Негослав Јованчевић
Редакција: Др Зоран Крстић, протојереј ставрофор, Дејан Марковић, јереј,
Лазар Марјановић

Уредништво и администрација: "Каленик", Владимира Роловића број 1, 34000 Крагујевац,
e-mail : n.milovic2@gmail.com
Дизајн и прелом: Дејан Манделц

Издаје са благословом
Његовог преосвештенства
епископа шумадијског
Господина Јована

Година XLIII,
Број 6, (264), 2022.

Издавач:
Српска православна епархија
шумадијска

Издаје:
шест пута годишње

Тираж: 2000 примерака

Штампа: ГРАФОСТИЛ,
Крагујевац

271.222(497.11)
ISSN 1820-6166 = Каленик
COBISS.SR - ID 50771212

9 771820 616009

Ј О В А Н

ПО МИЛОСТИ БОЖИЈОЈ ПРАВОСЛАВНИ ЕПИСКОП ШУМАДИЈСКИ
СВЕМУ СВЕШТЕНСТВУ, МОНАШТВУ И ВЕРНОМ НАРОДУ
ОВЕ БОГОМ ЧУВАНЕ ЕПАРХИЈЕ ШУМАДИЈСКЕ,
БЛАГОДАТ ВАМ И МИР ОД БОГА ОЦА, БОГА СИНА И БОГА ДУХА СВЕТОГА
УЗ СВЕРАДОСНИ БОЖИЋНИ ПОЗДРАВ:
МИР БОЖИЈИ – ХРИСТОС СЕ РОДИ!

*А пошто сте синови, посла Бог Духа Сина својегау
срца ваша, који виче Ава, Оче! (Галатима 4, 6)*

Ево нас, браћо, сестре и децо духовна, и ове године пред колевком Богомладенца Исуса Христа. Велика, и изнад и изван разума, Тајна рођења Бога Логоса десила се, не у некој великој и раскошној палати, него у скромној витлејемској пећини која је од тог тренутка, једном за свагда, постала место славе Божије и извор утехе и наде свим боготражитељима кроз историју људског рода. Та пећина, љубављу загрејана и истинским миром испуњена, постала је срце универзума, срце читаве творевине. Из те пећине куцао је живот за сав људски род. Ту се родио Онај који је дошао ради спасења нашега. Родио се да нам донесе дуго чекану месијанску вест: „Мир вам остављам, мир свој дајем вам; не дајем вам га као што свет даје. Нека се не збуњује срце ваше и нека се не боји“ (Јован 14, 27).

Какав је то нови мир који нам само Христос може дати? Према речима Преподобног Јустина Ћелијског, тај богочовечански мир јесте мир од смрти: „И мир Божији, који превазилази сваки ум, сачуваће срца ваша и мисли ваше у Христу Исусу“ (Филипљанима 4, 7). Спаситељ се родио да нам покаже да је Бог љубав и да нас научи да човек може имати мир и радост само онда када је испуњен љубављу, и то најпре љубављу према Богу, а затим и према ближњима јер: „Ако ко рече: Љубим Бога, а мрзи брата својега, лажа је; јер који не воли брата својега којег види, како може љубити Бога, којег не види“ (Прва Јованова 4, 20)?

Да бисмо схватили колики је значај рођења Христовог за људски род и његово спасење, помажу нам речи великог учитеља Цркве Светог Јована Златоустог: „Поштујте, браћо, празнике, понајвише дан Рођења Христовог; јер ко рођење Христово назива мајком свих празника, тај неће погрешити“. Из празника Рођења Христовог извиру сви празници, као реке из извора. По Златоустом, рођење Христово је поновно стварање света, односно камен темељац домостроја спасења.

Ми ових Божићних дана певамо анђелску песму коју су витлејемски пасти-

ри певали када им је анђео јавио да се у Витлејему родио Исус Христос: „Слава на висини Богу, а на земљи мир, међу људима добра воља“ (Лука 2, 14). Ова нас песма позива да се сви заједно једни са другима радујемо и да у љубави Христовој прославимо рођење Онога који се ради нас и нашега спасења родио у пећини и сишао са неба да бисмо се ми обожили и узрасли у меру раста висине Његове.

Божић је Празник када осећамо пуноћу доброте и милости Божије, показане према роду људском тиме што је Бог Отац послао у свет Сина свог једнороднога, Господа нашега Исуса Христа. Божанска љубав, која се чудесно показала у витлејемској пећини прожима и све нас приликом празновања Божића. Празновање Божића није тамо неки обичај, традиција, навика, дан примања и давања дарова. Божић је дар над даровима, дар у којем се открило оно што је једино ново под сунцем, или боље речено, открио нам се Онај који је једино ново, Нови Адам. Од Христовог рођења свет више није и не може бити оно што је био. Људска природа и свет, испуњени квасцем вечног Живота стичу могућност да буду нови човек, ново небо и нова земља, ново вечно човечанство. Зато је само Христос могао да изговори речи: „Где, све творим ново“ (Откривење 21, 5). Он, као једино ново под сунцем, вечно обнавља све што постоји; Светлост Његова просвећује све и свакога, „обасјава свакога човека који долази на свет“ (Јован 1, 9).

Христос, пуноћа закона и пророка, говори: „Нисам дошао да укинем закон и пророке него да испуним“ (Матеј 5, 17). Израз – да испуним – има двојако значење, да извршим закон, с једне, и да свету подарим пуноћу, савршенство, с друге стране. Тиме се и ми људи „испуњујемо“, извршавајући заповести Његове и Њиме самим узрастајући, све док, по речима богомудрог апостола Павла: „не достигнуемо сви у јединство вере и познање Сина Божијега, у човека савршена, у мери раста пуноће Христове“ (Ефесцима 4, 13).

На овој свеобухватној истини о Христовој личности и Његовом доласку у свет, као почетку и бескрају свега постојећег, темељи се свакодневни људски живот, тиме се осветљава човеков

начин живљења и понашања. Зато се ми увек враћамо рођењу Богомладенца, Његовом богочовечанском делу којим обасјавамо своја дела и свој однос према Богу, према ближњима и према свеколикој творевини Божијој.

У Њему, као Сину Божијем, и Сину Човечијем, савршеном Богу и савршеном човеку „ми смо познали и поверовали у љубав коју Бог има према нама“ (Прва Јованова 4, 16). Од када нам се Бог јавио својим рођењем, и са нама поживео, ми знамо да је заиста „Бог љубав, који пребива у љубави, у Богу пребива и Бог у њему. Тиме се љубав показала савршеном у нама“ (Прва Јованова 4, 16–17). Са Њим и ову заповест имамо: „Ко љуби Бога, да љуби и брата свога“ (Прва Јованова 4, 21).

Свети Григорије Палама, богослов витељемске и таворске светлости, у Божићној беседи открива дубоки смисао доласка Месије: „Оваплоћењем и рођењем Месије Христа у свету, свету је дарована васељенска радост и мир. Послушај до краја песму Благовесника и сазнаћеш је: 'Слава на висини Богу, и на земљи мир, међу људима добра воља' (Лука 2, 14); јер је Бог дошао у телу да би свету донео свој мир и помирио га са најзвизи-

је Он и савршени човек, не мењајући властиту природу, нити Божанску икономију“.

Бог је на Божић постао реалан човек, по својој безмерној љубави ушао је у историју благодаћу Светога Духа и оваплотивши се од Приснодеве Богородице. Тако нам је у новорођеном детету – Богомладенцу Исусу Христу – Бог даровао свако изобиље дарова Царства небеског, доносећи нам собом вечну истину, вечну правду и сам вечни живот који, по учењу Светог Максима Исповедника, унапред окушамо у животу и Литургији Цркве Христове.

Празник Божића је целокупну људску природу поделио на два дела – на ишчекивање и спасење. Библијско ишчекивање Месије Спаситеља почело је већ обећањем првосазданим људима Адаму и Еви, а још конкретније у праоцу Авраму коме је Бог обећао да ће у његовом потомку бити благословени сви народи (види Постање 22, 18), што се остварило управо рођењем Богочовека Исуса Христа.

Небески анђео приликом рођења Христовог открива велику Тајну спасења света благовестећи витељемским

пастирима, а преко њих и свима нама: „Не бојте се; јер вам, ево, јављам радост велику која ће бити свему народу. Јер вам се данас роди Спас, Који је Христос Господ, у граду Давидову“ (Лука 2, 10-11).

Од те благовести витељемским пастирима па све до данас, Рођење Христово је празник небоземне радости у којем заједно учествују анђели и свети, али и свака богољубива душа озарена витељемском светлошћу. Слично тројници мудраца са Истока, који су дошли да се поклоне Богодетету Исусу Христу, и ми смо сви позвани да Му се поклонимо, и да Му принесемо дарове.

Треба да знамо, све оно што смо добро ове

године учинили, наш је највећи дар Богомладенцу! Ако смо гладнога нахранили, жеднога напојили, болесног посетили, зар тиме нисмо дар Богу принели? Ако смо животом својим Бога прослављали живећи свето и богоугодно, зар тиме нисмо злато врлине Богомладенцу принели? Ако смо Цркву Божију љубили и својом ревношћу украшавали Дом Господњи, зар тиме нисмо богоугодну жртву принели? Ако смо страдање браће своје у невољама видели и својим делом их утешили, зар тиме нисмо самоме Христу добро учинили? Богомладенац Христос за своју безграничну љубав од нас људи такве дарове очекује. Зато је Божић празник пред којим проверавамо своју веру и све оно што смо, као створења Божија и као синови и кћери Божије, дужни да чинимо.

Кроз Свето Писмо и Свете Оце видели смо како нам се у Исусу из Назарета јавља, а и дарује, савршени Бог и савршени Човек. Дакле, ко Њега воли – испуњава прву

шенијим Оцем“. Мир Христов није истоветан са миром овога света. Божићни мир Свети Григорије Палама назива „духом усиновљења, јер они који су вером носиоци овога мира постају деца Божија и санаследници Христови“ (Римљанима 8, 17). Зато, како каже овај светитељ, у духу Божића живе само они који живе у љубави једни са другима те, сходно речима Светог апостола Павла, „подносећи једни друге, и опраштајући једни другима... Као што Христос опрости нама“ (сравни Колошанима 3, 13).

Далеки и узвишени Бог, који је у Старом Завету разговарао са Мојсијем на Гори Синају, рођењем Христовим спустио је небеса и постао Емануил, што значи: са нама Бог – не губећи при том ништа од свог Божанства. То нам, говорећи о рођењу Христовом, потврђује и Свети Јован Дамаскин речима: „Зато и не велимо за Њега да је Он човек који се обожио, него да је Бог који се очовечио; јер, будући по својој природи савршени Бог, постао

заповест Божју, заповест о љубави према Богу свим срцем и свом душом, али испуњава и ону другу Његову заповест о љубави према ближњима (види Марко 12, 30-31). Јер, Он је наш Бог и Господ, Он је од нас неодвојиви ближњи. У Њему препознајемо истинског Бога, али и истинског човека и у Њему, Богочовеку, се утемељују и

ветног учења да никада не чинимо другима оно што не желимо да нама други чине (види Матеј 7, 12).

Данас се најчешће помињу речи мир, љубав, заједница. Колико је то истинито, проверимо у свом срцу и души. Апостол каже: „Посла Бог Духа Сина свога у срца ваша“ (Галатима 4, 6). Дакле, потребно је да наша

срца постану она витлејемска пећина у коју ће Бог послати Сина свога. Ако смо отворили врата срца и примили Господа да се настани у нама онда имамо мир, ту скупочену реч која се помиње свакога дана безброј пута. Онда имамо љубав, такође скупочену реч која нам не силази са усана. Колико је нама људима стало до мира показује чињеница да људски род из дана у дан усавршава оруђе смрти. Ту је одговор на питање колико има мира у нама и колико тај мир желимо да ширимо око себе. А знамо да не може бити мира у нашој души ако нема Духа Сина Божијег у нашим срцима.

Испуњен Духом Божијим пророк Исаија је нагавештавао долазак Сина Божијег у свет: „Распопите мачеве и претопите их у плугове“ (Исаија 2, 4). То је и порука данашњега дана.

Нека би Господ дао, драга децо духовна, да на данашњи дан испуњени Христом Богомладенцем, за тренутак макар отворимо прозоре и врата својих срца да Дух Сина Божијег уђе и усели се у наше душе. Тада ће се у наше душе уселити мир, радост и љубав. Онда више неће бити страха, те ће бити места да се у наша срца усели сваки човек. Тада ћемо имати чврсту спознају да смо потребни једни другима и да, ма колико различити, не можемо једни без других. Најважније од свега је да будемо једно са Господом, па ћемо онда бити уједињени и као породица и као народ. Постајући удеоничари те богочовечанске заједнице спасења, бићемо спремни да градимо јединство са свим људима, са читавим светом и тако ћемо испуњавати Спаситељево молитву: „Да сви једно буду“ (Јован 17, 21).

Са овим мислима и жељама ја вам, драга наша децо духовна, желим мир од Бога, љубав, радост, спокојство, здравље и свако добро – све што је тако неопходно у нашем свакодневном животу – и да се, као што је читав свет био сабран у витлејемској пећини, што чешће сабирамо у овим празничним данима у нашим храмовима на Светим Литургијама како бисмо стално прослављали Богомладенца Христа, дародавца свих добара, поздрављајући једни друге сверадосним поздравом:

МИР БОЖИЈИ – ХРИСТОС СЕ РОДИ!

ВАИСТИНУ СЕ РОДИ!

Срећна и Богом благословена наступајућа

Нова 2023. година.

Ваш молитвеник пред Богомладенцем Христом

Еп. Јован

Епископ шумадијски

дарују три основне светиње људског живота: светиња оца и очинства, светиња мајке и материнства, светиња детета и детиње безазлености и чистоте. Управо зато наш благочестиви народ посвећује тим светињама три недеље уочи Божића, Детињце, Материце и Оце.

Божји нам носи поруку о томе колика је љубав Божија према човеку јер и сам је постао човек. Божји представља прилику да човек постане бољи него што је био прошле године, чиме би смисао слављења овог празника био још дубљи. Славећи Божић, прилика је да се упитамо колико нас Бог воли, и то не само на речима, већ и делима. Божји нас све и свагда позива да живимо у братољубљу и човекољубљу и јеванђељској смирености, живећи од дела руку својих, држећи се новоза-

Преподобни Исихије, презвитер јерусалимски (+ 451)

О СВЕТОЈ МАРИЈИ БОГОРОДИЦИ

Сваки спомен преведника достојан је хвале (Пс 111, 6) и свако празновање богољубивих је благословено, јер су се сви они подвизавали побожности ради, сви су поднели трудове ради истинског исповедања, сви су за истину с радошћу у опасностима примили више. Сада се сећамо Деве која је толико превазишла све жене, јер је драговољно примила самога Бога Слова који се уселио у Њу и није био притешњен. Њој је најпре завапио први од архангела Гаврило: „Радуј се, благодатна! Господ је с тобом... И ево зачећеш и родићеш сина, и наденућеш му име Исус“ (Лк 1, 28, 31).

И тако се Гаврилово благовест к Њој јавила као почак радости. Јер прва дева у преступу због свог одрицања окружила се невољама, а сваки рођени у горчини. А друга Дева кроз своју сагласност (пристанак) уклонила је од људског рода свако страдање и удаљила сваки извор туге у рођењу и растерала облаке малодушности у рађању деце од жена. И обасјала је своје сроднице радосном светлошћу чувши од Гаврила „Радуј се, благодатна! Господ је с тобом“.

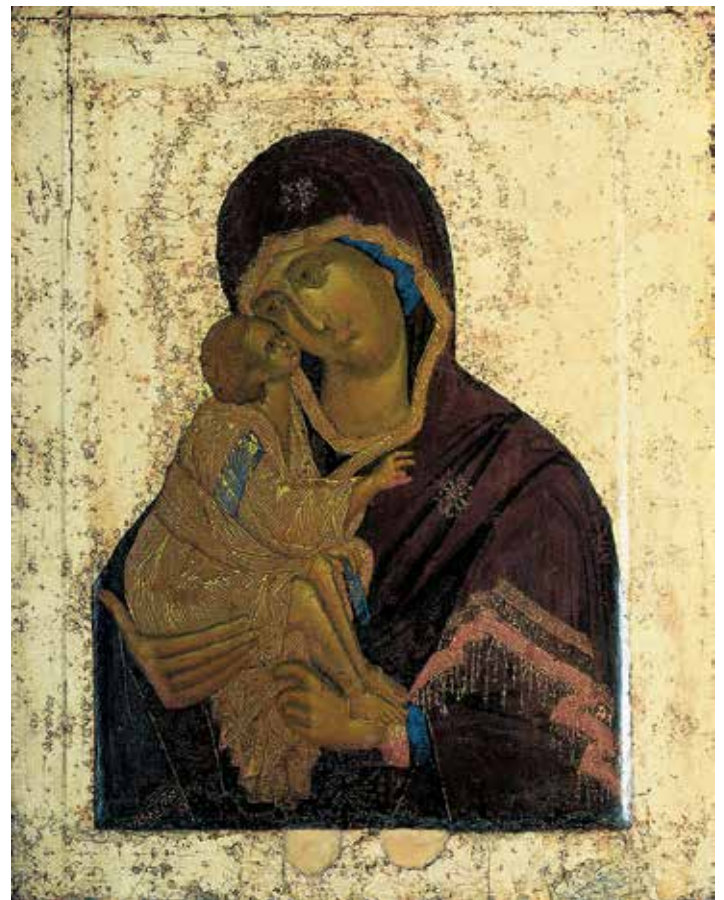
А Она, видевши га, уплаши се од речи његове и мишљаше, какав је био ово поздрав... Како си се усудио да се обратиш Деву која није у браку и саопштиш вест својим невероватним речима? Ти говориш да ћу ја родити дете без семена. Рекао си да ћу ја зачети без брака, утроба ће донети плод без сажитељства и општења са мужем, вино без винограда, или река која тече без извора? Ето, о томе нико није од првих векова слушао својим ушима, није видео својим очима ово догађање. Како ћу веровати теби који ми се подсмеваш?

Шта јој је рекао Гаврило, зато што му није поверовала? „И одговарајући анђео рече јој: Дух Свети доћи ће на тебе, и сила Вишњег осениће те; зато и оно што ће се родити биће свето, и назваће се Син Божији“ (Лк 1, 35). Ово долази од Онога који постоји пре сваке твари, као Творац и Саздаатељ свега, као Отац векова, као Родитељ свега, као старији од небеса, као Творац анђела, као Вајар човечанства, као Спаситељ страдалника... Ја не могу навести ништа више од овога и нисам примио откривење да Ти кажем како ће то бити, али треба да послужим Теби у делу благе вести. А Она говори: Ево слушкиње Господње – нека ми буде по речи твојој“ (Лк 1, 38). Да се и ми научимо арханђелским речима Гаврила о рођењу Владике, да пођемо и ми његовим путем и, као и он, задивимо се сили Рођеног.

Научимо се од мудраца побожности, више се научимо томе како су се они, тражећи младенца устремили за звездом и нису одговорили онима који су их питали: Како се догодило Божанско зачеће, каква је била бесемена утроба, како је нетрулежно било рођење, како је после рођења Мајка била Девојка? Како се Онај који постоји од вечности показао у времену? Како је у годинама био Онај који је пре векова?

Како се у утроби сместила несместива природа, како је неизменљиви бестелесно постао тело, како је Бог Слово, сместио себе у девојачку утробу, како се свехвални неискazано овалотио од Ње у лику слуге, како је Савршени постао Младенац, како је Хранитељ хранен млеком, како је Онај који све држи био ношен у наручју,

како је „Бог силни, отац вечни, кнез мирних“ (Ис, 9, 6) постао дете, као је Вишњи постао и мали, како се Онај који обитава на небу јавио на земљи, како је пребивао у пеленима Водитељ херувимских кола (Језекиљ), како се онај који пребива у недрима Оца појавио у јаслама? Како се појавио у пеленама Онај који ослобађа оковане и све остало, о чему је страшно и говорити? Али, стигавши с поклонима у тиху пећину после распитивања, приносећи Цару и Богу подобну част, с радошћу заволели су повратак, јављајући почетак богопознања многобожачким народима.

Њима су поверовали многобошци, а Јудејци не, будући несавитљиви, а најпре бездушни, нису се усмерили да подржавају Онога који је одавно вођен звездом ка Сунцу Правде, који се појавио у њиховим родним местима...

Јудејци су толико навикли да говоре нечасне дрскости против нашег Спаситеља, па јавно узвикују и у наше време: „Ми знамо да је Мојсеју говорио Бог; а овога не знамо откуда је“ (Јн 9, 29).

О, безобзирних дела! О, мржње која Јудејима не дозвољава да их избегну! Сваки пут када им саветујем да избегну ову одвратност, они ми одмах одговарају, или позивајући се на речи пророка, или злоупотребљавајући слово закона, или књиге поштованих Јеванђеља, како су и сада они изнели нашој пажњи њихове Божанске странице, што смо већ чули – „Ми знамо да је Мојсеју говорио Бог; а овога не знамо откуда је“ (Јн 9, 29).

О, каква јавна бестидност! О, каква разбојничка увреда! Када их Ирод питао где ће се Христос родити,

они рекоше: у Витлејему јудејскоме, јер је тако пророк написао (Мт 2, 4-5). А сада са прикривеним лицем кличу: „Ми знамо да је Мојсеју говорио Бог; а овога не знамо откуда је“ (Јн 9, 29). Заиста, „не познаше, нити разумеше, ходе по таму“ (Пс 82, 5). Заиста „се покварио овај народ“ (Друга Мојсијева 32, 7). Праведно је Христос завапио к њима: „Свирамо вам, и не играсте; нарицасмо вам, и не ридасте“ (Мт 11, 17). Ко може достојанствено представити њихово неблагодарно мишљење? Ко ће изобличити њихово злобно непријатељство?

Колико је за њих Христос учинио чуда, укрепљујући ослабљене, чистећи губаве, дарујући здравље болесним, исцељујући опседнуте, отварајући зенице очију, васкрсављајући мртве из гробова, претварајући воду у вино и дарујући им хиљаде других чуда о којима је тешко и говорити? У њих није било никакве вере, чак ни на кратко време.

Ако не верујеш нама, о Јудеју, прочитај пророке. Отвори странице које стоје пред тобом. Не прихватај ни Петра, ни Павла. Не сматрај сватим јеванђелисте. Послушај Мојсија. Шта је он написао у закону? „Пророка ћу им подигнути између браће њихове... и казиваће им све што му заповедим“ (5 Мој 18, 18). Пази шта каже Исаија пророкујући: „Зато ће вам сам Господ дати знак; ето девојка ће затруднети и родиће сина, и наденуће му име Емануило“ (Ис 7, 14). Погледај шта је казао Захарија. „ево човека, којему је име клица, која ће клијати с места свога и саградиће цркву Господњу“ (Зах 6, 12). Или Малахија: „А вама који се бојите имена мојега, грануће сунце правде и здравље ће бити на зрацима његовим“ (Мал 4, 2). И ову реч са другима је потврдила и запечатила крвоточива жена, исцељена после много година, примивши излечење, додирнувши скут његове одеће.

И шта још? Прочитај са љубављу реч Језекиља: „А слава Господња уђе у дом на врата која гледају на исток“ (Јез 43, 4). А Данило говори: „и гле, као син човечији иђаше са облацима небеским (Дан 7, 13).

Стани испред Јакова и научи се шта он говори преко својих благослова: „Палица владалачка неће се одвојити од Јуде нити од ногу његових онај који поставља закон, докле не дође Онај коме припада, и Њему ће се покоравати народи“ (1 Мој 49, 10). Додирни харфе Духа и посмотри о чему тачно пева Давид: „О Сиону ће се говорити: тај се и тај родио у њему; сам вишњи утврђује га“ (Пс 87, 5). Гле, Дева је постала Мајка и после рађања Сина сачувала је ненарушив печат девојаштва који је природа ставила на Њу. Поново погледај шта говори Давид: „Процветаће у дане његове праведник и свуда мир“ (Пс 72, 7), и даље: „Владаће од мора до мора, и од реке до крајева земаљских“ (Пс 72, 8). Зар то није најавио неко од наших учитеља? Зар то није написао на таблицама или пергаменту неко од ученика Спаситељевих? Зар нису раније проповедали о Њему толика деца обрезања и нису ли трубили пред Њима? Зар и то нису најавили Авраамови унуци? А ти нећеш да поверујеш у то! Постиди се макар демона који вапију и говоре: „Шта хоћеш од нас, Исусе, Сине Божији? Зар си дошао амо пре времена да нас мучиш“ (Мт 8, 29)? Постиди се исповедања Владике Христа од стране анђела и људи, и демона, и све творевине! А ако ти и то занемарујеш, прими од Оца сведочанство, које грми са небеса: „Ово је мој Син мој љубљени који је по мојој вољи“ (Мт 3, 17). Њему нека је слава у векове векова. Амин!

Превео протојереј Радомир В. Поповић

ИЗ СЛУЖБЕ ПРАЗНИКА ТЕЛЕСНОГ РОЂЕЊА ГОСПОДА БОГА И СПАСИТЕЉА НАШЕГА ИСУСА ХРИСТА

(У преводу са грчког др Ненада Ристовића)

КАНОН ГОСПОДИНА КОЗМЕ

глас 1:

Прва ода

Ирмос: Христос се рађа – славите! Христос с небеса – у сусрет му изађите! Христос на земљи – узнесите се! Певај Господу сва земљо! У весељу пој народе! – Јер Он се прослави.

Онога који је створен по Божијем лику, упропашћеног преступом, свега препуштеног пропадању, отпадника од божанственог живота, мудри Створитељ изнова пресаздава. – Јер Он се прослави.

Видевши како човек, кога је рукама створио, пропада, Саздаатељ, нагнувши небеса, сиђе и оваплотивши се од божански чисте Дјеве, целог га проже (Својим божанским) бићем. – Јер Он се прослави.

Мудрост, Реч, Сила, Син и Сјај Оца, Христос Бог, очовечивши се кришом од сила, како надземних тако и оних са земље, обновио нас је. – Јер Он се прослави.

Трећа ода

Ирмос: Сину пре векова од Оца непропадљиво рођеном, а недавно од Дјеве без семена оваплоћеном, Христу Богу, узвикнимо: „Ти узнесе рог наш, Ти си свет, Господе!“

Од блата начињени Адам, деоник више него изврсног задахнућа, па преваром женином у целости поданик пропадања, видевши Христа произашлог од жене, виче: „Ти се ради мене саобрази мени, Ти си свет, Господе!“

Уподобивши се обликом расточености нас од безвредне глине обликованих и пруживши нам божанску природу делећи са нама тело од ње лошије, постао си човек, остајући Бог. Ти уздиже рог наш, Ти си свет, Господе!

Весели се, Витлејеме, царе вођама јудејским! Из тебе изађе на видело Пастир Израиљев ношен на плећима херувима – Христос. Он узнесе рог наш, Он поста Цар свих.

Четврта ода

Ирмос: Изникао си из Дјеве као она стабљика из Јесејевог корена и као онај цвет из њега, Христе. Дошао си као онај хваљени из горе засењене честаром, оваплотивши се од оне која није упознала мужа, нематеријални Боже. – Слава Твојој моћи, Господе!

Као онај кога давно јакон предсказа као очекивање незнабожаца заблистао си из Јудина племена, Христе, и дошао си да однесеш моћ Дамаска и плен Самарије, преокрећући заблуду у лепоту вере у Бога. – Слава Твојој моћи, Господе!

Поверенике речи пророка Валаама, мудре посматраче звезда од Јакова, Господару, и јасно си прихватио њих који су Ти донели дарове вредне примања као приносиоце првина од незнабожаца.

Као киша на кошевину, као капља што капље на земљу, тако си, Христе, сишао у утробу Дјеве. Етиопљани и Таршани, острва Арабијска и Саба Међанска, господари све земље, падоше пред тебе. – Слава Твојој моћи, Господе!

Лариса Маршева, Петар Граматик

КОМЕНТАРИ НА ТРОПАР И КОНДАК ПРАЗНИКА КРШТЕЊА ГОСПОДЊЕГ

„Тада дође Исус из Галилеје на Јордан Јовану да га овај крсти” (Мт. 3, 13).

Крштење Господа Бога и Спаса нашег Исуса Христа у православној традицији назива се празником Богојављења Господњег.

Обраћајући своју пажњу на Свето Писмо, где се описују догађаји повезани са крштењем Исуса Христа, можемо уочити како се Господ јавно и јасно потчинио законима човечије природе и примио крштење у реци Јордану. Овај догађај прате задивљујуће појаве: засу-тавља се вода у реци Јордану, затим се отварају небеса, чује се глас Оца Небеског, види се Дух Свети као голуб. На тај начин, јављање Пресвете Тројице за време Крштења Господњег постаје разлог за назив празника – Богојављење Господње.

Крштење Господње улази у број дванаест великих непролазних празника. Овај велики тријумф у Православној Цркви празнује се са узвишеношћу једнаком празновању Рођења Христовог¹. Ови празници, обједињени као Свјатке, сачињавају једно величанствено и душеспасоносно слављење².

Централна и најпознатија богослужбена песмопевања овог празника, безусловно, јесу тропар и кондак.

На црквенословенском језику они гласе овако:

Тропар:

„Во Иордане крещающуся Тебе, Господи, Троическое явися поклонение: Родителей бо глас свидетельствоваше Тебе, возлюбленного Тя Сына именуя, и Дух в виде голубине, извествоваше словесе утверждение. Явлейся Христе Боже, и мир просвещей, слава Тебе”.

Кондак:

„Явился еси днесь вселенной, и свет Твой, Господи, знаменася на нас, в разуме поющих Тя: пришел еси, и явился еси, Свет непреступный”³.

Српски превод тропара и кондака је следећи:

Тропар:

„Док си се Ти, Господе, крштавао у Јордану, показа се Света Тројица, јер Родитељ (Отац) гласом сведочаше о Теби називајући Те љубљеним Сином, а Дух у облику голуба, потврђиваше речи, Христе Боже, који си се јавио и свет просветио, слава Теби”.

Кондак:

„Јавио си се данас Васељени Господе и светлост Твоја обасја нас који Ти певамо: Дошао си и јавио си се, Светлости Непреступна”.

Река Јордан

Тропар Крштења Господњег почиње спомињањем реке Јордан, на којој се десио велики догађај, извршен од Спаситеља као пример за нас, да би свако ко верује у Њега био крштен водом и Духом и да има вечни живот: „Во Јордане крешчајушчусја Тебе”.

Обраћајући пажњу на граматику црквенословенског језика, можемо приметити да партицип „крешчајушчусја” и заменица „Тебе” стоје у дативу. То је црквенословенски обрт, који се назива „детални само-

стални”. Њега треба превести на следећи начин: „Када си се крстио у Јордану” или „Приликом Твог Крштења у Јордану”.

У Јеванђељу по Светом јеванђелисти Јовану Богослову (Јн. 1, 28) указује се на место на којем се догодило Крштење Господње – Витавара (грч. Βηθαβαρά, Βηθαβαρά; јевр. дом, место преласка). Сма-

тра се да се за време земаљског живота Господа Исуса Христа на овом месту налазио прелаз преко Јордана, који су користили ходочасници из Галилеје, који су ишли у Јерусалим преко Зајордања, у обилазак Самарије⁴. Тачно место нам данас није познато.

Троическоје поклоњеније

Свето Писмо Новог Завета, које описује догађај Крштења Спаситеља, јасно нам показује најважнији догађај за цео хришћански свет, а то је јављање Свете Тројице.

У Новом Завету трипут се открива тајна Свете Тројице: у Крштењу, Преображењу и силаску Светог Духа.

Свемогући Бог, Творац неба и земље, „чудни саветник, началник света”, најпре се јавља човечанству у Три Лица: Бог Отац – гласом својим; Бог Син – Крштењем у Јордану; Дух Свети – силаском у виду голуба.

Управо зато се у тропару празника говори да у указа- ни дан Тројическоје јависја (открило се) поклоњеније”. Људима се открило истинско богопоштовање, јер је била јављена (откривена) до тог часа непозната тајна Тројич- ности Божанства, тајна о Богу, Једном у Три Лица.

Дух у виду голуба

У Крштењу Спаситеља открива се велика тајна Ње- говог служења. На то указују речи Оца Небеског: „Ово

Свети Дух потврђује речи Оца Небеског, који је рекао: „Ово је Син мој љубљени, који је по мојој вољи”.

Јављање Господа

Анализирајући кондак Крштења Господњег можемо приметити овакву особеност: у тропару речи текста су упућене Сину Божијем, док у кондаку нема обраћања било ком лицу Свете Тројице. Текст кондака празника упућен је Богу – Оцу, Сину и Светоме Духу.

Приметна је употреба споја речи „свет знаменасја”, које се могу тумачити на неколико начина, пошто се глагол „знаменати” одликује мноштвом значења⁶.

Наведени глагол има значење „поставити ознаку, жиг или печат”. Божанствена благодат, коју многи свети оци изједначавају са светлошћу, ставља на хришћане за време Крштења печат Духа Светог, самим тим „одвајајући их од световних људи и у исто време при- брајајући их Христовој Цркви”.

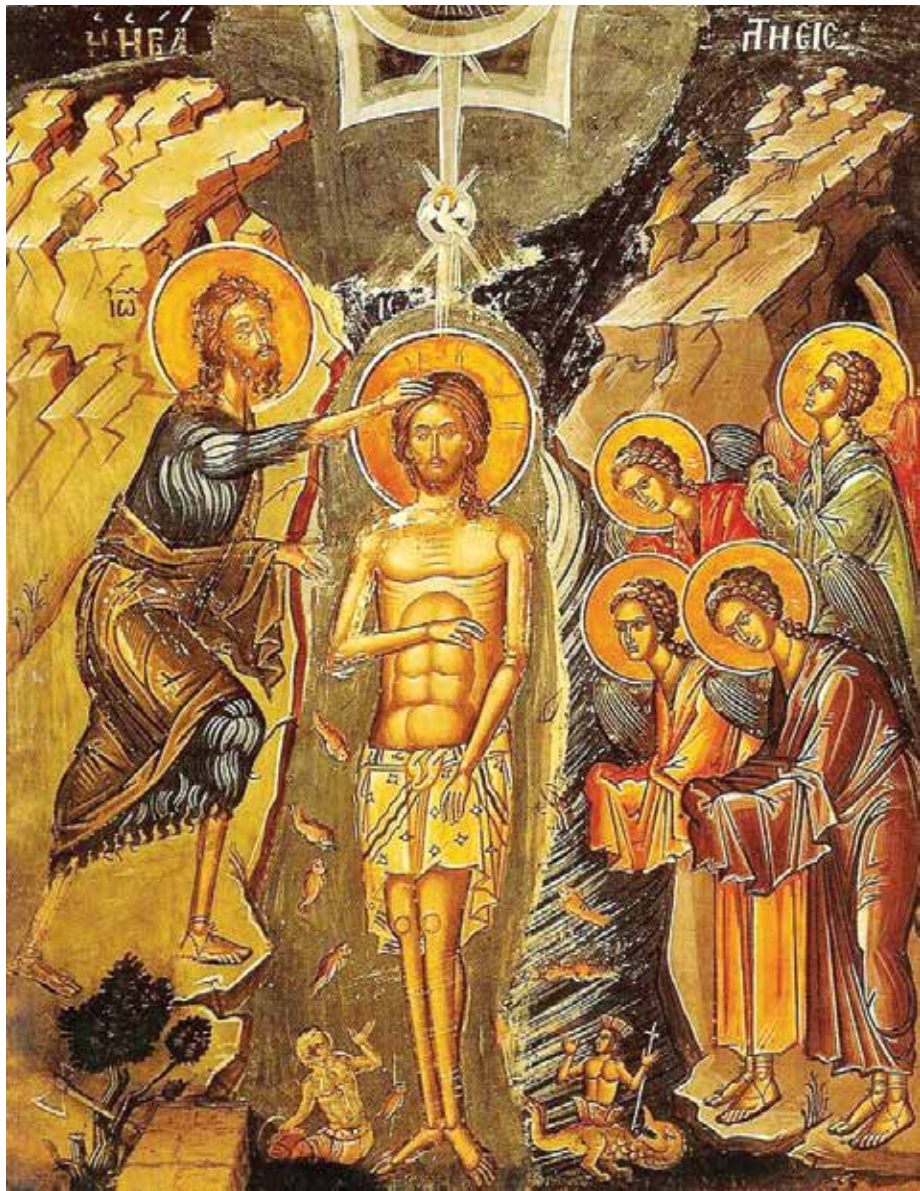
Глагол такође може имати значење „пос- ветити”⁷. Тада тумачење тропара може бити овакво: „Бог, по својој неизрецивој милости и љубави предаје Сина свог јединородног смрти, „да би свако ко верује у Њега имао живот вечни” (Јн. 3, 16). Христос је, дошавши на реку Јордан, примио крштење од Јо- вана, о самим тим показао нам је пут, освет- ливши нас светлошћу своје Божанствене благодати, и указао нам на крштење водом, како бисмо се ми, крстивши се, осветшали и приопштили овој великој милости – Бо- жијој благодати.

Удубљујући се у тумачење кондака мо- жемо закључити да је аутор изразио у њему у свега неколико редова оно што је најва- жније, а то је смисао празника Богојављења Господњег: спасење целог човечанства кроз јављање неприступне светлости, да би сви верујући, видећи ову светлост, кренули Господу у сусрет.

Придев „неприступниј” значи „неиз- мењиви или ненарушиви”⁸.

Према томе, Бог, који нам се јавио за време Крштења Сина Божијег у Тројици, иступа као неизмењива светлост, у коју људи полажу своју наду, схватајући да је ова светлост једини поуздан водич ка веч- ном блаженству.

Превео са руског Горан Дабетић

је Син мој љубљени, који је по мојој вољи” (Мт. 3, 17).

Ове речи су чули двојица: сам Господ и Јован Крсти- тел. По свом садржају речи су се односиле само на Ису- са. Али Претеча се у овом сведочанству коначно уверио да је пред њим стварно Син Божији, Месија, који је до- шао да спасе свет.

Силазак Светог Духа, полазећи од текста тропара, можемо рећи, јавља се као неки печат, који завршава де- ловање, стављајући тачку и потврђујући истинитост ове велике тајне Богојављења.

Реч „известоваше” јавља се као форма глагола „из- вестовати”, који значи „потврдити или посведочити”⁵.

напомене:

¹ Николай Сербский (Велимирович), святитель. *Беседы на Евангелие*. В двух томах. М., 2018. С. 126.

² Битбунов Г. С. *Дванадцать праздники (историко-литур- гическое описание)*. М., 2011. С. 17.

³ *Минея январь*. Ч. 1. М., 2002. С. 236, 242.

⁴ Снигирев Р., протоиерей. *Вифавара // Православная энци- клопедия*. Т. VIII. М., 2004. С. 586.

⁵ *Словарь русского языка XI–XVII вв.* Вып. 6. М., 1994. С. 112.

⁶ Исто. С. 40.

⁷ Исто. С. 41.

⁸ *Словарь русского языка XI–XVII вв.* Вып. 11. М., 1994. С. 248.

Др Милош Весин

ПРЕСВЕТА БОГОРОДИЦА, МАЈКА ЖИВОТОДАВЦА ХРИСТА

Предавање одржано у свечаној сали крагујевачког Саборног храма, у оквиру Великогоспојинских свечаности, 11. новембра 2022. године

Ваше Преосвештенство, часни оци и браћо свештеници, христочежњиво монаштво, драга браћо и сестре!

Вечерас ћу говорити са мало више емоција него на другим местима, јер је ово вече за мене велики дар. На овом месту сам боравио пре тачно 45 година и то у мени буди лепе успомене. Многи од вас не знају да је на месту ове зграде некада била стара зграда Крагујевачке црквене општине и у њој једна сала, веома скромних димензија. На том месту смо, пре 45 година, започели прве кораке тада новооснованог свештеничког хора Епархије шумадијске. Имао сам не само срећу, већ пре свега велики благослов да будем први диригент и оснивач тог хора. Паралелно са оснивањем хора, настојањем блаженопочившег Владике Саве, човека који је много значао у мом животу и животу Српске Православне Цркве друге половине XX века, покренули смо „Омладински дебатни клуб“. Почели смо са шесторо људи, од којих су четворо били млади инжењери из фабрике „Застава“, један студент и један средњошколац. До краја мојих активности у Крагујевцу, број припадника тог клуба бројао је нешто више од осамдесет чланова. Тако је растао духовни живот у Крагујевцу, да бисмо вечерас имали оволики број окупљеног народа. Ви сте заиста једна од оних Епархија која показује, пре свега, трудом и свакодневним напорима вашег Епископа и оца духовног, свима нама драгог и поштованог Владике Јована, да је Црква жива само онда када је у покрету. У Шумадијској епархији се увек нешто дешава и молимо се да тако и остане.

Посебна ми је част што учествујем у Великогоспојинским свечаностима, јер немојмо заборавити да сви наши празници, па тако и Велика Госпојина, не почињу и не завршавају се онда када обележавамо претпразништво и попразништво празника. Потребно је увек живети у духу тих спасоносних дешавања, јер она су ту зарад нашег спасења. Христос је дошао ради нас и ради нашег спасења, како исповедамо у Символу вере. Пресвета Бо-

городица је, и пре него што се удостојила да роди Спаситеља света, наслутила Христове речи: „Научите се од мене, јер сам ја кротак и смирен срцем“ (Матеј 11, 29). Управо је Богородица постала та која је својом благошћу и кротошћу, својим смирењем, била удостојена да постане Шира од небеса, како Црква о њој пева.

Но, кренимо од почетка да бисмо видели како је Пресвета Богородица започела свој живот. Шта су то учинили Јоаким и Ана и тиме свима нама, поготову онима који су обдарени даром родитељства, оставили један веома важан пример? У то време, при храму је постојала својеврсна школа – могли бисмо је упоредити са школом интернатског типа – где су се девојчице обучавале у изучавању речи Божије, Светог Писма, али и у ручним радовима, у лепим уметностима... Дакле, Јоаким и Ана су своје првенце поклонили Господу, зато што их је Господ, под старе дане, удостојио дара родитељства. Господ је благословио Јоакима и Ану, као што је не много пре тога благословио и Захарију и Јелисавету. Видећете да и један и други пар, посебно праведна Јелисавета, мајка Светог Јована Крститеља, имају тесну везу у настанку онога што са пуним правом називамо *Православном пренаталном психологијом*.

Пресвета Богородица је оно најлепше што је људски род могао да пружи Спаситељу света – да му буде Мајка, поставши тако небески престо. Ево, за непуну два месеца, певаћемо о Божићу дивну песму која набраја шта је која видљива твар подарила новорођеном младенцу Христу; небо је подарило звезду, пустиња јасле, а ми људи, принели смо нешто најлепше и најчистије – Пресвету Дјеву Богородицу.

Мало је речи којих имамо сачуваних у Јеванђељу, а да их је изговорила Пресвета Богородица. Но, по вредности, то је заиста много. Које су то речи? Када је Христос са својом пречистом Богомајком и апостолима дошао на једну свадбу у Кану Галилејску, изненада је нестало вина. За сваког домаћина је то вид срамоте. Како угостити госте без вина? Христос је тада заповедио слугама да напуне судове водом. Они су вероватно деловали збуњено зашто би сада неко од гостију издавао наређења на туђој свадби. Тада Пресвета Богородица говори: „Учините све што вам каже“. То је најкраћа и најделотворнија проповед коју је Богомајка исказала. Камо среће када би нам ове речи биле узор у нашем односу према Христу и Цркви.

Хајде да видимо како је изгледао тај предивни сусрет између Јелисавете и Пресвете Богородице. „А кад Јелисавета чу поздрав Маријин, заигра дете у утроби њезиној, и Јелисавета се испуни Духа Светога. И повика узвишеним гласом и рече: Благословена си ти међу женама, и благословен је плод утробе твоје! И откуд мени ово да дође мати Господа мојега мени? Јер где, када глас поздравља твојега дође у уши моје, заигра дете од радости у утроби мојој“ (Лука 1, 41–44). На овом месту се сусрећемо са једним од кључних питања свих, не само природних, већ и друштвених наука, а то је – када и у ком моменту почиње живот; да ли рођењем, да ли тек

после неког одређеног стадијума када је дете способно за одређене функције? Не! Живот почиње од момента зачећа. Оно о чему нам говоре и Стари и Нови завет, о чему уче Оци Цркве, то данас доказује савремена наука, генетика, микробиологија и пре свега, пренатална медицина и пренатална психологија.

Човек од момента зачећа има оне основне карактеристике које га чине људским бићем, јер он може да осећа, да памти и да комуницира. Свака трудна жена зна како дете у њеној утроби комуницира са њом. Наравно, многи ће се запитати како нерођено дете може да осећа, како може да се сећа било чега, када знамо у ком периоду трудноће се развија нервни систем.

То је била велика недоумица и камен спотицања за многе научнике све до 1975. године, када је чувени енглески научник Френк Лејк доказао да је иницијално памћење независно од нервног система. Иницијално памћење је хелијско памћење. Све је садржано у тој честици која се јавља после сусрета сперматозоида и јајне ћелије. Није чудо што Свети Григорије Ниски говори да постоје три врсте рођења: природно рођење, које се дешава ноћу, рођење у крштењу и рођење у вечном животу. Када говори о ноћи, он заправо мисли на зачеће. Тумачећи исту ту недоумицу, Свети Григорије Богослов каже да не треба никада покушавати да пронађемо одговор шта је старије – да ли душа или тело, јер се почетак и једног и другог дешава истог трену. У Старом завету читамо да је човек постао тако што је Бог у њега удахнуо Духа, те „постаде човек душа жива“.

Дакле, иницијално памћење као хелијско памћење. То је прва опомена садашњим трудницама, али и будућим мајкама. Мало пажње се поклања ономе што је најважније, а то је какве мисли трудница треба да негује, каквим ће се људима окружити, какви ће се разговори око ње водити – да ли су то оговарања, сплетке, цинка-

рење, или ће то бити благотворни разговори, мира, разумевања и љубави? Све што трудница говори и мисли, дете у њеној утроби у сваком периоду трудноће осећа. Зато, многе школе савремених психолошких праваца све оно што нам се у каснијем периоду живота дешава враћају не само у период најранијег детињства, него управо у период нашег пренаталног постојања – пре него што смо се родили.

Интересантно да и двојица великих америчких научника, Верн и Вајнтраумб, почетак дечијег памћења доводе у везу са хелијама, а не са мозгом. Они кажу: „Пре него што деца имају чак и рудиментирани мозгове, они своја прва сећања прикупљају хелијама својих тела“. Чувени Емерсон каже: „Једна од основних поставки на овом пољу јесте мишљење да је ум старији од нервног система“. Пазите, то говоре људи који се налазе у врху егзактних наука. Иначе, Хартман и Дајан Зимберхов, тумачећи Емерсонове и посебно Либерманове експерименте, дошли су до интересантног запажања да већ плод у утроби почиње тзв. сепарациони процес – процес одвајања. Време нам не дозвољава да поменемо безбројне примере који говоре о овоме у Старом завету.¹

Сећања на трауматске догађаје и све оно што је плод трауме разликује се од осталих врста памћења по томе како се то урезује у наш мозак. Двојица научника који су се посебно посветили тој области, Леду и Романски, којима се касније придружује Грк Ксакорарис, кажу да се памћење тих трауматских дешавања чува у лимбичком систему, зато што лимбички систем обрађује емоције и осете. То објашњава зашто поједини људи могу да живе деценијама са имплицитним осећањима беса, страха, гнева, мржње и углавном онога што је негативно. Испитивања су показала да је немогуће избрисати та имплицитна сећања из субкортекса, тј. дела мозга где се она налазе.

Поменули смо зачеће и професора Емерсона. Чујте шта он каже: „Откриће да је неко рођен као нежељена беба, води до сазнања да су све животне епизоде депресије, аутодеструктивности или агресије, заправо, директне последице пренаталног одбацивања. Не може бити исто ни психолошки, али ни по законима духовног света, да ли је неко рођен као дете које је било жељено, које је било вољено још док је било идеја и жеља или се, опростите ми на изразу, то дете 'деси́ло'. То оставља трајне последице по дете, које током читавог живота има осећање које не може да објасни.“

Кажимо нешто о каквим је експериментима реч када су у питању Емерсон и Либерман. Професор Либерман је обично бирао парни број трудних жена у различитим стадијумима трудноће да би доказао ово о чему говори. Но, он је бирао само оне труднице које током трудноће нису оставиле цигарете. Услов за та два дана која би провеле на клиници био је да се одрекну дувана. Тада је почео први експеримент. Мозак сваке труднице, преко ЕЕГ апарата, био је повезан преко ултразвука са мозгом детета у њеној утроби. Изненада, после неког времена,

1) Не заборавимо само прецизне законе у Трећој књизи Мојсијевој, који говоре о томе шта ће се десити ако човек удари трудну жену. Зависно од тога да ли ће жена родити пре времена, да ли ће то дете бити живо или мртво, следоваће и казна. Ако се дете роди живо, у реду је – тај човек нека да мали откуп због нанетог бола. Но, ако се дете роди мртво, онда се даје живот за живот. Пазите, Стари завет је вредновао живот тог нерођеног детета исто као и живот одраслог човека.

професор мења мишљење па се обраћа једној асистенткињи и каже да се трудницама могу дати цигаре. Када су донели цигарете, код прве жене, која је само помишљала на њих, долази до невиђене реакције и скока свих можданих таласа. Дете се буни! Оно осећа намеру своје мајке. Тај догађај остаје забележен у дечијем субкортексу.

Ретко ће ко данас посегнути за Светим Писмом у потрази за одговорима на питања из пренаталне психологије и медицине. Камо среће када би данас лекари из свих области много чешће узимали Свето Писмо у руке, да би видели колико је медицине садржано у њему.

Браћомо се на речи Светог Григорија Богослова о три врсте рођења. Дакле, потребно је мало више пажње обратити на то како се припремамо за родитељство. Данас за сваку, чак и најмању ствар, добијате опширна упутства за коришћење, само за две никада нећете наћи: како ступити у брак и како бити родитељ. Управо због тога постоји велики број дисфункционалних породица и разведених бракова. Оно што наше генерације немају, а претходне су имале и у томе биле добро извежбане, јесте трпљење. Савремени човек никога неће да трпи. На свим странама света, када се говори о међуљудским односима, помиње се чувена реч „толеранција“. Ми православни имамо реч за толеранцију, а то је трпљење. Не каже се узалуд: „Трпљен – спасен“.

У Псалму 139. псалмопојац изражава своје дивљење како је Бог саздао човека: „Ти си створио бубреге моје, саздао ме у утроби мајке моје. Хвала ти што си ме дивно саздао, што су дивно саздана дела твоја. То добро зна душа моја. Није сакривена од тебе кост моја док сам у тајности саздаван, откан у дубини земље. Заметак мој видеше очи твоје, записани су дани у књизи док није ниједан постојао“ (Псалм 139, 13–17).

Поменули смо Светог Григорија Ниског, који нам је оставио драгоцену сведочанства о медицини IV века. Написао је дело *О настанку човека*. Прочитаћу вам само поднаслов тог дела: „О томе да је човекова телесност обликована да би била инструмент којим ће се служити разум“; „О томе да човеков ум делује преко чула“; „Образложење физиологије сна, физиологије зевања и физиологије снова“. Данас наука лута када је реч о физиологији зевања и физиологији снова, а немоли када је у питању четврти век. Не називамо узалуд тај период златним периодом хришћанске књижевности.

У савременој богословско-аскетској мисли треба издвојити учење Светог Порфирија Кавсокаливита. Он је преко тридесет година био духовник на атинској поликлиними. Био је наш савременик и себе је желео да обогати знањем, па је одлазио на предавања на медицински, философски, теолошки факултет и музичку академију. Из области медицине га је нарочито интересовала ендокринологија. Његова духовна деца, међу којима је био велики број лекара, била су запањена начином на који је постављао питања. Говорио је као када се један професор медицине обраћа другом професору. Нарочито се бринуо о трудним женама и саветовао им да ће дете трпети њихова осећања. Када будуће брачне парове припремам за тајну венчања, говорим им да неће увек бити слагања међу њима. Но, увек им саветујем да се њихове расправе не претворе у свађу.

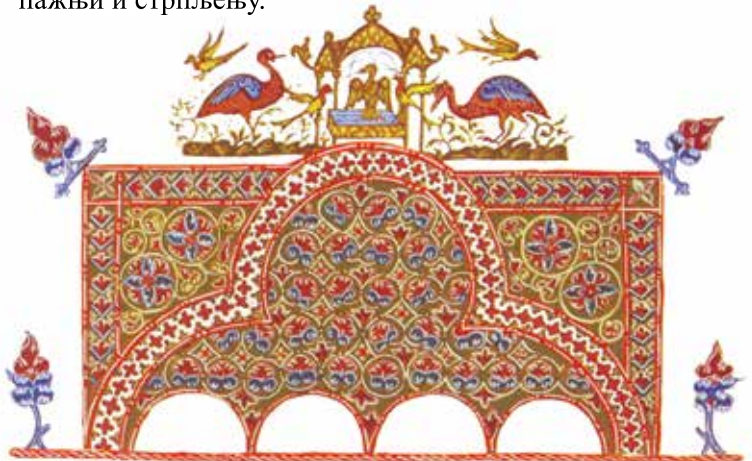
Шта ћете данас најчешће чути на српским трговима, пијацама, нажалост и на српским телевизијама? Псовка је отров који загађује душу и језик. Најгора њена после-

дица јесте што прелази из генерације у генерацију, те тако имамо децу која се псовкама користе у свакодневном говору, не знајући шта значе. Ето примера како осиромашујемо свој говор! Чујте шта се најчешће псује: Бог, Богомајка, мајка, мајчино млеко, сунце... Ми хоћемо да будемо небески народ са таквим размишљањима, са таквим говором? Зар то није скрнављење лика Божијег у нама? Уместо да процвета снага покајања, ми се понашамо још бахатије! Америка се хвали својим достигнућима, својим напретком у сфери технологије, али то је велики промашај. Владика Јован зна да је Америка велика због онога што њене Цркве чувају. То су мошти Светог Јована Шангајског, Преподобног Германа Аљаског, Светог Мардарија Либертивилског, остатак моштију Светог Николаја Жичког, мошти Светог Петра Алеута, мошти Светог Јосифа Чикашког новомученика и многе друге. Владика Јован још увек припада континенту на којем живе људи чијих се душа он дотакао и чије је душе обликовао. Многи га се у својим молитвама сећају.

За крај ћу навести дивне речи Светог Порфирија Кавсокаливита: „Васпитавање детета почиње од његовог зачећа. Дете још као ембрион чује и осећа све у мајчиној утроби. Он чује и види мајчиним очима, осећа иако му ум није развијен. Чим се смркне мајчино лице, смрачи се и његово. Нервира ли се мајка, нервира се и дете. Ако мајка осећа тугу и страх, то осећа и дете. Ако мајка не жели ембрион, дете то осећа и у његовој души стварају се трауме које ће имати целога живота“.

Браћо и сестре, једини који нас са пута застрањења и греха може склонити то је Христос молитвама Богомајке и наших небеских пријатеља. Пресвета Богородица и дан данас чини чуда на свим странама света. Свако од нас у кући има иконе Пресвете Богомајке и њеног Сина Господа Исуса Христа, али запамтите да се највеће иконе налазе у нама самима. Не заборавимо да је Пресвета Богородица мајка Онога који живот даје. Шта чинимо када нам је тешко? Одлазимо својој мајци или, када мајке нема међу живима, онда уздишемо и призивамо њен лик. Једино Бог и мајка воле безусловно. Ако је љубав наше телесне мајке толико велика, колика је тек љубав Мајке Божије?

Нека благослов Пресвете Богородице и нашег Спаситеља Господа Исуса Христа буде над свима вама – над живом Црквом града Крагујевца и Епархије шумадијске – да бисте се увек опомињали да је Бог дародавац живота, који почиње од момента када дође до зачећа. Још једном хвала, мени још од студентских дана поштованом, владици Јовану, драгим крагујевачким свештеницима, монахињама и свима вама, браћо и сестре, на љубави, пажњи и стрпљењу.

Николаос Хациниколау, митрополит Месогјски и Лавреотиски

БИОЕТИЧКЕ ДИЛЕМЕ И ПАСТИРСКА ПРОБЛЕМАТИЗАЦИЈА ПОЧЕТКА ЧОВЕКОВОГ ЖИВОТА*

(наставак из прошлог броја)

В. Репродукционе технологије
Хомологна вештачка репродукција

Најчешће и можда најједноставније питање односи се на случај оплодње која се обавља у оквиру законског црквеног брака, сперматозоидом и јајном ћелијом супружника (назива се хомологним јер није укључено треће лице), али вештачки због физичке инсуфицијенције супружника, било инсеминацијом или неким обликом вантелесне вештачке оплодње. Могући проблем у овом случају није етички, већ то што се зачеће врши механички, без физичког спајања супружника. Без обзира на то што служи светој сврси добијања потомства, на крају се почетак новог људског бића остварује кроз хладан вештачки процес лишен светости, у коме родитељи нису ни сједињени, нити су заједно, па чак ни присутни. Овим је осећај светотајинства човековог живота ослабљен у значајној мери.

Наведени проблем није другостепен и стога га у пастирском смислу не би требало заобилазити, већ би му требало приступати и решавати га неговањем поверења у вољу Божју и светост живота, или чак и применом Божије икономије помагањем супружницима, негујући истовремено скромно уверење да тиме доприносе сопственом спасењу.

Хетерологна вештачка репродукција

Оплодња се назива хетерологном када се врши донаторском спермом или донаторским јајним ћелијама. Резултат тога је да ће дете које је рођено бити генетски повезано са једним од родитеља односно поседоваће наследне карактеристике само једног од њих. Други родитељ, најчешће отац, ће у том случају имати статус усвојитеља, иако га закон признаје као природног оца. То значи да однос између родитеља и детета није равноправан. Дакле, проблем који се овде јавља није проблем односа родитељ – дете, већ се одражава на однос између два родитеља, изазивајући понекад тензије међу њима. Правни и социјални проблеми који често проистичу из овог односа, као и друге пратеће компликације, представљају снажне аргументе због којих ово не бисмо могли препоручити.

Неки чак иду дотле да тврде како хетерологна оплодња представља прељубнички чин. Међутим, ово није сасвим тачно, јер се у прељуби не ради о репродуктивном резултату, који у сваком случају обично и не постоји, већ о неговању и одржавању сексуалне везе између двоје људи који живе у заједници са другим, па чак су и у вези са неким трећим.

Наравно, у овоме постоји проблем и генетског упли-

тања треће особе, али изгледа да то не представља примарни етички проблем, с обзиром на то да је донатор по закону непознат. Дакле, донатор као особа не омета однос супружника, већ је овај њихов однос потенцијално поремећен самим процесом донаторства.

Њихов однос наликује ономе у коме се мушкарац ожени женом која је мајка детета другог мушкарца, који је или мртав, или се од ње развео. Дакле, постоји брачни однос, али не и равноправан однос са дететом.

У случају позајмљивања ембриона обезбеђен је однос равноправности између супружника према детету, који

је на извесан начин сличан усвојењу, које поред тога укључује и трудноћу. Међутим, то такође носи ризик да се родитељи могу суочити са кризом расуђивања у посебним случајевима, као што је, на пример, у случају недиагностикованих наслеђених проблема детета које генетски није њихово.

Постмортална оплодња сперматозоидима преминулог супружника

Чини се да овај случај не представља никакав етички проблем, као што је то на пример уништавање ембриона или нарушавање односа супружника. Наликује случајевима у којима супруг умре у току женине трудноће, при чему се дете рађа као сироче.

Поред тога, осим што претпоставља претходни пристанак мужа, ово је и морално пробле-

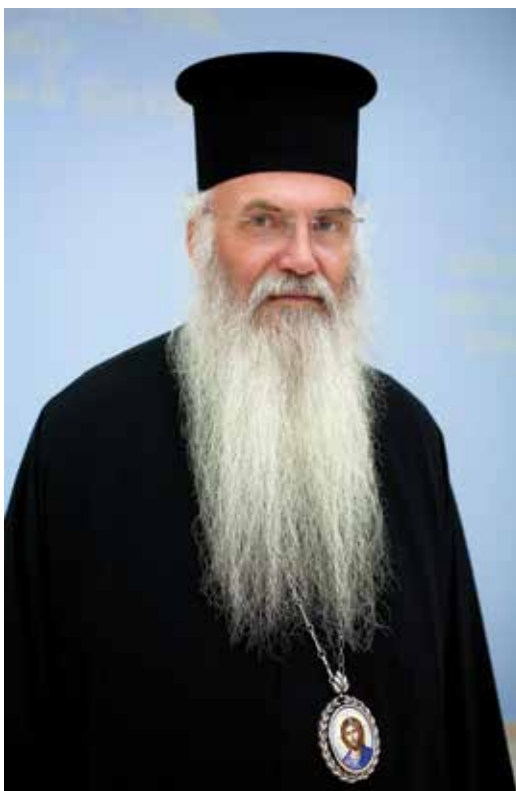
матичан чин, јер подразумева рођење детета које ће бити сироче.

Свакако да би питања наследног права и друга правна питања требало решити како би се избегли потенцијални проблеми, међутим, није увек могуће предвидети нежељени развој догађаја.

Порађање безбрачних мајки

По својој природи доношење детета на свет представља резултат заједнице две хетеросексуалне особе и, као природно и духовно утемељено, претпоставља чисту, заједничку и искључујућу љубав два супружника. Рађање је, дакле, плод везе, односа.

У овом конкретном случају (безбрачне мајке) дете не долази да запечати свети однос љубавне везе између два родитеља, већ да задовољи личну одлуку, а у многим случајевима и вољу жене. Као што су да би се човек родио потребни сперматозоид и јајна ћелија, тако су му потребна и два родитеља, отац и мајка. И као што се оплодња не врши између две идентичне, већ спајањем две комплементарне генетске ћелије, тако и оба родитеља морају бити хетеросексуална.

Аргумент да само због тога што је понегде дозвољено усвајање од стране безбрачне жене, оно мора бити дозвољено и за њено (по)рађање, није јак, јер у првом случају дете већ постоји и узима се на усвајање како би се о њему бринуло, док се у другом случају дете планирано рађа као сироче, и у овом случају постоји релативно већа вероватноћа да ће оно да постане у потпуности сироче (и без мајке), будући да има само једног, а не два родитеља. Исто ово важи и када је у питању постмортална оплодња.

Сурогација и сурогат материнство

Сурогацију (или заменску трудноћу) имамо када ношење детета (трудноћу) преузме друга жена (носиља), која би такође могла да буде и потенцијални донатор своје јајне ћелије.

Овај случај је етички компликованији, најпре због тога што је идентитет ове жене познат, те због тога представља трећу особу која се меша у однос супружника, а такође и због тога што би се и она сама могла осећати као мајка, с обзиром на то да трудноћа по својој природи погодује односу између гестационог носиоца и детета. Чак и ако за ово постоји законска заштита, свако лоше управљање оправданим, али неконтролисаним емоцијама, такође може пореметити однос брачног пара са носећом (сурогацијском) „мајком“ и изазвати кризу забуне код детета због осећаја да има две мајке. Због тога се могу појавити проблеми које сублимирамо у следећа питања:

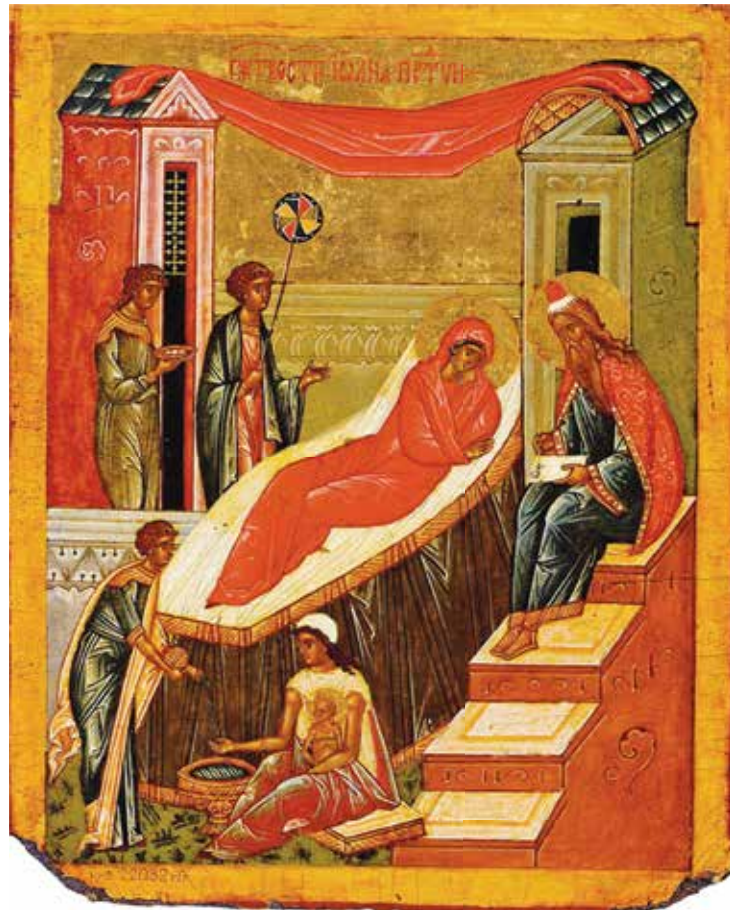
1) Шта ће се догодити ако генетски родитељи умру, или након пренаталног тестирања или из неког другог разлога (на пример развода), генетски родитељи желе да прекину трудноћу, а трудница (носиља) ово одбије?

Већ је у августу 2014. године свет био потресен тиме што је један аустралијски пар оставио једно од својих близанаца новорођенчади двадесетједногодишњој носећој мајци са Тајланда јер је рођено са Дауновим синдромом. Жена за ношење детета (трудноћу) је пронађена на Тајланду преко агенције. У петом месецу трудноће је дијагностикован проблем (Даунов синдром), док су у седмом месецу родитељи тражили од ње да прекине трудноћу што је она, иако сиромашна мајка још двоје деце, одбила. На крају је дете, које се родило са додатним озбиљним проблемима који су захтевали скупу корективну операцију, остало на Тајланду, одвојено од сестре близнакиње, отуђено од својих генетских и законских родитеља, живећи у сиромаштву, буквално препуштено милости Божјој.¹

2) Како би могли да буду регулисани проблеми који произилазе из немарног живота гестационог носиоца плода (на пример пушење, употреба алкохола или дрога, прекомерне и непажљиве активности и слично), или због стреса, напетости, менталних нестабилности и абнормалности које свакако утичу на фетус, или проблеми изазвани изненадном тешком болешћу и слично?

3) Мало је вероватно да је заменска (сурогацијска) „мајка“ већ родила сопствену децу, те да је задовољила потребу за мајчинством. Осим ако посредни нису сроднички односи, или ће за то бити добро обештећена, која је сврха муке њене трудноће? Логика и искуство говоре да је већа вероватноћа да се ради о жени која до сада није добила прилику да затрудни. Свакако да ова чињеница повећава вероватноћу њене интензивне повезаности са дететом, што може да изазове непредвиђене последице, као и емоционалне или практичне потешкоће. Та-

кође, постоји снажно искушење трудноће за награду од стране жена са финансијским потребама, које је тешко контролисати. Узмимо пример Грчке, коју је лабавост одредби недавног закона учинила „привилегованом дестинацијом“ међу европским земљама. Ово је допринело да је већина заменских мајки страног порекла (без држављанства), углавном су то Ромкиње или Пољакиње, са просечном накнадом за ово од 10.000 евра.² Са друге

стране, метод сурогације се може изабрати не због природне неадекватности за трудноћу (мајке) већ на основу њених идеја о женској еманципацији, њене професионалне каријере или жеље за очувањем физичке лепоте, што су све мотиви који се потцењивачки односе према људском животу.³

Г. Случајеви силовања, инцеста или опасности по живот мајке

У овим случајевима не постоји жеља да се фетус убије. Свесни смо да његова смрт представља веома жалосну последицу. У сваком другом случају абортус представља непосредан циљ. Разлика у намери је посебно важна у људској души.⁴ И поред тога, дилема је изузетно значајна. Постоје екстремни случајеви у којима су неке Цркве прећутно прихватиле абортус, свакако по икономији.⁵ Ипак, постоји јак аргумент да икономију не треба предлагати унапред да би се оправдао чин, већ да би је требало примењивати накнадно као лек за повређену савест жена уплетених у ово.

Д. Изазов рођења детета неодрживог у животу (на пример са аненцефалијом)

Деца са урођеном аненцефалијом нису одржива у животу. У оваквим случајевима је, чак и уколико би се дете према медицинској процени могло нормално родити, потребно рашчланити проблем.

Са црквене тачке гледишта, индуковано рођење могло би помоћи да се фетус роди жив и да тако добије неку љубав и бригу, макар само и на неколико сати, па чак и благодат и благослов крштења. У том смислу, индуковани порођај нема карактеристике убрзавања смрти, односно абортуса, јер његова сврха није да се фетус убије, већ да се прожме нашем љубављу и благодаћу Божјом.

Непосредно повезана са овим случајевима је и тера-тогена трудноћа. Жене су у овом случају често морале да буду фармаколошки третиране цитостатиком који у трудноћи имају тератогени ефекат (на пример вакцина против рубеоле). Опасност да ће то довести до тератогенезе је велика. И у овим случајевима присутна је веома снажна дилема.

Ђ. Опструкција имплантације ембриона

Вештачка и инвазивна опструкција имплантације ембриона, што представља савремену и релативно рас-прострањену методу контрацепције, заправо проузрокује убиство ембриона и стога не може бити прихваћена.

Случајеви у којима би евентуална нуспојава фармаколошког средства примењиваног за лечење болести, подразумевала могућност спречавања имплантације ембриона, морално гледано, немају карактеристике абортуса, јер, с једне стране, убиство плода није сврха давања лека, док са друге, не постоји могућност провере или потврђивања ове чињенице.

Е. Складиштење (чување) течности из пупчане врпце (матичне ћелије)

Ово питање се често поставља, али је посматрано из етичке перспективе безначајно. У принципу, како наводи Национална биоетичка комисија „корисност овог материјала за донатора и његове сроднике је изузетно ограничена”. Уопштено говорећи, постоје јавне банке за заједничко коришћење течности из пупчаника и неколико приватних банака у Европи, од којих је више од половине у Грчкој и на Кипру, при чему је очигледно да се искоришћава наш медитерански сензибилитет. Штавише, у Француској, Италији и Холандији није дозвољено пословање приватним банкама у овој области.⁶ Треба имати на уму да се у Грчкој годишње роди око 100.000 деце. Ако чување овог материјала кошта у просеку 2000 евра, то значи да је посао вредан 200.000.000 евра.

Етичко питање које у овоме постоји је да ли је оправдано ћелије чувати искључиво за приватну употребу или је боље учинити их доступним за јавну употребу како не би постале неупотребљиве.⁷

Примери – сложене последице

а) Комбинација постморталне оплодње и сурогације (заменског материнства)

Човек болује од рака тестиса. Пре него што се подвргне хемотерапији, он изражава жељу да сачува своју семену течност како би, ако умре, могао да се размножава после смрти. Његова жена, која је већ имала троје деце, ово не прихвата. Уз консултацију са својом мајком и се-стром, он своју сперму даје на чување специјализованој банци генетског материјала. На крају, он умире. Његова жена одбија да се оплоди његовим сперматозоидима и роди дете, те да би избегла даље компликације тражи од банке да уништи сперму. Банка ово одбија уз аргумент да она није наследник генетског материјала свог супру-

га. Наследнице су мајка и сестра покојника, које после безуспешног лобирања код супруге журе да пронађу за-менску мајку која ће да носи плод. Међутим, ако на овај начин успеју да добију дете, то ће, поред других пробле-ма, довести и до проблема природе наслеђивања.⁸

б) Случај заменског материнства

Првостепени суд у Атини дао је дозволу мушкарцу М. Х. да добије дете сурогацијском методом (заменским материнством). На основу те одлуке (уз помоћ носеће мајке) рођени су близанци, дечак и девојчица, чији је он биолошки отац. Када је након тога М. Х. склопио грађански брак са женом старијом од 60 година, она је од суда затражила да усвоји децу близанце свог мужа. Међутим, у међувремену је окружни тужилац уложио жалбу на одлуку једночланог окружног суда да се М. Х. дозволи рађање деце уз помоћ заменске мајке (носеће) и апелациони суд је оправдао његов захтев, сматрајући да се у случају заменске трудноће дозвола може дати само жени, не и мушкарцу. Према одлуци Апелационог суда, и поред тога што је М. Х. поднео захтев и добио законску дозволу да има децу са носећом мајком, он није законски отац деце, док се њиховом правом мајком сматра жена која их је носила. Ако би она сада ступила у брак или у грађанско партнерство, деци би законски отац постао њен муж или партнер. Ако остане неудата, оцем ће се сматрати М. Х. који је тражио њихово рођење. На тај начин имамо њега (М. Х.) и носећу (заменску) мајку као „две особе које немају никакав правни или психо-социјално-емоционални однос између себе и које не живе заједно”.⁹ На крају, проблем није решио ни Врховни суд. Деца немају оца...

в) Случај хетерологне оплодње

Године 1984. жена посећује специјализовану клинику за плодност да би затруднела. Пет месеци после прве посете раставља се са мужем од којег се коначно и разводи 1989. године. У међувремену улази у везу са својим доктором, који се такође раставља са својом супругом и разводи од ње исте 1989. године. Током своје везе пет година покушавају да добију децу уз помоћ вештачке оплодње, што коначно успевају 1989. године позајмљеним сперматозоидима и јајним ћелијама, при чему добију близанце. Одмах након тога се разводе.

На суду мајка је затражила да се лекар сматра оцем детета, пошто су с једне стране живели заједно ради брака, а са друге стране јер је рађање деце било уз његову сагласност. Првостепени суд је усвојио молбу мајке и наложио лекару да плаћа месечно издржавање од 120.000 драхми. Међутим, Апелациони суд је закључио да лекар није отац, јер нити је био супруг мајке, нити је у генетском сродству са децом. Случај је отишао у Врховни суд, где проблем такође није био решен.¹⁰

г) Проблем фетуса без родитеља (сирочади). Случај Rios

Јуна 1981. године господин Марио Риос, стар 54 године, и његова супруга Елса, стара 37 година, из Лос Анђелеса, прибегавају вантелесној оплодњи (IVF) јер не могу да имају децу на природан начин. Због својих година, госпођа Риос нема могућност да се придружи програму у САД, због чега одлазе у Аустралију, у Медицински центар краљице Викторије у Мелбурну. Господин Риос има одраслог сина из претходног брака, а његова супруга је имала кћерку, која је умрла у несрећи 1978. године, када је имала 10 година. Током поступка вантелесне оплодње од госпође Риос су узете три јајне

ћелије, а пошто је господин Риос имао проблем са сперматозоидима, оплодња је обављена уз помоћ донатора из Мелбурна. Један од три ембриона имплантиран је у материцу госпође Риос, док су друга два остала замрзнута за потенцијално будућу имплантацију.

Након десет дана ембрион је побачен и пар је, не изражавајући своје жеље и циљеве за будућност преостала два ембриона, отишао у Јужну Америку где су коначно усвојили дете. Нажалост, у априлу 1983. године је у авионској несрећи страдала читава породица Риос.

Пошто је брачни пар Риос био нрочито имућан, започео је судски спор око наслеђа њиховог великог богатства. Због ћорсокака у вези са разумним договором уследио је застој у решавању проблема, пошто је у једном тренутку група рођака, која је осећала да губи случај, изнела на светлост дана постојање два ембриона без родитеља, који су држани у замрзнутом стању у Аустралији.

Питања су била многа и разнолика, а законодавство је било неприпремљено да се њима позабави. Погледајмо нека од њих:

1. Које законодавство је требало да се бави овим питањем: америчко (пошто су били амерички држављани), аустралијско (пошто су ембриони зачети и чувани у Аустралији) или јужноамеричко, где се догодила несрећа и где је породица живела?

2. Које је од три претходна законодавства било довољно зрело да реши проблем наслеђивања?

3. Калифорнијски закон се односи на дете након рођења и признаје право очинства особи која одлучује о рођењу детета хетероложном оплодњом, а не даваоцу сперме. Међутим, не садржи никакву одредбу о очинству ембриона.

4. Ниједно законодавство у то време није укључивало у себе статус ембриона, такође ни наследну улогу гестационог носиоца, мајке која ће га родити.

5. Аустралијски закон је у случају смрти оба родитеља за будућност ембриона приписао одговорност болници одговорној за његово замрзавање. Какав је утицај ова одговорност имала на наследна права болнице?

На крају је држава Викторија основала Волер комитет (Waller Committee), који је препоручио уништавање ембриона, а релевантни одбор државног парламента подржао је имплантацију у материцу носеће мајке, али без икаквих права на наслеђе. Годинама су ембриони држани замрзнати у Квин Медикал Центру (Queen Medical Center) у Мелбурну, док је имовина остала замрзнута у Лос Анђелесу (Los Angeles). Проблем је остао прикован за судове, законодавна тела и комисије, а зашто проблем судство није успело да разреши, питање је које без одговора пребива у уму и савести сваке интелигентне и осећајне особе.

Пастирска усмерења

Могли бисмо да кажемо да у пастирском управљању разним питањима и моралном разматрању поступака постоји извесно степеновање. Постоји нешто што Црква благосиља, што по икономији допушта, што подноси и што забрањује.

А. Када је у питању човекова репродукција, од стране православне Цркве она је благословена унутар брачног светотајинства, како је описано у његовом последовању и богословљу. Брак је по природи заједница супружни-

ка, која резултира рођењем новог човека са психосоматским идентитетом и вечног перспективом. Било који други облик размножавања не би могао без присиле да добије наш благослов.

Савремена репродуктивна технологија значајно је извршила упад у неприступачност овог светог односа. Жеља за рађењем деце је свакако, по природи, легитимна и природно благословена; то је човеков одговор на Божју заповест да се „рађа и умножи“ (Пост 1, 22). Резултат технолошке интервенције у процесу репродукције су све горе наведене могућности. Међутим, скоро све оне не само да доприносе лечењу евентуалног физичког недостатка већ и намећу услове који су често

страни природе и Божјим законима, и имају сврху задовољавања искључиво људске воље.¹¹

Оно што Црква благосиља и на шта позива човека јесте да се узда у вољу Божју. Наши стари су на питање колико деце имају одговарали тако што су рекли број и допуњавали „Божје“. Питање је да ли исто то и ми можемо да кажемо, уз сво ово снажно уплитање и интервенисање. Опасност је у томе што своју децу видимо искључиво као своју или као производ медицинске технологије, али не и Божју. Злоупотреба технологије би, уместо да помогне репродукцији, могла истиснути из ње Бога. И можда је то оно што духовници треба да имају на уму.

Стога, пре него што се упустимо у размишљање о икономијском приступу у решавању конкретних проблема, и пре него што се емоционално препустимо притиску воље родитеља који нам се обраћају, апсолутно је неопходно да им не ускратимо могућност да добију дете као знак Божје љубави, путем страхопоштовања, вере и поверења у Његову вољу (преко различитих светотајинских обреда). Неопходно је да ми као духовници верујемо да стопе „духовне“ оплодње могу бити веће од оне

вештачке, а да деца коју она доноси имају јасно наслеђе благодати.

Б. На основу свега овога Црква би могла да користи своју икономију на одговарајући начин, што ће рећи у случајевима у којима људи нису довољно зрели да прихвате њену акривију. Тада би могла да „дозволи“, односно по икономији прихвати вештачку оплодњу или инсеминацију као терапијску помоћ у случајевима репродуктивног неуспеха. Ово под условом да су супружници законски и црквено венчани, да су јајне ћелије и сперматозоиди њихови, а не позајмљени од трећих лица, и да се не производи такозвани „вишак“ ембриона са перспективом њиховог могућег уништења, већ само у смислу намере њихове имплантације у мајку.

Г. Ни на један начин не треба да предложимо било шта друго, ма колико да смо под притиском верника. Нека супружници сами одлучују и бирају. За нас, као Цркву, црвена линија коју не би требало да пређемо јесте уништавање ембриона, прекид трудноће и нарушавање равнотеже у односима између супружника. Оно што Бог благослови, у овом смислу живот и брак, ни на један начин не бисмо смели да уништите.

Д. Остаје још да истакнемо важност коју имају молитва, прибегавање Божјој интервенцији, благодарност и захвалност за Његове дарове, поверење у Његову свету вољу, свест да деца нису наша по свом пореклу већ да су пре свега Божја, а ми се саглашавамо као Његови сарадници и преузимамо одговорност за њихово васпитање.

Инсистирање на захтеву да имамо деце колико хоћемо, када хоћемо, под условима и претпоставкама које сами одређујемо, да све буде онако како ми желимо и само зато што ми то тако желимо, потпуно је погрешно. Ово такође представља и грех, јер се света воља Божја супституише нашом егоистичком. Ове чињенице можемо и треба да кажемо са пристојношћу, љубазношћу, поштовањем и љубављу, али и са јасноћом и одлучношћу, свима који нам прилазе и траже наш савет.

О свему осталом, након наших сугестија и опомена, остављамо људима да сами донесу одлуку. Није наша власт нити одговорност да одлучујемо за вернике, већ да им покажемо пут њиховог уподобљавања Богу, пут њиховог освећења, да им дамо сав простор њихове слободе, да их укључимо у нашу молитву и, наравно, да их са исцелитељским ставом сачекамо након њихових одлука.

Ђ. Одатле, па надаље, ми као Синод треба да одлучујемо о одређеним практичним стварима, као што су могућа ограничења крштења, одређивање потенцијалне епитимије за буђење и покајање (преумљење) и канонска упутства свештенству. Тако би, на пример, у сарадњи са Биоетичким одбором, Комисија за правне каноне Светог синода могла да одлучује о питањима као што су:

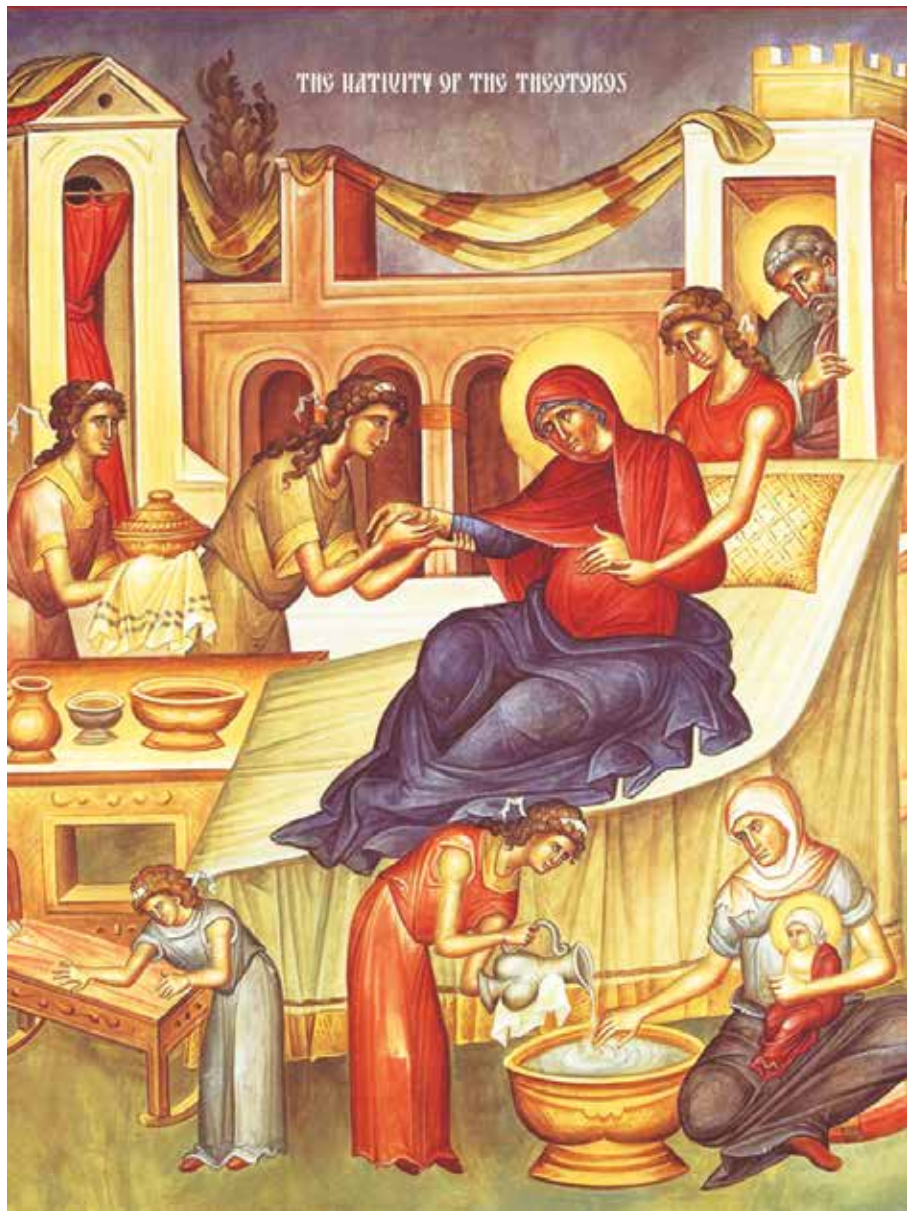
Колико је сурогацијска жена (заменска носилац), мајка са црквене тачке гледишта? Какав је њен однос са дететом које је родила, а које са њом није у генетском сродству? Може ли отац, ако је разведен, да се ожени заменском мајком или за ово има сметњу?

Такође, у каквом је односу законска мајка према свом детету које је њој зачето, али са позајмљеном јајном ћелијом, па није генетски сродна са њим? Коначно, која је дефиниција мајчинства од стране Цркве и на основу чега? Да ли на основу рађања или јајне ћелије, односно да ли на основу тога ко је дете родио, генетског односа са њиме, или саме одлуке да се оно роди?

Да ли сурогат мајка или евентуално познати донор сперме могу постати хранитељи детета? А ако не, по ком основу?

Какав је сроднички однос између брата и сестре који нису генетски сродници по канонском закону, односно, да ли се двоје деце исте носеће мајке, који нису генетски повезани једно са другим, смеју венчати?

В. Што се тиче могућности преимплантационог или пренаталног скрининга, с обзиром на то да генерално не постоји терапијска перспектива за било које дијагностиковане болести у феталној фази, такође ни да се у било ком случају може препоручити уништавање ембриона или прекид трудноће, најбоље је предложити пару, да период трудноће проведу без напетости, више у молитви, а мање у стрепњи, избегавајући тако слабљење поверења у Бога, не инсистирајући на детаљима које у суштини не познајемо, нити на анализама које нас превазилазе.

Која је према канонском праву веза између дечака рођеног хомологом оплодњом и његове прве сроднице рођене билатералном хетерологом оплодњом, с обзиром на то да су ова деца први рођаци са правне тачке гледишта, али нису генетски повезани? Да ли су они, на пример, спречени да између себе склопе црквени брак, и ако јесу, до ког степена сродства би такав брак био забрањиван?

Како се третира, односно кажњава пар уколико је подвргнут вештачкој оплодњи која резултира стварањем вишка ембриона, који се или неће или не могу имплантирати, или су уништени? Да ли је овакво нешто препрека за свештенство?

Ако ми као Црква коначно не пристајемо на хетерологну оплодњу или сурогацију (заменско мајчинство), како би у том случају требало да се односи према пару који је прибегла таквим методама и како да се односи према носећим мајкама?

Ко ће чекати да дете напуни четрдесет дана (протеклих од порођаја)? Законска и генетска мајка, носећа, или можда ниједна? Шта се дешава када законска мајка није чак ни генетска?

Да ли безбрачна мајка треба да сачека да прође од порођаја четрдесет дана или би требало да се канонски доведе у ред, да би могла да учествује у молитви?

Да ли постоји разлика између абортуса и преимплантационог уништења фетуса? У првом случају ембрион има хистолошку грађу, органе и нервни систем који су формиран и може да реагује на стимулансе, док је у другом случају структура ембриона ћелијска (није започета ни диференцијација ни органогенеза). Да ли се директан или индиректан пристајак на уништавање ембриона сматра убиством и да ли се према њему поступа у складу са овим или се према њему поступа блаже?

Уколико се крстио дечак који касније постаје девојчица, под којим именом ће да се причешћује, односно учествује у светим тајнама? Да ли је промена пола у случају хермафродитизма препрека за свештенство због неинтегритета делова тела, или се поступа по икономији?

Да ли би као Црква требало да промовишемо усвајање деце и на који начин?

Е. Значајно је отежано духовно руковођење када су у питању случајеви пренаталне дијагнозе са патолошком перспективом, међутим, ово не значи да у њима на било који начин треба да се покуравамо секуларној логици која „лечи“ фетусе тиме што ће им се насилно и превремено одузети живот. Децу рођену са таквим проблемима, менталном ретардацијом, неуромишићним болестима и тако даље, треба прихватити као Божју децу. Као да су веома добра, мудрија, заиста лепа. И тако, док нас замарају, док нам изазивају тугу, док се суочавамо са њиховим необичним карактеристикама, док не могу много да нам понуде, осећамо их као драгоцене, као пожељне и као посебно драге. Они не противрече Богу. Потврђују га. На њих се односе речи „што је слабо пред свијетом оно изабра Бог да посрами јакѣ“ (1 Кор 1, 27).

Они не постоје да би им ми „помагали“, већ да би они нас просветљавали и утврђивали. Они нам дају разлог да ценимо дар нашег здравља, повећавају љубав, саосећање и солидарност у нашем свету, помажу нам да скршимо его наше лажне свемоћи и да понизно пригрлимо благо наше људске природе. У њима се крије веома богат свет, уз који смо ми позвани да учимо. Њихов хендикеп се јавља као неуспех стварања, и стога се Бог

пројављује кроз њих, не понижен, већ стално понижаван, истински се „ломећи“ и „изливајући“. Они одражавају лице правог Бога и чувају „мудрост и силу речи о крсту“ (1 Кор 1, 18-25).

Ж. Међутим, све ово звучи тако страно савременим друштвима и тако чудно чак и нашим верницима. Истина је да као Црква у нашем пастирском старању не само да морамо да се боримо са страстима људске природе, већ се морамо борити и са атеистичким друштвеним концептом који је човека буквално унизио чак до могућности да буде замењен (нечим или неким) другим, свдећи га тако на биолошки супстрат. Ово је концепт који је заменио универзална и ванвременска Божја права уским себичним правима сваког појединца, који је преобразио природне токове у природне изборе, који непрестано искривљује и компликује оно што је саморазумљиво, који систематски меша добро и зло, који искривљује појам морала и игнорише духовност.

За крај, преостаје нам само да разумемо борбу и искушења сваког „уморног и натовареног“ (Мт 11, 28) брата који нам се приближује, и да покушамо да разумемо утицај угњетавајућег схватања света под којим сви живимо и слабости људске природе, да у свету у коме се „умножава грех“ тражимо „умножавање благодати“ (Рим 5, 20) и да понизно исповедамо своју веру у свештено провиђење човека, да „сви треба да дођемо у меру раста пуноће Христове“ (Еф 4, 13). То је и судбина сваког верника и суштина црквене биоетике, да сви дођемо до стања „слободе славе деце Божје“ (Рим 8, 21).

„Њему нека је слава и власт у векове. Амин“.

напомене:

* Излагање на редовном заседању Светог архијерејског синода Грчке православне цркве, 9. октобра 2014. године. Наслов оригинала: Μητροπολίτης Μεσογαίας & Λαυρεωτικής Νικόλαος, Βιοηθικά διλήμματα και ποιμαντικοί. προβληματισμοί για την αρχή της ζωής. Преузето са: http://www.ecclesia.gr/greek/holysynod/syn_october_2014.pdf Текст превео: Драган Поповић.

¹ www.independent.co.uk, 8 Aug 2014.

² Γιώργου Παπαθανασόπουλου, Όταν η γέννηση του ανθρώπου καταντά αγοράιο γεγονός, www.agioritikovima.gr, 18. 9. 2014.

³ Αλ. Νικολαΐδη, Η αρχή της ζωής: Ορθόδοξη εκκλησιαστική βιοηθική προσέγγιση, Εισήγηση στο Συμπόσιο Βιοηθικής της Γεράς Αρχιεπισκοπής Καθολικών Αθηνών, Απρίλιος 2011.

⁴ Tr. Engelhardt, Τα θεμέλια της Βιοηθικής, Μία χριστιανική θεώρηση, εκδ. Αρμός 2007, стр. 354.

⁵ Кипарска црква је, на пример, прихватила абортус у случајевима опасности по живот труднице. Такође је у периоду непосредно након турске инвазије 1974. године договорено да побаче кипарске Гркиње које су биле жртве силовања. aktines.blogspot.com/2013/01/blog-post_4574.html

⁶ www.enet.gr/?i=news.el.article&id=177087, 27 Јουν 2010.

⁷ Εθνική Επιτροπή Βιοηθικής, Γνώμη για συλλογές όμφαλοπλακουντιακού αίματος, 2. 2. 2007.

⁸ Πρακτικά της Βουλής των Ελλήνων, 6 Οκτωβρίου 2002, стр. 7, 26.

⁹ Απόφαση Πολυμελούς Πλημμελειοδικείου Αθηνών (431/2013), και σχόλιο του κ. Πάνου Νικολόπουλου, „ΝΟΜΙΚΟ ΒΗΜΑ“, 62, 4, Μάιος 2014, стр. 880-885.

¹⁰ Έθνος της Κυριακής, 4. 5. 2003.

¹¹ Metropolitan Nikolaos of Mesogaia and Lavreotiki: The Greek Orthodox Position on the Ethics of Assisted Reproduction, RBM Online, Vol. 17, Suppl. 3. 2008, 25-33.

ОСВЕШТАНА ЦРКВА ПОСВЕЋЕНА СВЕТОМ НИКОДИМУ АРХИЕПИСКОПУ СРПСКОМ У АМЕРИЋУ

У суботу 15. октобра 2022. године, када наша Света Црква прославља Светог свештеномученика Кипријана и Преподобног Андреја, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Господин Јован освештао је храм Светог Никодима Архиепископа српског у Америћу и служио Свету архијерејску Литургију. На Светој Ли-

угоднику Божијем Светом Никодиму Архиепископу српском. Другим речима, осветили смо дом Божији. А у дому Божијем ко станује? Па, Бог драга браћо и сестре. Храм симболише Цркву као Тело Христово и зато се данас не радује само земља, него се радује и небо. Данас је ово место добило место где ће се савршавати најсве-

тија Тајна Цркве, Тајна Свете Литургије. А Литургија је прекус Царства Божијег. Зато сваки наш долазак, сваки наш улазак у храм, у Цркву јесте, у ствари, ако смо се колико-толико припремали, већ улазак у Царство небеско. Закорачили смо у Царство небеско. Где је то Царство небеско? То нам је Господ рекао у Светом Јеванђељу – Царство небеско је унутра у вама. Ако човек носи Бога у себи, ако има Христа у себи, ако живи Христом, ето Царства небеског. Али ако имамо Бога у себи, ако живимо Христом, онда треба и по Богу и по Христу и да се владамо, драга браћо и сестре. Треба да живимо по Богу и по Христу. А ко живи по Богу и по Христу он испуњава заповести Божије, тај љуби Бога. А онај који воли Бога, воли и љуби и сваког другог човека, без обзира ко је и какав је.

Можемо се ми на поједине људи и срдити, што би се рекло, али треба да прво да видимо имамо ли право да се срдимо на другог. А то ћемо најбоље видети ако проверимо себе. Да ли сам ја бољи од другог, па да могу да му кажем – човече, исправи се. Или мислим ја сам Владика, ја сам поп, па имам право свакоме другоме да држим придику, а себе не видим. То није хришћански. Хришћански је човеку са љубављу указати ако је учинио про-

тургији нашем Архијереју саслуживали су свептеници Епархије пумадијске.

Лепоти богослужења допринели су Српски православни појци из Београда.

Владика је пре полагања Светих моштију у Часну трпезу поучио верни народ о значају освештавања храма и обзнанио да ће у Светом престолу америћке цркве бити честица моштију Светог великомученика Лазара Косовског.

Наш Епископ је подсетио да благодатно дејство Светиње просијава и обасјава сваког човека, који отвара своје срце према Господу и предаје се Божијој милости. Владика Јован је рекао да се управо вратио са страдалног Косова и Метохије где је био на устоличењу Његове Светости патријарха српског Г. Порфирија и замолио верни народ овог шумадијског села да се моли за наш народ на Косову и Метохији, с обзиром на то да су изложени сталном прогону и страдању.

У својој Богонадахнутој беседи наш Владика је рекао: „У име Оца и Сина и Светога Духа!

Драга браћо и сестре, данас је срећан и благословен дан за српску Цркву, Епархију шумадијску, за овај крај, јер смо данас благодаћу Духа Светога преко нас недостојних осветили овај ваш храм, који је посвећен великом

пуст и то не значи да га не волимо. Треба да одвојимо грех од човека, јер нема човека у којем је све добро. Нема ни човека у којем је све зло. У човеку је и добро и зло, зависно од тога кога носи у себи и у свом срцу. Да ли у срцу носимо Бога или онога другог.

Зато нека вам је срећан и благословен данашњи дан и освећење овога храма. Браћо и сестре, овај храм је леп. Мислим да је ово један од најдужих периода који је у нашој Епархији прошао за изградњу једног храма, али, Богу хвала, завршен је. Не осврћимо се на оно што је прошло. Видимо шта је сада. Осветили смо храм. Шта то значи? То значи драга браћо и сестре, ако хоћете да се овај храм радује са вама, ако хоћете да овај храм иде испред вас и испред нас, када будемо отишли са овога света, треба да долазите у њега. Да долазите на Свето богослужење, на првом месту на Свету Литургију. Џаба нам је што смо уложили и труд и љубав, ако ће овај храм бити празан. Ко ме се онда треба служити. Је л' се Литургија служи само за попа, Владика или једног човека? Никако! Него за род људски. И кад смо у овоме храму и кад смо у било ком храму, на Светој Литургији, ми се не молимо само за себе и не смемо да се молимо само за себе. Нема на Литургији личне молитве. На Литургији има заједничке молитве. Зато што смо сви ушли

у заједницу Бога живогa. И сви се молимо за све и сви се моле за једног.

Питаће вас Господ колико сте пута били на Литургији у овоме Светоме храму. Не само вас, него цео род људски и православни, српски. Да ли градимо храмове. Ја се радујем, ја сам срећан Епископ. Ово ми је 94. црква коју сам осветио од како сам Владика овде. Али цаба нам је што смо подигли 90 или 300 цркава, ако у њима нема народа. Нема човека коме не треба покајање или исповест. Сви смо ми грешни. Црква је Христова ту, да будемо срећни што нам је Христос дао себе и Цркву да се у њој молимо, да се сједињујемо једни са другима, да се у Цркви мирите, да се у Цркви и венчавате и крштавате и опеавате у своје време кад Бог то каже.

Зато браћо и сестре, нека вам је Свети отац Никодим коме је овај храм посвећен на молитвену помоћ и да вам буде на спасење. Рекао сам да смо овде у Свети престо уградили мошти Светог кнеза Лазара. Молите се светитељима Божијим, молите се Мајци Божијој. Треба нам помоћ њихова, треба нам молитвена заштита, у невољама смо великим. Можда ће нас и друге невоље снаћи. Зато треба да ојачамо у вери и да веру потврдимо делима. И ваш долазак на Свету Литургију је доказ да ви веру претварате у дела. Не само да нам вера буде на језику и на речима. Неко ће казати – ја не морам да идем често у Цркву. Како не мораш? Па, Црква нам је духовна болница. А сваки од нас, рекох, није без греха, а сваки грех кад учинимо ми смо већ духовно болесни људи. И зато треба да дођемо у болницу да се лечимо духовно. Зашто идемо у болнице када телесно страдамо? Па да се лечимо, да примимо лек, да примимо савет лекара. А овде нам је лекар душе и тела Господ наш Исус Христос, овде нам је Јеванђеље које се проповеда и говори. Па што тражимо Спаситеља, тамо где Спаситеља нема? Он је у вери нашој, јер ми вером усељавамо Бога у нас.

Нека сте срећни, нека сте Богом благословени! Понесите данашњи благослов у своје домове. Желео сам,

искрено речено, да овде буде много више народа данас. Нисте само ви криви и ми свештеници смо криви. Тамо где се служи Литургија тамо треба да се сабирамо, а не појединачно па да кажемо – ја идем и не тиче ме се за другога. Кажи му – 'ајмо брате, 'ајмо сестро у Цркву да се Богу помолимо, па ћемо добити благослов Божији, добићемо благодат Божију, а без благодати не можемо да живимо, јер благодаћу Божијом ми се спасавамо. Зато на сваком богослужењу говоримо – заштити, спаси, помилуј и сачувај нас Боже благодаћу својом. Нека сте сачувани благодаћу Божијом, нека сте благословени и свако добро од Бога. Бог вас благословио!“, закључио је наш Архиепископ.

С обзиром на то да је након неколико деценија храм Светог Никодима коначно завршен, као и да је уређена порта, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован је за заслуге у пастирском раду рукопроизвео пароха кораћичког јереја Жељка Милића у чин протонамесника. Владика Јован је поручио оцу Жељку да је одликовање које је добио подстрек за даљи рад, јер подстрека на добро као и пожртвовања, покајања и свих других хришћанских врлина никада није доста. Епископ је позвао да признање које му је уручено буде додатан мотив на изградњи Живе Цркве, које је важнија и значајнија од сваке грађевине.

Након Литургије Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован одликовао је Архиепископском граматом признања Градску општину Младеновац, Архиепископским граматама захвалности: Предузеће галантерија Васиљевић, Мирослава Васиљевића, Драгутина Животића, Живорада Стевановића, Првослава Стевновића, а Архиепископским захвалницама: Драгану Вујанић, Душка Ковачевића, Радослава Смиљанића, Александра Вујичића, Слободана Стевановића сви из Амерића. Након евхаристијског сабрања приступило се трпези љубави коју је протонамесник Жељко Милић са својим верницима са љубављу припремио.

Марко Јефтић, јереј

ОСВЕЋЕЊЕ ЦРКВЕ ПОСВЕЋЕНЕ СВЕТОМ АРХАНГЕЛУ МИХАИЛУ У БУКОВИКУ

Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Господин Јован је у недељу, 16. октобра године 2022, у Буковику код Аранђеловца, освештао храм Светог Архангела Михаила и у Часни Престо је положио честице моштију Светог Вечикомученика Лазара Косовског.

Епископу су саслуживали Архијерејски намесник орашачки, протојереј ставрофор Мићо Ћирковић и свештенство Епархије шумадијске.

Епископ је верне поучио својом беседом: „У име Оца и Сина и Светога Духа. Данас призвасмо Духа Светога на овај нови храм, посвећен Светом Архангелу Михаилу и осталим небеским силама, овде у Буковику. Данас се радује цела српска земља, јер је добила дом Божији, храм Божији, који нам служи за спасење, да се у њему сабирамо, да се Богу молимо, да учествујемо у Светој Литургији и да се причешћујемо, да би се сјединили са Господом нашим Исусом Христом. Сваки храм је парче неба на земљи. Зато треба да имате на уму кад прекорачите праг цркве и долазите на Божанствену Литургију и друга богослужења, да сте закорачили на небо. Као што је Литургија предукус царства Божијега, тако је и храм предукус неба. Зато је храм наше највеће уточиште, највеће пристаниште, највећа лађа, којом се спасавамо у бурама нашега живота и свако ко се нађе у лађи има наду да преброди бродолом, а онај који је ван лађе сам је себе осудио на пропаст, погибао духовну. Тако је Бог и нама дао Цркву своју као Тело своје да у њој сагледамо и проверимо себе, јер само проверени и загледи у себе ми ћемо видети колико смо достојни да улазимо у Светињу над светињама. Наш народ, кад год је прола-

зио поред храма, застао је и прекрстио се, јер зна да у њему почива Бог. И ми треба да будемо тога свесни. Док смо у храму лађе Христове ми можемо бити спасени, и бићемо спасени, ако слушамо Цркву и трудимо се да извршимо оно што Јеванђеље говори. Зато је храм наше највеће уточиште, у коме ћемо наћи утеху и заштиту, добићемо помоћ Божију, добићемо благодат Божију да се избавимо. Као што је рекао један мудар човек, као што су велики бродови који су усидрени у лукама, сигурни, тако смо и ми, ако смо усидрени у брод Цркве Христове, спасени. Данас смо чули Јеванђеље како је Господ позвао апостоле Петра у службу апостолску, и ту видимо два веома значајна момента. Први је да је апостол Петар дотада био рибар, то је био најпростији занат, али занат од кога се часно и поштено живело, а други је момент кад Петра видимо као апостола који лови људе у мрежу Христову. Господ је распростро своју мрежу над целом васељеном, онај који се нађе у тој мрежи, биће извучен као риба из воде, и спасиће се. Али и нечастиви је распростро мрежу по свету, и он лови људе, али не за Царство небеско, не за спасење, не за живот по Богу и у Богу, него за царство мучења, тамо где је он. Човек је позван и призван да буде сарадник Божији у спасењу, јер нас је Бог без нас створио, али без нас неће да нас спасе. Неће Бог насилно да нас спасава, ако ми не желимо спасење, него пустимо себе низ воду као папир, па летимо од обале до обале, не бринемо се и свеједно нам је, да ли ћемо бити спасени. Спасење започињемо овде, у Цркви Христовој, у дому Божијем. Где је Царство Небеско? Да ли је оно само на небу? Христос нам каже

где је Царство Небеско: „Царство је Небеску унутра, у вама“. Ако човек има Бога у себи, ако Христом живи, ако се угледа на Христа и на Његово Јеванђеље и на оно што Црква учи, биће помилован. Нама је Бог дао Цркву и дао себе у Цркви својој, дао нам је Свето Причешће да се сједињујемо са Њим, дао нам је Тајну Покајања, да се кајемо, да тражимо опроштај од Бога и једни од других. Човек највише личи на Бога када има смирења у себи да каже: „Боже опрости ми“, и да каже другоме: „Брате, сестро, опрости ми“, јер ако не опростимо, неће ни нама бити опроштено. Нама се чини да други треба да нам опрашта, а да ми том другоме не морамо да опраштамо. То није хришћански. Хришћански је да дајемо себе за друге и да, као што живимо за себе, тако живимо и за друге. У сваком богослужењу чујете да се у Цркви говори: „Сами себе и једни друге и сав живот свој, Христу Богу предајмо“. Када човек предаје себе Христу, он помаже и онима око себе да и они предају себе Христу. Примери су значајнији него хиљаде речи.

Боље је примером показати да верујемо у Бога, него да то доказујемо речима. Веру треба да претварамо у дела. Вера без дела је мртва. Можемо веровати колико год хоћемо, али ако не живимо по тој вери цаба нам је што проповедамо веру и што мислимо да живимо у вери. Вера је без дела мртва, али су и дела без вере мртва. Не вреди нам ни дела чинити, ако то не чинимо за Бога и за другог. Не вреди нам да и Цркву саградимо, ако је не градимо у славу Божију, за спасење рода људскога. Храм је најлепши када је испуњен народом Божијим на светим богослужењима. Овај је храм предиван, али сваким вашим доласком у њега на богослужење, стављате по једну ружу, да тако кажем, на овај храм, који украшавају својим молитвама и делима. Хвала свима који сте и најмање допринели да овај храм буде саграђен и да га данас осветимо Духом Светим. Хвала свим приложницима, трудбеницима, свештеницима који су радили да се овај храм подигне. Хвала нашој сестри Коси, која је сама понудила ово парче земље, па је и кућу своју дала за Цркву. Тај храм ићи ће испред тебе када пођемо и ти и ја и сваки од нас ка Господу. Свима вама хвала,

нека вам Господ узврати стоструко, ја се молим Богу и Светом Архангелу Михаилу да Бог чује и услиши ваше молитве, а Бог ће чути и услишити ако је молитва из чистог срца, из љубави и из смирења. Бог ће чути и услишити наше молитве по мери вере наше. Зато чувајмо веру Православну, да би она нас чувала. Све можемо изгубити, и имање и звање, али важно је не изгубити веру. Када не изгубиш веру, а изгубиш нешто овоземаљско, надокнадиће ти Бог. Зато Цар Давид каже: „Не видех праведника остављеног, ни деце његове да просе“. Нећемо ми просити ако се само будемо потрудили да праведно, поштено и искрено живимо. Рекох да се само у Цркви и криз Цркву спасавамо, зато треба Црквом да живимо, а не да се служимо Црквом, тј. да се хвалимо „имам цркву“, шта ти вреди што имаш Цркву, када не идеш у цркву и не знаш шта је вера. Нега вас Господ све благослови и награди, нека вас Свети Архангел Михаилу, са свим осталим небеским силама закрили, нека вас молитве Светог Великомученика Косовског Лазара, чије су мошти положене у овај престо, чувају и нека се он моли за цео род српски и људски, поготову за српски народ на Косову и Метохији. Био сам тамо пре два дана, верујте ми, сваког онога тамо Србина, без обзира какав је човек, био бих у стању да пољубим у ногу, само кад чува ону грудку земље, а нама је Косово Јерусалим, нама је Косово жила куцавица срца нашег. Ако не можемо да помогнемо том нашем народу, замолимо Бога и светог Кнеза Лазара да их спасу. Године су у питању малтретирања, прогона, одузимања, то су људи који легну вечерас, али нису сигурни хоће ли сутра осванути, зато ми овде који живимо у каквом-таквом благостању треба да се сетимо да има гладног народа, да му пружимо и дамо, јер Господ каже, ко да једну чашу воде другоме, даје Христу. Тако сте ви овим храмом дали један део

себе Богу. Нека вам за то Господ узврати стоструко, Бог вас благословио и свако вам добро дао“.

Епископ је доделио грамате признања Радовану Милошевићу из Буковика, Марку Топаловићу из Буковика, Љубомиру Тимотијевићу из Мисаче, Горану Станичићу из Буковика, Драгану Јовановићу из Буковика, Милошу Беговићу из Аранђеловца, Томиславу Поповићу из Буковика, Александру Јагодић из Аранђеловца, Зорану Грујичићу из Аранђеловца и Радошу Јосиповићу из Аранђеловца. Орден Светих мученика Крагујевачких првог степена Епископ је доделио Косани Видојевић из Буковика. Орден Војда Карађорђа Епископ је доделио протонемнику Дејану Тодоровићу у знак признања за велику љубав према својој Светој Цркви, и Горану Радоњићу из Буковика, а јереј Милош Митровић је одликован чином протонамесника. По Светој Литургији је уследо културно-уметнички програм уприличен од стране КУД „Електропорцелан“ из Аранђеловца, а потом је уприличена трпеза љубави за све окупљене вернике.

Немања Искић, јереј

ДВАДЕСЕТОГОДИШЊИЦА СЛУЖЕЊА ВЛАДИКЕ ЈОВАНА У ШУМАДИЈСКОЈ ЕПАРХИЈИ

У уторак, 11. октобра 2022. године, у Саборној цркви Успења Пресвете Богородице у Крагујевцу, прослављена је двадесетогодишњица архијерејске службе Његовог преосвећенства Епископа шумадијског Господина Јована на трону епископа Шумадијске епархије

Светом архијерејском Литургијом началствовао је Његово Преосвећенство Епископ Јован уз саслужење архимандрита Доситеја (новоизабраног војног Епископа), архимандрита Петра, архимандрита Евтимија, архимандрита Онуфрија, јеромонаха Серафима, протојереја ставрофора проф. др Зорана Крстића, протојереја ставрофора Зарија Божовића, протојереја ставрофора Миладина Михаиловића, протојереја ставрофора Миће Ћирковића, протојереја ставрофора Драгољуба Ракића, протојереја ставрофора Милована Антонијевића, јереја Драгише Богичевића, протођаконa Ивана Гашића, протођаконa Небојше Јаковљевића, јерођаконa Василија (Старовлаха) и јерођаконa Јована (Прокина) уз молитвено учешће верног народа, свештенства, монаштва, градоначелника града Крагујевца, председника општина на територији Епархије шумадијске, представника јавног и културног живота.

Лепоти и благољепију Божанствене Литургије допринело је појање хора Саборног храма са диригентом протојерејем Драгославом Милованом.

После прочитаног јеванђелског зачала, верном народу, у пригодној беседи обратио се ректор Богословије Светог Јована Златоустог, протојереј ставрофор др Зоран Крстић, честитајући Владици Јовану двадесетогодишњицу архијерејске службе:

„Не изабрасте ви мене, већ ја изабрах вас (Јован 15, 16). У једном тренутку, како нам описује Јеванђеље, Господ Исус Христос се тако обраћа апостолима. Он им објашњава да се они нису налазили у потрази за учитељем, већ напротив, Господ је једног по једног одабрао и то тачно по имену, на месту где су обављали своје послове. Позвао их је речима: *Хајде за мном*. Чињеница изабрања, позива, јесте једна од најважнијих у нашој вери. Синоним за Цркву и хришћане јесте – избрани.

Све се то протеже још од постања света и стварања првог човека. Надаље, Бог изабра један народ да кроз њега пројави своју вољу и план за спасење читавог света. Оно што је важно у изабрању, јесте да је иницијатива увек Божија. Колико год ми мислили да доносимо некакве важне одлуке које се тичу вере, увек треба да имамо у виду да се у основи налази Божији позив. Он увек постоји. Тек у тренутку одговора на позив постајемо свесни да је он био присутан.

Драга браћо и сестре, навршило се двадесет година откако је наш Епископ дошао на трон Епархије шумадијске. Двадесет година није дугачак период у историји Цркве, а још је краћи у историји света. Но, за наша људска мерила, двадесет година јесте значајан период. За све то време смо могли веома добро да упознамо нашег Епископа, исто као што је и он могао да упозна нас. Двадесет година је протекло у сарадњи свештеника и верног народа Шумадије са својим Епископом. Живећи заједно ми остављамо печате једни на другима. То је оно што је карактеристично за заједницу. Воља је Божија да на тај начин утичемо једни на друге и да изглађујемо све оштрине које свако од нас има понаособ.

Како смо деловали на нашег Епископа и какав смо печат оставили на њему, то би требало он да каже. Усудио бих у овом моменту да кажем какав је утисак он на нас оставио. Исто тако, какве год врлине да носи свако од нас у Цркви, оне нису његове индивидуалне. Ако би то остале, оне не би биле на изградњу и спасење. Истичући врлине свакога од нас, ми говоримо о врлинама Христовим. Циљ свакога од нас јесте не да живи он сам, већ, речима апостола Павла, да у нама живи Христос. Пројављујући врлински живот, ми пројављујемо Христа и на тај начин свету сведочимо да смо верујући људи.

Ако би требало да говоримо о врлинама које је наш Епископ у ових двадесет година утиснуо у живот у Шумадији, усудио бих се да поменем две. Прва је *ревност*. Када сам рекао да Бог призива свакога од нас, људи различито на тај призив одговарају. Неки уопште не одговарају и занемарују га. Неки одговарају свим срцем. У аскетској литератури често налазимо да када на љубав Божију дарујемо љубав људску, онда се благодат Божија усели у то срце и човек више не може да замисли да може постојати нешто значајније од љубави Божије. Нама са недовољно вере, често није јасно како су светитељи чинили велике подвиге. Имајући ва-

Усудио сам се да изнесем свој утисак и мишљење у нади да ће то бити и ваше мишљење. На тај начин да честитамо јубилеј нашем Епископу, желећи му да још много година буде на челу Епархије шумадијске. Амин!“

После завршене Свете Литургије прослава је настављена трпезом љубави. Поводом јубилеја, свим гостима на трпези љубав, подељена је на поклон Споменица о две деценије служења Епископа Јована у Шумадијској епархији у којој се говори о новоподигнутим и обновљеним црквама у Епархији које је освештао Владика Јован.

Током свечаног ручка, Епископ Господин Јован, благодарећи Господу на свему чиме га је удостојио током дугогодишњег служења Цркви, захвалио је и верном народу и бројним сарадницима на подршци и помоћи. Као један од највреднији сарадника и добротвора Цркве у Шумадији, Орденом Новомученика крагујевачких награђен је Дејан Чоловић из Аранђеловца.

Књигом *Две деценије служења Владике Јована у Шумадијској епархији (2002 – 2022) – новоподигнуте и обновљене цркве* сардници су желели да свом Епископу скромно узврате за љубав и духовно руковођење. Као мотив за припремање ове књиге, у предговору је истакнуто: „Свака историја

тру љубави Божије, они су успели све. На љубав Божију, одговара се ревношћу. То видимо у свакодневном раду нашег Епископа. Он је на тај начин одговорио на призив Божији још у дечијим годинама да непрестано љубав Божија у њему ради, да га обликује и да никада не дозволи да се умори или да у једном тренутку каже: Доста је. Не! Очигледно да љубав Божија и ревност коју исказује, нема ту границу, нема меру. Заиста, када Бог даје љубав, Он то не ради на меру. Врло често, ми кажемо: Од мене је доста. Оно што видимо у ових двадесет година, наш Епископ љубав не враћа на меру. То је оно што се утискује у живот свих нас и целокупне Епархије шумадијске.

Као друго, желео бих да истакнем његово *гостољубље*. Да ли је неко од нас доживео да је из куће нашег Епископа отишао гладан, неуважен или слично. Дакле, гостољубље јесте карактеристика верног човека, хришћана. То треба да буде и карактеристика Епископа. То се као печат утискује у живот Шумадије. Немојмо заборавити да Свету Тројицу једино сликамо кроз гостољубље Авраамова. Дакле, Авраам је угостио њему непознате људе. На крају се испоставило да је угостио самог Господа. Ако нахранисте једнога од ових малих, мени учинисте, мене примисте, мене у затвору обиђосте, говори Господ... То је оно што карактерише нашег Епископа, али, рекао бих, да би то требало да карактерише читав живот Шумадије уопште. Јер, где ће сви да доживе гостољубље ако не у Шумадији?

Цркве има рубику коју несакралним језиком насловљавамо – градитељска делатност. Прве лекције увек говоре о Константиновим и Јустинијановим задужбинама. Дакле, у овој књизи се налази каталог новоподигнутих и обновљених цркава које је у ове две деценије освештао Његово преосвештенство Господин Јован. Трудили смо се да се обелодани труд верника док су их градили, признања која су заслужено добили, да се виде њихове архитектонске и ликовне вредности. Али, превасходно смо настојали да предочимо теолошки, према томе спасењски, односно есхатолошки смисао градње нових храмова.“

У животу Цркве, период од двадесет година јесте занемарљив број уколико не постоји сведочанство на основу којег можемо рећи другачије. На тај начин можемо посматрати књигу „Две деценије служења владике Јована у Шумадијској епархији“. Кроз сакупљене извештаје, проповеди, записе из летописа, фотографије и другу архивску грађу, може се јасно видети процват ктиторске делатности у нашој Епархији. Шумадија је одувек гајила ктиторски дух, на том трагу су и шумадијски Епископи Валеријан, Сава и Јован настојали да подижу храмове који чине „парче неба на земљи“. Упоредо са нашим читањем ових редова одвија се и градитељска делатност у Шумадијској епархији, која ће, заједно са овом књигом, сведочити о вери, љубави и старању њеног Архијереја Јована и његове богоспасаване пастве.

ИЗ ЛЕТОПИСА ШУМАДИЈСКЕ ЕПАРХИЈЕ

ЛИТУРГИЈСКА ПРОСЛАВА СЛАВЕ МОНАСТИРА ПРЕРАДОВЦА

У петак 7. октобра када се Света Црква молитвено сећа Преподобног Симона монаха, Свете првомученице Текле, Светог краља Владислава и Преподобног Давида Српског, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету архијерејску Литургију са свештенством и монаштвом Шумадијске и Крушевачке епархије у манастиру Прерадовац надомак села Опарић.

Након јеванђелског зачала, Владика је pouчио верни народ рекавши између осталог: „Нека је срећно и благословено наше сабрање у овом свештеном манастиру у коме смо се сабрали да се Богу помолимо и да замолимо Светог Симона монаха да својим молитвама посредује између нас и Бога. Данас славимо краља српског, монаха, хришћанина. Свети Краљ Симон је владао народом тако што је народу служио у смирењу и што је више желео да угоди другима него себи. У Цркви се све мери по мери служења, а не по мери првенства, власти, части и положаја. Господ је рекао да је онај који служи велики, а не онај који тражи да му се служи.

Свети Симон је био монах само пар сати јер, као што знате, свети Сава га је молитвама васкрсао и замонашио и остварио му жељу да буде монах. То значи да се он целог свога живота трудио да живи монашки и чисто, да живи девствено, јер се девствено служи и у браку. Човек који хода земљом, а мисли стално на Бога, нема у себи зла, гордости, сујете, злобе, пакости и ега, јер је он стражар над својим мислима. Ми треба да чувамо породицу као зеницу ока свога. Породица нам је угрожена, а онда је угрожена и држава и Црква, јер од породице све почиње. Ми данас славимо Светог Симона монаха који је рођен у светородној породици Немањића, Светог Симеона и Свете Ане. Зато када празнујемо светог Симона ми прослављамо и целу светородну лозу Немањића. Та је породица истински била света и праведна и зато су могли да рађају добре плодове. Када у породици родитељи поштују децу, деца поштују родитеље, и онда та породица израста у пуноћу раста Христовог. У тој и таквој породици, а има и данас дивних породица, знало се ко кога слуша и шта ко треба да ради. Ред и поредак чувају породицу, Цркву и државу. У таквим породицама се прво испуњавају обавезе и дужности па се тек онда траже права. Да ли ми тако данас живимо? У таквим породицама се прво давала љубав и жртва па се онда тражило да се узврати и жртвом и љубављу.

Данас тражимо жртву, а нећемо да дајемо љубав, или тражимо љубав, али показујемо мржњу. Оно што сејемо то ћемо и да жањемо. Зато су нам угрожене породице, усамљене породице, тако нам је и по неким манастирима. Не могу да поднесем другог зато што није као ја. Ми треба да прихватимо човека онаквог какав јесте и да радимо на свом узрастању, па ћемо тиме помоћи и другима да узрастају“.

Велики број верних се причестио Телом и Крвљу васкрслог Господа. Након Свете Литургије пререзан је славски колач, а затим је Епископ поделио одличја онима који су великодушно помагали изградњу манастира и конака: Орден војда Карађорђа Звонку Михајловићу из Београда, а Орден крагујевачких новомученика Зорану Стојисављевићу из Београда и Љубиши Живковићу из Крагујевца.

Након тога игуманија манастира је позвала све присутне за трпезу љубави коју је припремила са својим сестринством.

Горан Јовановић, јереј

ЛИТУРГИЈА У ЈОВАНОВЦУ ПОВОДОМ ХРАМОВНЕ СЛАВЕ ЗАЧЕЋА СВЕТОГ ЈОВАНА КРСТИТЕЉА

У сваком даном све лепшем и лепшем храму, поносом овога места, свечано уз звона, молитву и сабрање, прославио смо храмовну славу и заштитника Богом благословеног Јовановца.

Литургијом је началствовао протојереј Саша Антонијевић, уз саслужење протојереја Сретка Петковића, протонамесника Немање Младеновића и старешине храма у Јовановцу, протонамесника Петра Бранковића. За певницом је појао протојереј ставрофор Драган Васиљевић, заједно са верним народом.

По веома топлом и сунчаном времену, како само Бог може да подари, скупио се верни народ од самих јутарњих часова, како овог насеља, тако и из осталих градских насеља, да Господу заблагодари за сва добра дата у овим тешким временима.

ПОКРОВ ПРЕСВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ, ХРАМОВНА СЛАВА У РЕСНИКУ

У петак, 14. октобра, када Света Црква слави Покров Пресвете Богородице, храм у Реснику је прославио своју славу. Празнично славље је почело Светом Литургијом, којом је началствовао протојереј ставрофор Драгослав Цветковић, коме су саслуживали свештеници Епархије шумадијске.

Овог сунчаног октобарског јутра, реснички храм је био мали да би у себе примио сав верни народ који је дошао на литургијско сабрање и да уточиште нађе под Омофором Мајке Божије. Радује да се велики број верника причестио Телом и Крвљу Христовом.

Окупљеном народу се обратио прота Слободан, који је најпре истакао историјску позадину настанка данашњег празника. Црква је кроз своју историју Богородицу прослављала као своју заштитницу и покровитељку. Вековима је верни народ осећао и духовним видом гледао светли Богородичин Покров и у њему налазио радост и утеху.

После заамвоне молитве и молитава за светињу брака и породице, уследио је опход око храма. Испред храма су освешћени славски дарови. Ове године колачар је био Милан Прокић са својом породицом из Ресника, иначе председник црквене општине ресничке.

Након резања колача, уследила је славска трпеза уприличена трудом и љубављу овогодишњег колачара, а уз помоћ парохијана парохије ресничке.

Александар Цветковић, јереј

СЛАВА ХРАМА СВЕТОГ АПОСТОЛА ТОМЕ У ИЛИЋЕВУ

У среду 19. октобра, храм посвећен Светом апостолу Томи у крагујевачком насељу Илићево, прославио је своју славу Светом Литургијом којом је начелствовао Архијерејски намесник левачки протојереј ставрофор Милић Марковић. Саслуживали су му крагујевачки свештеници. Беседом се верном народу обратио прота Милић, рекавши да славећи Светог апостола Тому ми данас слаavimo и све друге апостоле. Да је сумња апостола Томе била поука вере свим потоњим генерацијама Цркве. Господ нас позива да одбацимо сумњу и да се учврстимо у јединственој вери Цркве. Није добро да верујемо по свом нахођењу, већ да верујемо Црквом. Онда ће наше исповедање вере бити истинито. Након причешћа верног народа, преломљен је славски колач чији је домаћин ове године био Лука Милић са породицом. Свештенство је потом код споменика стрељаним становницима насеља Илићево, одржало Молебн, коме су присуствовали преставници скупштине града Крагујевца, локалне самоуправе месне заједнице Илићево и ученици ОШ Милутин и Драгиња Тодоровић, који су припремили културно уметнички програм на сећање невиним страдалим жртвама у октобарском погрому 1941. године. Свечани ручак за све присутне поводом храмовне Славе одржан је у парохијском дому старањем старешине храма Светог апостола Томе у Илићеву, протојереја Владимира Ћириковића.

Мирослав Василијевић, протођакон

ПРОСЛАВЉЕНА ХРАМОВНА СЛАВА У ЈЕЛОВИКУ КОД АРАНЂЕЛОВЦА

Дана 19. октобра, када се наша Света Црква сећа Светог апостола Томе, Црквена Општина јеловичка и верни народ парохије јеловичке прославише своју храмовну славу. Светом Литургијом је начелствовао протојереј ставрофор Драгомир Кеџић, а њему су саслуживали свештеници Архијерејског намесништва орашачког.

Након прочитаног јеванђељског зачала, беседу је произнео протојереј Драгомир Кеџић и у њој подсетио на значај живота и дела Светог апостола Томе, који је својим неверовањем потврдио Христово Васкрсење. Прота се потом захвалио јереју Марку Петровићу на гостопримству и све окупљене позвао на узимање учешћа у Светом Причешћу и у трпези љубави, коју је припремио Црквени Одбор јеловички, на челу са председником Милошем Николићем и јерејем Марком Петровићем, уз помоћ мештана.

На крају службе се кренуло у литијски обилазак око храма. Пререзан је славски колач који је ове године припремио Зо-

ран Стојановић, председник Месне заједнице из Јеловика са својом породицом.

Затим се народ упутио недалеко од порте где се налази извор Покусаловац и спомен чесма палим борцима 1912-1918 године и погинулима 1941-1945 године из села Јеловика, који је ове године обновљен, трудом мештана села, председника Месне заједнице Зорана Стојановића, јереја Марка Петровића и Одељења за очување споменика културе Општине Аранђеловац. Ту је служен Парастос борцима, а том приликом мештани и чланови Одбора палих бораца града Аранђеловца положили су венце.

Након свега, сви присутни узели су учешћа у трпези љубави која је и ове године припремљена у свечаној сали Месне заједнице села Јеловика.

ХРАМОВНА СЛАВА У КОНАТИЦАМА

На дан Светог апостола Томе, 19. октобра, верни народ Конатица и околине окупили се да дочека Његово Преосвештенство Епископа шумадијског Г. Јована, и да прослави своју храмовну славу. Архијерејску Литургију служио је Владика Јован уз саслужење свештенства Епатхије шумадијске. После прочитаног јеванђеља Владика се обратио верном народу поучном беседом и између осталог рекао:

„Данашње Јеванђеље говори како се Господ, после Васкрсења, јавио апостолима који су били у једној соби уплашени и усташени. Христос је кроз затворена врата ушао код својих ученика и рекао им: 'Мир Вам!', и: 'Примите Духа Светога'. Он је дао Духа Светога апостолима и тиме их је оснажио и ослободио од страха да проповедају распетог и васкрслог Господа Исуса Христа. Централна тачка хришћанског живота и проповеди јесте Васкрсење Христово. Како каже апостол Павле, 'ако Христос не уста узалуд је проповед наша и вера наша'. Све би било узалудно да Христос није васкрсао. Смрт не би била побеђена. Грех не би био побеђен и све би пропало. Васкрсењем, Христос је доказао све оно што је говорио апостолима и народу. Зато је Васкрсење Христово темељ наше вере. Тема данашњег јеванђеља је вера. Три главне врлине су вера, нада и љубав. Без ових врлина човек није човек и није хришћанин. А са овим врлинама, па и ако је слаб и грешан он све побеђује, све воли, свему се нада. То је вера у Бога, нада у вечни живот и љубав према створењима. Све што је Бог учинио, учинио је ради нас и ради нашег спасења. Вера је наш одговор на Његову крсну жртву, на његову љубав. Нека нам Господ помогне и апостол Тома да се учвршћујемо у вери. Нека буде срећна слава и нека се стално присећате када дођете у овај храм да ће све бити лакше у животу ако будете имали вере и ако будете у вери живели“.

После причешћа и опхода око храма, Владика је у проти конатичког храма одржао помен упокојнима и пресекао славски колач заједно са овогодишњим свечарем Владаном Симићем и његовом породицом. Они су се потрудили, заједно

са надлежним свештеником Иваном Иванковићем, да угосте све окупљене.

ЈЕДАНАЕСТА СМОТРА ЦРКВЕНОГ БЕСЕДНИШТВА У ПОПОВИЋУ

Благословом Његовог Преосвештенства Епископа шумадијског Г. Јована, под покровитељством Управе за сарадњу са црквама и верским заједницама Министарства правде Владе Републике Србије, Градске општине Сопот и Центра за културу Сопот, у четвртак 20. Октобра, у порти цркве Светог великомученика Георгија у Поповићу одржана је једанаеста по реду „Смотра црквеног беседништва“.

Тема овогодишњег Беседништва је била „Пресвета Богородица“, а богонадахнутим речима су нам се обратили: свештеник Марко Јефтић, Епархија шумадијска, свештеник Милан Костић, Епархија жичка, свештеник Никола Милошевић, Епархија шабачка, свештеник Глигорије Марковић, Архиепископија београдско-карловачка.

Музички део програма су извели: солиста Катарина Богдановић, мајстори фруле Јанко и Богдан Лукић, као и Марија и Александра Вучковић. Простор црквеног дворишта у Поповићу се за ову прилику додатно обогатио изложбом фотографија „Молитвена изворишта“, коју је за ову прилику уступио Завод за заштиту споменика културе града Београда.

Организаторе овог дијалогско-духовног надметања је ове године обрадовала посета великог броја миле браће и сестара, а посебно Епископа шумадијског Г. Јована, проф. др Радомира Ракића, протођакона, и председника Градске општине Сопот Живорада Милосављевића.

Марко Стевановић, протонамесник

СВЕТА АРХИЈЕРЕЈСКА ЛИТУРГИЈА У ШУМАРИЦАМА

У петак, 21. октобра, Света православна Црква се молитвено сећа Светих новомученика крагујевачких пострадалих од нацистичке руке у Другом светском рату. Тим поводом, на платоу спомен-храма Светих новомученика крагујевачких у Шумарицама, служена је Света архијерејска Литургија, којом је началствовао Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован уз саслужење свештеника и ђакона града Крагујевца.

После причешћа свештенства и већег броја верника уследио је чин резања славског колача током којег су Епископ Јован и ктитор шумаричког храма Јован Алексић преломили славски колач.

Након тога Епископ је са свештенством и верним народом, у присуству председнице Владе Републике Србије Ане Брнабић, министара Владе Републике Србије, градских челника, дипломатског кора Републике Немачке и многих других званика, испред спомен обележја V-3 служио молебан Светим Новомученицима Крагујевачким.

Након молебана положени су венци крај споменика Петом

три, подигнутом на месту где су немачке окупационе снаге стрељале ђаке и професоре крагујевачке гимназије.

Венце су, поред председнице Владе Републике Србије Ане Брнабић положили ђаци и професори Прве крагујевачке гимназије, градоначелник Крагујевца Никола Дашић и председник Скупштине града Мирослав Петрашиновић, министри у Влади Републике Србије, представници Скупштине Србије, Војске Србије, СУБНОР-а.

У оквиру програма изведена је песма „Земља“, аутора Енеса Халиловића, у режији Петра Станојловића.

ПАРАСТОС БЛАЖЕНОПОЧИВШЕМ ЕПИСКОПУ ШУМАДИЈСКОМ ВАЛЕРИЈАНУ

У недељу, 23. октобра навршило се четрдесет шест година од упокојења првог архијереја Шумадијске епархије, блажене успомене владике Валеријана Стефановића, који је на катедри епископа шумадијских предстојавао од 1947. године (када је Епархија основана) па све до смрти 23. октобра 1976. године.

Његово Преосвештенство Г. Јован, Епископ шумадијски, служио је Свету архијерејску Литургију у препуној крагујевачкој Саборној цркви Успенија Пресвете Богородице, уз саслужење крагујевачког свештенства.

После прочитаног јеванђелског зачала, Владика Јован је у надахнутој беседи између осталог рекао: „Данашње Јеванђеље почиње Христовим речима: ‘како хоћете да вама чине људи, тако чините и ви њима’. Каква предивна порука, а ако бисмо је примењивали у нашем животу онда би нам све било решено. Када дајемо љубав, наша љубав треба да буде спојена са љубављу Христовом. Љубав Христова све обједињује и све подједнако воли. Да ли постоји боља етика од ове коју смо чули у Јеванђељу? Постоје ли лепши примери од оних које је Христос оставио? Не постоје. Ми не волимо када нас неко клевете, оговара, обмањује, зашто онда чинимо то другима? Немамо право да једно дајемо, а другачије да тражимо. Ако је срце човеково затворено ту нема места за Бога, а чим нема места за Бога нема места ни за другога. Ако се обратимо Господу кроз смирење, врлине, Господ нас неће оставити и даће нам снаге и свега потребног за испуњавање Јеванђеља. Овим јеванђелским начелима живео је и први Епископ шумадијски Валеријан. Прошло је доста година од његовог упокојења, али дела и дух живе, провејавају кроз народ. Он се трудио да примени на себи ову заповест Христову и ако није било лако у том периоду бити хришћанин. Замислите како је било тешко Владици Валеријану када му комунисти нису дали неколико година да изађе из Крагујевца. Али, он се молио Богу за непријатеље Христове, молио се за народ и чинио добро. Тако и ми треба да се потрудимо да чинимо добро, по речима апостола Павла: ‘добро чините да вам не досади’“.

После Заамвоне молитве одслужен је парастос Епископу Валеријану.

ЛИТУРГИЈСКО САБРАЊЕ У МАНАСТИРУ ДИВОСТИНУ

У уторак, 25. октобра, на празник иконе Пресвете Богородице Јерусалимске, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету архијерејску Литургију у храму Благовести Пресвете Богородице манастира Дивостин надомак Крагујевца. Епископу су саслуживали: протојереј Срђан Тешић и протојакон Иван Гашић.

После прочитаног јеванђелског зачала, Епископ се обратио сабраном народу, говорећи о прогонима Христових следбеника, истакавши да они који верују у Христа не могу бити побеђени, јер нечисти не може да победи човека који Христа носи у себи.

Христова реч није проста идеологија, него позив на посебан начин живота. Хришћански систем вредности подразумева спознају да је човек биће створено ни из чега, да је позван из небића у биће. Први човек је изгубио биће онда када је окренуо леђа Богу, када је престао да слуша Бога. Систем вредности који извире из Јеванђеља показује да је човек створен за вечност чији је смисао и садржај љубав човека са Богом и са свим другим људима. Такав смисао вредности посведочили су сви светитељи. Али на првом месту показала нам је Пресвета Богородица, Мајка Божја чији празник иконе Јерусалимске данас овде празнујемо. Пресвета Богородица је мајка рода људскога, заштитница и молитвеница. Она је шира и од небеса, како је Црква зове. Њене руке су велике и грле цео свет. Мајка Божја се непрестано моли Богу, јер је она посредница између нас и Бога.

Зато, положимо наду на Бога и Мајку Божју. Али да би нас Господ обрадовао, треба ми Њега да обрадујемо својим хришћанским животом“.

Након заамвоне молитве, Епископ је пререзао славски колач поводом данашњег празновања Богородичине иконе, који је припремила породица Недељковић из Крагујевца.

Владимир Марјановић, чтец

ХРАМОВНА СЛАВА У ПЕТКИ КОД ЛАЗАРЕВЦА

Храм преподобне Параскеве у селу Петка код Лазареваца ове године је по 153. пут прославио своју заштитницу. Свету Литургију је служио Игуман манастира Ћелије архимандрит Доситеј, избрани епископ липљански уз саслужење петчанских пароха.

Црква и порта су били испуњени верним народом који је са свих страна дошао да се поклони и помоли омиљеној српској светитељки.

Након прочитаног зачала о мудрим и неразумним девојкама из Светог Јеванђеља, надахнутом беседом се верном народу обратио архимандрит Доситеј, избрани Епископ липљански. Говорећи о ликовима светих, потсетио је да је задатак сваког хришћанина уподобљавање Богу Творцу.

Светом Причешћу је приступио велики број деце и верних. Након Свете Литургије и литијског опхода око Храма, пререзан је славски колач. Старешина Храма протојереј ставрофор Војислав Одавић заблагодарио је изабраним Епископу липљанском архимандриту Доситеју на великом благослову и части коју је указао нашој парохији и селу. После дељења антидора, у сали парохијског дома трудом пароха петчанских и њихових парохијана послужена је трпеза љубави за све присутне.

СЛАВА ЦРКВЕ СВЕТЕ ПЕТКЕ У ВИНОГРАДИМА

Његово преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је 27. октобра Свету архијерејску Литургију у Цркви Свете Петке у Крагујевачком Насељу Виногради уз саслужење свештенства крагујевачког намесништва. На самом почетку Свете Литургије, Владика је у чин чтеца произвео Душана Вујичића, а на малом входу одликовао је чином протојереја ставрофора Драгана Брашанца и чином протојереја Мирољуба Миладиновића.

После прочитаног јеванђелског зачала, верном народу се обратио протојереј ставрофор проф. др Зоран Крстић и између осталог рекао: „О животу светитељке, коју сви ми у православу толико волимо и призивамо њене молитве и која је током многих векова чинила различита чуда, готово да не знамо ништа осим неких основних података. Знамо да се после смрти својих родитеља настанила у Јорданској пустињи и да се пред сам крај свога живота вратила у своје родно место. Ту скончала свој живот и била сахрањена на гробљу за странце. Они који за живота траже славу, обично врло брзо буду заборављени после смрти, а Свету Параскеву, која апсолутно никакву похвалу људску није тражила, Бог је прославио. Наш начин живота треба да почива на љубави. И што већу љубав има неко према Господу и према људима, то је и његов подвиг већи. Треба да знамо да је Света Параскева велику љубав имала. Често смо у Јеванђељу чули како Господ опрашта грехе, пре свега различитим женама, зато што су велику љубав имале. Да ли је то чудно? Није чудно, јер су две основне Божије заповести оне о љубави. Славећи Свету Петку подсећамо се да ми хришћани иштемо Бога и Његово признање и Његову славу, а од људи то не очекујемо, и са друге стране, да ми хришћани поштујемо Божије заповести, јер и сам Христос каже: 'Ако ме љубите, заповести ћете моје држати'. Дакле, то иде заједно. Само ако љубимо Господа и наше ближње ми ћемо моћи да извршавамо Божије заповести“.

Многобројни верни народ, међу којима су били и ђаци ОШ „Свети Сава“, приступио је Светим Тајнама Христовим. На крају Литургије Владика је са свештенством и верним народом кренуо у литију око храма, а после тога пререзао је славски колач који је за ову прилику припремила породица Пантић из Крагујевачког насеља Виногради.

Саша Павловић, ђакон

ЕПАРХИЈА ШУМАДИЈСКА УЧЕСТВОВАЛА НА 65. БЕОГРАДСКОМ САЈМУ КЊИГА

У периоду од 23. до 30. октобра, након двогодишње паузе, у Београду је одржан 65. Сајам књига, на којем су учешће узели Продајни Центар Епархије шумадијске и издавачка кућа „Каленић“.

Будући да је месец октобар традиционално посвећен љубитељима књиге, издаваштво Шумадијске епархије је настојало да својим читаоцима пружи вредну теолошку литературу. Међу овогодишњим насловима, највеће интересовање је изазвао тротомни *Дневник оца Александра Шмемана*. Заједно са њим, посетиоци су своју пажњу усмерили и на дневник његове супруге Јулијане Шмеман, *Беседе са Радија Слобода, Литургију смрти и Велики пост*. Поред ових издања, читаоци су били заинтересовани и за двотомне *Огледе о историји Руске Цркве* професора Антона Карташова, као и за нову књигу оца Вјачеслава Рубског *Православна духовност: Рестарт. Цртице за унутарњу реформу*. Интересовања је било и за новообјављене Споменице: „Двадесет година служења Епископа шумадијског Јована“ и „Владика Сава Вуковић“.

Штанд Епархије шумадијске посетиле су значајне личности. Истичемо Његово Преосвештенство Епископа шумадијског Господина Јована, који је допринео да се осети дух гостопримства, којим је све време одисао штанд Шумадијске епархије. Посетили су нас и Епископи нишки Арсеније, диселдорфско-немачки Григорије, горњокарловачки Герасим, викарни марчански Сава, као и јеромонах Нектарије Ђурић, секретар Светог Архијерејског Синода. На нашем штанду су боравили и академик Матија Бећковић, који је испробао орахову ракију манастира Дивостин, глумац Небојша Дугалић, одушевљен дизајнерским решењима новог Дневника оца Александра Шмемана, декан ПБФ отац Зоран Ранковић, преводилац Иван С. Недић, ђакон Ненад Идризовић и многи други.

Након двогодишње паузе, људи су били жељни, не само куповине књига, већ и разговора о њима. Надамо се да ће у будућности име Епархије шумадијске бити синоним за најбоља издања и ревновање за славу Божију.

Лазар Марјановић

ПРОСЛАВЉЕНА ХРАМОВНА СЛАВА ЦРКВЕ СВЕТОГ ЛУКЕ У МЛАДЕНОВЦУ

У понедељак 31. октобра, када наша Света Црква прославља Светог апостола и јеванђелисту Луку и Светог Петра Цетињског, богослужбено је прослављена слава храма посвећеног Светом Луки на Старом градском гробљу у Младеновцу.

Храм скромних димензија био је премали да прими велики број верника, који су дошли са жељом да учествују у Литургији.

Свету Литургију је служио умировљени парох младеновачки протојереј ставрофор Драгољуб Ракић уз саслужење младеновачких свештеника.

У својој беседи прота Драгољуб је говорио о важност данашњег празника и активног живота у Цркви. Подсетио је на тешка времена у којима су наши преци остајали верни Цркви и уграђивали себе у Тело Христово. Посебно се осврнуо на период обнове овог храма.

Након причешћа великог броја верника извршен је чин освећења кољива и резања колача. Овогодишњи домаћини били су Иван Стефановић и Миливоје Павловић са породицама. Након евхаристијског сабрања се приступило трпези љубави, коју су домаћини са љубављу припремили.

Марко Јефтић, јереј

ПРОСЛАВЉЕНА ЦРКВЕНА СЛАВА У ЛАЗАРЕВЦУ

У уторак, 8. новембра, када Црква прославља Светог великомученика Димитрија, Светом Литургијом у Лазаревцу прослављена је храмовна слава у цркви посвећеној овом светитељу.

Литургију је служио Архијерејски намесник колубарско-посавски, протојереј ставрофор Златко Димитријевић уз саслуживање лазаревачког свештенства.

За благољепије сабрања био је задужен хор „Свети Димитрије“ из Лазаревца. Мноштво представника јавног и културног живота нашег града, као и мноштво присутних верника допринело је свечаности данашње прославе.

Славски колач преломљен је са овогодишњим свечаром, Младеном Драгићем. На крају Литургије уследила је трпежа љубави у свечаној сали парохијског дома, која је за све присутне припремљена трудом верника и свештенства лазаревачког храма.

ПРОСЛАВА ХРАМОВНЕ СЛАВЕ У СУШИЦИ

У недељу, 7. новембра, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је празнично бденије у храму Светог великомученика и победоносца Димитрија поводом храмовне славе. Епископу су саслуживали ректор крагујевачке богословије протојереј ставрофор др Зоран Крстић и крагујевачко свештенство.

По завршетку бденија, Епископ Јован се беседом обратио окупљеном верном народу. Владика је честитао славу и поучио верне о томе ко је био Свети великомученик Димитрије. На сам дан славе Светом Литургијом је начелствовао протојереј ставрофор Миладин Михајловић уз саслуживање крагујевачког свештенства. После прочитаног Јеванђеља беседом се обратио верном народу јереј Урош Костић.

После литије приступило се сечењу славског колача чији домаћин је ове године био Звонко Гајић са својом породицом. После Свете Литургије у порти храма је за верни народ уп-

рилично послужење припремљено трудом црквене општине и овогодишњег колачара.

Саша Павловић, ђакон

СТО ТРИДЕСЕТ ГОДИНА ЦРКВЕ СВЕТОГ ДИМИТРИЈА У ЛЕСКОВЦУ КОЛУБАРСКОМ

Поводом великог јубилеја и храмовне славе у уторак 8. новембра, верни народ Лесковца Колубарског и околине окупио се са својом децом да дочека свог Архиепископа, Епископа шумадијског Г. Јована, који је служио Свету архиепископску Литургију уз саслужење свештенства и монаштва Епархије шумадијске.

После прочитаног јеванђеља Владика се обратио верном народу беседом поводом јубилеја и храмовне славе, рекавши између осталог: „Треба да будемо благодарни и да се молимо за ваше претке који су овај храм саградили и оставили нама и потомцима нашим. Овај храм чува успомену на сваког оног који је иоле допринео да он овако данас изгледа. Зато ми у Цркви помињемо ктиторе и приложнике светог храма, а шта је то него враћање у сећање и чување од заборава. Враћајући у сећање ваше претке, враћамо у сећање и Светог великомученика Димитрија коме је овај храм и посвећен, и молимо их све заједно да нас не забораве. Замолимо Бога да нам опрости грехе. Замолимо и Светог Димитрија да се и он моли Богу за нас, јер је он велики угодник Божији. Више од седамнаест векова благодат Божија дејствује кроз његово тело, нетљено, нетрулежно које почива у граду Солуну. Свети Димитрије је испред царских наредби ставио заповест Божију да љубимо Господа и своје ближње. Њему се због тога судило и осуђен је на тешко мучење. Зато је он великомученик. Бог је послао анђела да укрепи Светог Димитрија у његовој храбрости и заповеди му да се крепи Христом. Господ га није оставио. Ма шта да нас снађе од других, Бог нас неће оставити. Нека сте благословени и нека Бог чува овај храм до свршетка века“.

После причешћа и опхода око храма, Владика Јован је пресекао славски колач заједно са овогодишњим свечарем Радославом Симићем и његовом породицом. Они су се несеквично потрудили, заједно са надлежним свештеником Владимиром Трифковићем, да спреме трпезу за све окупљене.

КРСНА СЛАВА ЕПИСКОПА ШУМАДИЈСКОГ ГОСПОДИНА ЈОВАНА – ЂУРЂИЦ

У среду, 16. новембра, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован прославио је своју Крсну славу, празник Обновљења храма Светог великомученика и победоносца Георгија – Ђурђиц.

На навечерје празника, по вечерњем богослужењу, у Епископској резиденцији парох о. Срећко Зечевић осветио је славску водицу. Честитајући Крсну славу отац Срећко је

између осталог рекао: „Преосвећени Владико, нека вам Господ подари крепко здравље и многаја љета, да бисте могли са истим заносом и одушевљењем да управљате бродом ове богом спасавајуће епархије, овде у центру нација овог, боносног и многострадалног. Срећна вам слава Владико и милост Божија нека буде на вама. Амин!“

Сутрадан, на дан своје крсне славе, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету архиепископску Литургију у Саборном храму Успења Пресвете Богородице у Крагујевцу, уз саслужење, архимандрита Доситеја, новоизабраног епископа липљанског, протојереја ставрофора Зорана Крстића, ректора Богословије „Свети Јован Златоуст“, протојереја ставрофора Рајка Стефановића, архиепископског намесника крагујевачког, игумана манастира Тресије Серафима, настојатељ манастира Саринца јеромонаха Нектарија и братства Саборног храма.

По прочитаном Светом јеванђељу, проповед је одржао протојереј ставрофор др Зоран Крстић, ректор Богословије Светог Јована Златоустог. У надахнутој беседи, о. Зоран је између осталог рекао: „Браћо и сестре, срећан празник и срећна слава свима онима који данас прослављају успомену на Светог великомученика и победоносца Георгија, а међу славарима свакако најпре да у ваше име и у име присутних свештеника зажелим нашем Епископу срећну славу. Да Свети великомученик и победоносац Георгије буде његов заступник пред Престолом Господњим. Да молитве Светог Георгија укрењују нашег Епископа још много година. Нека би Господ дао да молитвама и молитве Светог Георгија свакога од нас укрепе, да у свакоме од нас појачају то осећање да треба да живимо као хришћани и да се трудимо да сазнајемо шта је то и који су све то елементи хришћанског етоса и да је један од кључних елемената хришћанског етоса празник и радовање животу. То је свака недеља када празнујемо Васкрсење Христово али и посебно сваки празник, а у нашем народу је то посебно крсна слава. Још једном нека је свима срећна слава, а посебно нашем Епископу, на многаја љета. Амин!“

После заамвоне молитве, протојереј ставрофор др Зоран Крстић, благословио је и осветио славско жито и славски колач.

Сабрање је настављено у резиденцији Епархије шумадијске где је приређен пријем за свештенство и верни народ. Свечани славски ручак приређен је у поподневним сатима, а међу великим бројем свештенства, монаштва и верног народа, велика част, радост и благослов је што је гост на слави Владике Јована био и Његова Светост Патријарх српски Господин Порфије, са епископима, браничевским Игњатијем, нишким Арсенијем и викарним Епископом хвостанским Алексејем, као и многим другим угледним гостима.

Срећко Зечевић, протојереј

СЛАВА КРАГУЈЕВАЧКЕ БОГОСЛОВИЈЕ

У петак, 25. новембра, свечаним и празничним бденијем у школском храму започела је прослава Светог Јована Златоустог, заштитника Богословије у Крагујевцу.

Уз Његово Преосвештенство Епископа шумадијског Господина Јована, у молитвеном прослављању учествовали су професори и ученици, којима је личност Светог Јована Златоустог узор, како по питању духовности, тако и по питању богословља, према којем је устројен и сам живот у Богословији.

Величању школског патрона појањем су допринели и ученици крагујевачке Богословије са својим професором јерођаконом Василијем (Старовлахом), који је са грчког и црквенословенског превео службу овом светитељу на српски језик.

Након бденија, прослава Светог Јована је настављена у виду трпезе љубави, уприличене у школској трпезарији.

Наредног дана, у суботу 26. новембра, обележавање Светог Јована Златоустог настављено је Божанственом Евхаристијом, као централним чином сваке црквене прославе.

Литургијом је начелствовао Првојерарх шумадијски Епископ Јован, уз саслуживање протојереја ставрофора проф. др Зорана Крстића, ректора Богословије Светог Јована Златоуста у Крагујевцу, протојереја ставрофора мр Јована Милановића, ректора Богословије Светог Арсенија у Сремским Карловцима, протојереја ставрофора Драгана Станишића, професора у Богословији Светог Петра Цетињског на Цетињу, протојереја-ставрофора мр Рајка Стефановића, архијерејског намесника крагујевачког, старешине храма Светог Саве у Крагујевцу и професора Богословије у Крагујевцу, протојереја-ставрофора Милића Марковића, архијерејског намесника левачког и старешине Старе цркве у Крагујевцу, протосинђела Луке (Милошевића), сабрата манастира Светог Луке у Бошњанима, јеромонаха Исидора (Јагодића), заменика ректора Богословије Светих Кирила и Методија у Призрену, јеромонаха Гаврила (Стевића), сабрата манастира Горњак, јереја Милоша Јањића, професора Богословије Светог Петра Дабробосанског у Фочи, јереја Александра Секулића, војног свештеника при Генералштабу у Београду, ђакон Немање Рељића из епархије бихаћко-петровачке, јерођакон Јована (Прокина), професора Богословије у Крагујевцу, и ђакон Александра Ђорђевића, ђакон при храму Светог Саве у Крагујевцу.

Према већ устаљеној пракси, на Литургији су и ове године у чин чтеца рукопроизведени ученици завршног разреда Богословије, који су клирици Шумадијске епархије.

После прочитане јеванђелске приче, проповедао је протојереја ставрофор мр Јован Милановић, ректор Богословије Светог Арсенија у Сремским Карловцима. Након освећења и резања славског колача, домаћини и гости су се окупили на славском ручку.

Међу гостима су били професори богословија из Београда, Сремских Карловаца, Ниша, Призрена и Фоче, монаси, као и некадашњи ученици ове школе.

Ректор Богословије у Крагујевцу протојереј ставрофор др Зоран Крстић, захвалио је свима на љубави према професорима и ученицима овог крагујевачког свеучилишта, изразивши наду да ћемо се још дуго окупљати и прослављати заштитника крагујевачке богословије.

Дела хришћанске књижевности у издању Шумадијске епархије

Нина Валеријевна Квливидзе

ИКОНОГРАФИЈА КРШТЕЊА ГОСПОДЊЕГ ОД КРИПТЕ ЛУКИНИ ДО ЦРКВЕ СПАСА НА НЕРЕДИЦИ

Ранохришћанска иконографија Крштења Господњег лаконски илуструје јеванђељски сиже: приказани су Исус Христос, Свети Јован Крститељ и голуб Светог Духа. Једним од најранијих сматра се изображење Крштења у крипти Лукини (почетак III века) и „капели Тајни” (друга четвртина III века), у катакомбама Светог Калиста у Риму. На лоше сачуваној фресци у крипти Лукини представљен је обнажени младић, којем човек у туници помаже да изађе; слева горе је птица у лету са гранчицом у кљуноу. Истраживачи тумаче изображење Крштења Исуса Христа од стране Светог Јована Крститеља¹. Фреске „капеле Тајни” изве-

дене су на белој позадини, сцена Крштења смештена је у центру лево од улазног зида, уоквирена танком црвено-смеђом линијом. Крштавано обнажено Дете је без нимба, којег идентификују као Исуса Христа, стоји до колена у води. Десно је представљен мушкарац у кратком препоясанију (Свети Јован Крститељ), који му на главу полаже десну руку. Струје воде Јордана, које заплускују око главе Спаситеља, схематски су представљене дугачким мозаицима.

Сцена Крштења у фрескопису римских катакомби Марцелина и Петра (прва половина IV века) делимично је изгубљена. Од фигуре Светог Јована Крститеља, која стоји десно од обнаженог детета Христа, сачувана је само десна рука положена на Његову главу. Горе је изображен голуб, из чијег кљуна на Спаситеља падају млазеви воде (или зраци?) нацртани сивим линијама. Голуб у кљуноу држи гранчицу. Овај голуб подсећа на голуба који је донео Ноју маслинову гранчицу као знак окончања потопа (уп. Молитву за освећење воде: „Ти јеси Бог наш, који је у Нојево време водом потопио грех”). На тај начин, већ најдревнија иконографија Крштења Господњег подвлачи тему очишћујућег деловања воде, вишеобразно варирану у читањима и песмопевањима празника.

Гранчица као знак мира, који је Бог даровао човечанству у крштењу, као аналогија са Нојевим голубом, коју је искористио Тертулијан, касније се спомиње у вези с крштењем код Светог Јована Златоуста, Светог Григорија Богослова, Преподобног Јована Дамаскина. Композиције, аналогне фрескама катакомби, често се сусрећу у рељефним саркофазима, на којима је вода Јордана приказана како истиче из стене. Понекад су у сцену Крштења на саркофазима укључивали мушку фигуру са свитком у рукама; истраживачи сматрају да је то Исаија, чије пророштво спомиње јеванђелиста².

Упоредо са историјским изображењима Крштења Господњег сусрећу се и симболичка. Тако на саркофагу Јунија Баса (359, музеј „Ризница Светог Петра”, Ватикан) изнад лучно уоквирене композиције доњег реда имамо сцену са два јагњета – једно лежи, друго се одозго копитом дотиче његове главе³.

Други пример је мозаик купели баптистеријума из Келибије (IV век, Музеј Бардо, Тунис) урамљен латинским натписима. На зидићу тростепене крстообразне купели изображен је голуб Светог Духа, обележен крстом, из чијег кљуна исходе зраци. Композиција илуструје Христа као „Светлост истиниту”, „Светлодавца”, „Сунца које засија у Јордану” – раширен мотив светоотачке проповеди на Крштење, које је названо „празником светлости” или „просвећењем”. Испод голуба је

Крштење Господње. Фреска катакомбе Светих Марцелина и Петра у Риму. Прва половина IV века.

Крштење Господње. Ампула тита Монца. VI век (Дамбартон Окс, Вашингтон)

Крштење Господње. Рељеф трона императора Максимијана у Равени. VI век.

смештен монограм Христа у форми староегипатског хијероглифа „анх” (сгих ansata), бочно су исписана слова α и ω , ниже – изображење велике рибе, која симболише Спаситеља.

До V–VI века, у рановизантијској епохи, првобитна композиција Крштења Господњег видно се мења и постепено се успоставља иконографија, која се сачувала до данашњег времена са неким допунама и разликама у детаљима. Пример нове иконографије јесте изображење Јордана у виду реке са обалама, у чије је воде погружен Спаситељ. Први обрасци такве иконографије сачувани су у куполним мозаицима баптистеријума православних и аријанаца у Равени.

У баптистеријуму православних (середина V века) Христос је средовечан (са брадом) и стоји до појаса у води, слева на стеновитој обали је Свети Јован Крститељ у краткој туници са крстом на дугачкој дршци у левој руци. Композиција је била измењена каснијом рестаурацијом – у десној руци Светог Јована Крститеља појавила се чаша, док се у исто време на свим познатим раним споменицима он изображава како полаже руку на Христову главу. Изнад Спаситељеве главе је бели голуб. Са десне стране у води је фигура старца,

који оличава реку Јордан, и натпис латинским словима: „IORDANN”. Он држи стабљику трске, ослањајући се левом руком на оборену урну, из које истиче вода. Ово изображење потиче од античког оличења речног божанства, такве су скулптуре Нила и Тибра у виду полулежћих мушких фигура (I век, Музеј Ватикана).

У баптистеријуму аријанаца (око 520) композиција као у огледалу понавља исту сцену, разликујући се у детаљима: Христос је изображен без браде, над Њим је голуб, из чијег кљуна излази сноп светлости, десно од Њега је Свети Јован Крститељ у власеници са штапом у левој руци, полуобнажени старац са трском у руци, који се ослања на оборену урну, из које истиче вода.

Минијатура из сиријског Јеванђеља Равуле из 586. године (Laurent. Plut. I. 56. Fol. 4v) јесте скраћена варијанта исте иконографије, али без персонификације Јордана; додат је небески сегмент са благосиљајућом десницом – символ Бога Оца, који објављује о Христу: „Ово је Син Мој Љубљени...” (Мт. 3, 17; Мк. 1, 11; Лк. 3, 22).

Од краја VI века у композицију Крштења Господњег уводи се изображење анђела: на медаљону оловне ампуле из саборне цркве града Монце (VI век) – анђеол; у клајми на живописном поклопцу сиријског реликвијара (VI век, Музеј Ватикана) – два анђела и две фигуре ученика Светог Јована Крститеља са нимбусима (Јн. 1, 35). На резбареној плочи од слоноваче са трона архиепископа Максимијана (VI век, Архиепископски музеј у Равени) Христос је изображен без браде, Свети Јован је обучен у власеницу и у химатију. У сцени се налазе два анђела са покривеним рукама, а фигура, која персонификује Јордан, приказана је са леђа, што буквално илуструје текст Пс. 113: „море виде и побеже, Јордан се врати натраг”.

Увођење у композицију ликова и детаља која нису поменута у јеванђељским повестима, на пример таквих елемената иконографије као што су позе и гестови,

Крштење Господње. Мозаик куполе аријанског баптистеријума у Равени. Око 520 године.

објашњава се текстовима служби празника, препуним цитата из псалама. Гест Светог Јована Крститеља, који полаже руку на главу Спаситеља, више пута се спомиње у песмопевањима празника⁴ и одражава праксу Свете

*Крштење Господње.
Минијатура из Јеванђеља
Равуле. 586 година
(Laurent. Plut. 1. 56. Fol. 4v).*

тајне крштења, коју је описао Тертулијан. Спаситељ се приказује како стоји наг у води, ретко – опасаних бедара. Христова нагота као знак добровољног „исцрпљивања”, то јест снисхођења Творца до „ропског призора”, чак до смрти, такође се објашњава у речима тропара и стихире: „Адамову наготу одевајући у одећу славе, Благоутробни хтеде да се обнажи телом у реци Јордану”, „Обнажење до студени покриваше праоца Адама, слободно се обнажи и струјама јорданским Тебе самог покри”.

О присуству анђела у моменту крштења не говори се у Јеванђељу, али ово спомињу песмопевања и службе: „Какво обнажење небески виде анђели?”, „Беше ужас видети небеса и земље Творца, на реци обнажена како Крштење од слуге за наше спасење прима, као слуга”, „Као на небесима, са трепетом и у чуду стајаху у Јордану анђелске силе”. Нагнуте фигуре анђела и њихове руке покривене у знак поштовања према светињи, указују на то да се јављају као кумови приликом тајне Крштења (ову улогу у древној Цркви понекад су играли ђакони и ђаконисе)⁵.

У средњевизантијском периоду иконографија Крштења Господњег обогаћује се са још неколико детаља. На обали поред Светог Јована Крститеља изображава се дрво, уз које је прислоњена секира: на мозаику католикона манастира Осиос Лукас у Грчкој (30–40. године XI века); на икони-тетраптиху из манастира Вели-

комученице Екатерине на Синају (XII век); на мозаику Палатинске капеле у Палерму на острву Сицилија (око 1146–1151) и др. Ови предмети илуструју речи проповеде Светог Јована Крститеља, које позивају на покајање: „Већ и секира код корена дрвету стоји; свако, дакле, дрво које не рађа добра рода, сече се и у огањ баца” (Мт. 3, 10; Лк. 3, 9).

*Крштење Господње. Минијатура из Хлудовског
Псалтира. Око средине IX века. Грчка.
(№ 129д, Л. 117).*

У води поред Христа, или на обали, изображава се крст на стубу: на минијатури у Минологији Василија II (Vat. gr. 1613. P. 299; прва четвртина XI века); на мозаику католикона манастира Осиос Лукас; на икони-еписталији из манастира Великомученице Екатерине на Синају (XI век); на минијатури из Јеванђељских читања из манастира Дионисијат на Атону (XI век). Крст подсећа да од момента Крштења почиње друштвено служење Спаситеља, чији је коначан циљ искупљење крсним страдањем грехова људског рода. О овоме се говори у тропару седме песме канона предпразништва: „Смрт Божанствену знамениту образујемо, трикратним погружењем у води, у крштењу са Христом устајемо, приопштавамо се тридневном устајању”.

Поред двојице ученика Светог Јована Крститеља у композицију се укључује мноштво крштених – размештених на обали, који су скочили у воду, који пливају, као што је, на пример, на мозаику саборне цркве манастира Неа Мони на острву Хиосу (1042–1056).

У епохи Палеолога сачувани су ранији елементи иконографије Крштења Господњег, понекад преиначени. На пример, оличење Јордана могло је да се изображава у виду невелике фигуре у води, поред које су смештали персонификацију мора – женску фигуру у шкољци или на врху рибе (у својству илустрације горе споменутог 113. псалма: „море виде и побеже...”): на мозаику цркве Панагаријос (Фетхи џамије) у Константинопољу (после 1315); на фресци католикона манастира Протат на Атону (почетак XIV века). Раније су се ови облици сретали у илустрацијама Псалтира, на пример Хлудовског (ГИМ. грч. № 129 д. Л. 88, 116 об., 117; око средине IX века).

Крст на стубу, који стоји у Јордану, временом је уступио место голготском крсту, што јасније указује на везу Крштења са крсном смрћу Спаситеља, на пример на икони из манастира Великомученице Екатерине на Синају (XIII век).

На фресци цркве Успења Пресвете Богородице манастира Грачаница, на Косову и Метохији у Србији (око 1320), Христос је представљен како

Крштење Господње. Фрагмент епистилија Икона. Друга половина XII века. (Манастир великомученице Екатерине на Синају).

ма празника Крштења вишекратно се понавља: „Христос похита да уништи главе змија, сада долази водама” (тропар пете песме канона предпразништва). На тај начин догађај Крштења се непосредно повезује са Васкрсењем и спасењем човечанства од смрти.

У неке композиције Крштења Господњег укључују се епизоде проповеди Светог Јована Кститеља народу (католикон манастира Протат на Атону), изображава се мноштво мушкараца и жена са младенцима, који су дошли на Јордан да их крсти Свети Јован, а такође анђели на небесима, који отварају рајске двери (фреска цркве Богомајке Перивлели у Мистри (трећа четвртина XIV века).

Руска иконографија Крштења Господњег лежи у колосеку византијске традиције. Фреске Спасо-Преображенске саборне цркве Мирошког манастира (између 1136. и 1156), цркве Спаса на Нередици (1199). На иконама XIV–XVI века учврстиле су палеологовске композиционе схеме.

Превео са руског Горан Дабетић

Крштење Господње. Повој. 1580–1590 године.

стоји у водама Јордана на прекрштеним даскама, испод којих гмижу змије. Ово изображење кореспондира са иконографијом „Силаска у ад”, где Спаситељ руши и уништава врата ада, приказана на аналоган начин. Змија у води је илустрација текста Пс. 123: „Ти си сатро главе змија у води, поразио си главу змије”; у песмопевању-

напомене:

¹ Покровский Н. В. *Евангелие в памятниках иконографии*. М., 2001. С. 252, 253.

² Исто. С. 253–255.

³ Исто. С. 255.

⁴ Исто. С. 270–271.

⁵ Исто. С. 273.

Небојша Ђокић

ЦРКВА СВЕТИХ АПОСТОЛА ПЕТРА И ПАВЛА У БАДЊЕВЦУ

Није редак случај да нека црква буде занемарена и поред њеног духовног, културног или уметничког значаја. Један од таквих примера је црква Светих апостола Петра и Павла у Бадњевицу. Наиме, када се говори о најлепшој цркви саграђеној у Србији око 1900. године готово увек, бар у ужи избор, улази црква у Трстенику. И по правилу само се она и спомиње, а заборавља се да је и црква Светих апостола Петра и Павла у Бадњевицу израђена по истом пројекту. О бадњевачкој цркви се чак и у стручној литератури мало пише. Овим нашим радом желимо да скренемо пажњу на овај бисер црквеног грађевинарства у срцу Шумадије.

Село Бадњевац је на обема странама реке Лепенице и железничке пруге Лапово – Краљево. Идући Крагујевцу, на десној страни реке и пруге Горња и Доња, а на левој Миљковски Крај. Куће Горњег Краја су на странама брда Џебеља и Бобишта са обеју страна потока Бачевара. Доњи Крај је на двема косама, од којих једна дели воде потоцима Бачевару и Павлишу а друга чини развође између овог другог и Смрдана. Један део кућа Доњег Краја, тзв. Савићка Мала простире се по брду Брдњацима. Неколико кућа – црква, школа, општинска судница, железничка станица и једна механа Горњег Краја – спуштено је у саму равну лепеначке долине. Миљковски Крај је по странама брда Шупљаје. Лепеница је приликом великих поплава врло опасна, јер за кратко време набуја, потоци равни и уништи све пољске

уसेве. Горњем Крају наноси доста штете и поток Бачевар. Павлиш лева, и Рогачки Поток, десна притока Лепенице не изливају се никада из својих корита.¹

Бадњевац је разбијен у два дела – на супротним странама Лепенице, на три краја од којих Горњи Крај има две махале а доњи пет. Осим тога у Доњем Крају има груписаних кућа појединих родова.

О постанку имена села постоји оваква прича: Када је село већ основано освануше једног дана у пољу између Бадњеваца и Жировнице неки „Бугари“ из села Раковице и Влаовића у Бугарској. Оснивачи се изненадише њиховим доласком, наљутише се што су заузели најбољу питомину те одлучише да их одатле силом растерају. Ради дога отидоше кнезу Цукићу и упиташе га за савет, шта да раде са непознатим дошљацима. Он им рече, да их не дирају до Божића, док не виде које су вере. Ако су хришћани, нека их оставе где су; ако нису нека их растерају и спале. Кад би на Бадњи дан, „Бугари“ одне-соше сваки у своју колибу сламу и бадњак. Ово је јако обрадовало осниваче Бадњеваца те оставише дошљаке на миру, а поља која су ови заузели назваше Бадњеваком. Доцније се спријатељише и договорише да се досељеници преселе у подножје Шупљаје, а поља у равни поделише сразмерно броју домова. По имену тога поља назваче и своје заједничко село – Бадњевац.²

Старине у Бадњевицу су из средњовековног српског доба. Ту спадају Бело Гробље на Каменишу, које је до-

било име по белим каменовима, који су овде до скоро налажени; Гробљишта у Голишићу – у Миљковском Крају. Црквина на Шупљаји на десној и Црквина на Бачеву на левој страни реке Лепенице; Цидовско Гробље на Голишту и Цидовско Гробље у Коњевцу. У равни лепеничке долине налажене су раније читаве гомиле каменог оруђа из праисторијског доба.³

Бадњевац је основан почетком XVIII века и спада у насеља чији се постанак своди на Прву сеобу нашег народа извршену под патријархом Арсенијем III Црнојевићем. Он се први пут помиње код Лангера 1729. године, међу хајдучким селима као Batmevaz⁴ а у нашој литератури најпре у Вуковој „Даници“ 1827. године, у којој је објављен резултат пописа села, кућа, пореских – ожењених и арачких лица у Србији 1822. године.⁵ Тај списак објавио је Пирх у опису свога пута по Србији 1829. године.⁶ Код Вука је назив села правилно написан, а код Пирха, у оригалу, је написано Badnjewaz а у преводу је тачно наведено.

Од карата које су изишле до 1853. године закључно, Бадњевац је унесен у пет, и то: у Ридлову, која је изишла 1810. године као Batnievasz, у Лапиеву од 1822 године као Balnevatz, у Фридову од 1829 године као Batnievavasz, у Руску од 10 врста из 1831. године као Радневац и у карту Ј. Бугарског од 1845. године као Бадњевац.⁷

Како је Бадњевац тако раног датума, он није постао од збегова, већ су се његови оснивачи доселили овамо из Ресника и заузели доле незаузето земљиште, да не би и даље били на удару Турцима.

У селу је 1903. године било 39 родова са 278 домова у којима је, крајем 1900. године било 1674 становника. Године 1910. Бадњевац је имао 332 куће са 1880 душа, а крајем јануара 1921. године у њему је живело 1624 становника.

По подацима из Шематизма из 1895. године, Бадњевац је прву цркву, од слабог материјала, добио 1864. године као привремено решење. Била је посвећена Светом Марку, па је и названа „Маркова црква“. Убрзо се увидело да Бадњевцу треба већи и лепши храм, те је донета одлука да се у селу сагради већа црква. Иницијативу за подизање храма дао је тадашњи свештеник Јован Божић. Министарство просвете је 17. септембра 1868. године доставило надлежним црквеним властима готов план за цркву. Међутим, од позидана нове цркве неће бити ништа и проћи ће четврт века док се не сагради нова црква. Главну реч је поново водио свештеник Јован Божић. Овог пута успешно. Нова црква је саграђен на око 50 метара удаљености од старе цркве.

По подацима Шематизма из 1895. године бадњевачки храм Светог апостола и евангелиста Марка, саграђен је 1864. године, од слабог материјала. Парохију су 1895. године чинили села Бадњевац, Сипић и Никшић. Парохија је бројала 394 дома (I класе). Парох је био Јован Божић. У време кад је овај Шематизам био у штампи већ је рађен пројекат за нову цркву.

Архитекта Душан Живановић 1895. године израђује план по коме се изводе цркве у Трстенику (1898-1900), Бадњевцу (1896-1903) и Радујевцу, која је завршена 1910. године. У њему Живановић напушта дотадашњу праксу и решења која је спровео на цркви у Крушевцу, и усваја основу у облику триконхоса. Бадњевачки храм је знатних димензија и у основи има облик триконхоса са високом дванаестостраном куполом изнад централног простора. Сводови су полуобличасти, купола је подухваћена пандатифима и луцима који се ослањају на зидове. Кров је двосливан и испод њега на фасадама налази се низ аркадица и танких прислоњених колонета. У слепим аркадицама су рељефне стилизоване розете. Као што видимо, Живановић на решењу фасада такође напушта дотадашњу праксу, инсистира на декоративности фасаде употребљавајући рапертоар архитектонских елемената српске средњовековне архитектуре: полукружне лукове, розете, декоративну пластику и стубове са преплетом. Распоред декорација фасаде указује да је на Живановића, највероватније, велики утицај остварио цртеж Каленића Андре Стефановића. Декоративна решења су изузетно блиска, а негде, као на горњим зонама певница, и идентична. Иако је прихватио рад у српско-византијском стилу, код Живановића је и даље приметан утицај Ханзенових поука, па тако звоник ипак не пројектује над припратом, већ одвојено. Утицај Ханзена је приметан и у читавој концепцији цркве. Живановић пројектује триконхос не напуштајући основу централног типа, већ додајући на њу вишестране апсиде певничких и олтарских простора. Окретање српско-византијском стилу Душана Живановића, указује на значај промена у црквеној архитектури тј. потреба за формирањем националног стила условила је напуштање дотадашње праксе.

Градња храма у Бадњевцу отпочета је 1896. године и трајала је пуних седам година, све до 1903. године. Освећење темеља извршио је епископ жички Сава Дечанац, јер је тада срез крагујевачки припадао Епархији жичкој. Извођач радова је био Оскар Вендлер (рођен 1859), протестант из Саксоније, који је заједно са супругом Хермином направио кућицу близу железничке ста-

нице и ту остао до смрти 1933. године. Храм је подигнут трудом Бадњевчана, а највећи прегалац за његово подизање био је свештеник Јован Божић, који је, са својим братом Благојом, народним послаником, био и највећи приложник са по 1.200 ондашњих динара. Остали приложници су били: Тодор Божић, свештеник ботунски, 1.000 динара; Петар Милошевић, 800 динара; Милан Трифуновић, 1.200 динара; Никола Драгојевић, 350 динара; Милан, Милоје и Данило, браћа Живковић, 350 динара; Филип Бабић, 200 динара; Илија Радосављевић, 300 динара; Недељко Живковић, 300 динара; Милован и Љубица Бабић, 300 динара; Гвозден, Радован и Новак, браћа Младеновић, по 150 динара; Владимир Марковић, деловођа, 100 динара; Радован Живковић, 50 динара; Сава и Цана Јовановић, 100 динара; Милован и Воја Живковић, 100 динара сви из Бадњевца. Благоје и Стеван Ерић, 200 динара и Живан Илић, 100 динара из Градца. Миљко Јотић, трговац из Смедерева, 150 динара; Миле Јанковић, апотекар из Крагујевца, 50 динара.⁸

Цркву је 6. септембра 1909. године осветио архиепископ београдски и митрополит српски Димитрије, за време свештеника бадњевачког Милуна Јовановића.

По подацима Шематизма из 1924. године, бадњевачка парохија имала је цркву чија је храмовна слава била Свети апостоли Петар и Павле. Парохију су сачињавала села Бадњевац, Никшић и Градац. Парохија је бројала 3700 душа и била је II класе. Парох је био Андреја Божић.

У новој цркви су сачуване вредне иконе из цркве Светог Марка, које је рестаурирала Ана Сковран, и налазе се у сталној музејској поставци при манастиру Каленић.

Оно што је веома битно је да се Марковић углавном уредно потписивао на својим делима, као што је случај у Цркви Светих апостола Петра и Павла у Бадњевцу, где се потписао на већини икона, у Цркви Светог Пророка Илије у Прњавору, где такође оставља запис о изradi иконостаса, као и у Неготину, на чијем иконостасу на скоро свакој икони постоји потпис онога ко ју је извео, у овом случају Стеван Тодоровић или Милисав Марковић.⁹ Иконостас Лазара Крдалића и решење црквених двери у цркви у Букову, послужио је Марковићу као предлог за царске двери у Бадњевцу.

Свештеници парохије бадњевачке

Андреја Божић родом из Чумића. На парохију бадњевачку дошао је 1795. године. Она је тада бројала 17 села, а манастир Грнчарица је служио као парохијска црква. Свештеник Андреја учествовао је 1804. године у Карађорђевој устанку. Имао је двојицу синова: Марка земљорадника и Радована свештеника. Према летопису бадњевачке цркве, Андрија Божић из Чумића, добио је 31. октобра 1795. године синђелију за парохију у манастиру Грнчарица, која је у своме саставу обухватала 17 села. Андрија је живео у Бадњевцу, али је Бадњевац придодат његовој парохији тек 1824. године. Исте године је умро и сахрањен је поред цркве у Грнчарици.¹⁰

Свештеник Радован Божић је наследио свог оца Андреју на парохији бадњевачкој. Радована је рукоположио београдски митрополит Кирил 20. јула 1826. године у Крагујевцу. Радован је 1836. године имао и парохију у синђелију на њу. Живео је у Бадњевцу.¹¹

И у његово време парохијска црква је манастир Грнчарица. Био је велики симпатизер Карађорђевића. Учествовао је на протеривању Обреновића на „Песковитој пољани“ у Десимировцу, онда када је Тома Вучић дигао буну са „Метиног брда“ изнад Крагујевца.

Имао је тројицу синова: свештенике Јована и Тодора, и Благоја, народног посланика, и две кћери: Марију, удату за чувеног проту Милоја Барјактаревића из Крагујевца, и Милицу, удату у Свилајнац за трговца. Радован је као свештеник умро млад и сахрањен је код манастира Грнчарице.

По подацима из Шематизма на бадњевачкој парохији бар од 1853. године био је Јован Божић, син Радованов, који је због болести отишао са парохије 1857. а следеће 1858. године године је и умро¹². Непосредно пред смрт добио је капелана Јована Поповића. Овог Јована Божића треба разликовати од истоименог свештеника који ће бити његово наследник на парохији.

Свештеник Јован Поповић је крајем 1857. године капелан на парохији бадњевачкој која није имала свог пароха. Бадњевачки капелан Јован Поповић током 1858.

године тражио је сталну парохију ма где у Србији.¹³ Почетком 1859. године свештеник Јован је добио парохију у Јабуковцу – данашњем Делиграду код Алексинца.

Свештеник Јован „Јоца“ Божић дошао је у парохију бадњевачку 1858. године. Њу су сачињавала три села: Бадњевац, Сипић и Никшић. Јован је син Марков, сина Андрејина, а синовац свештеника Радована. Јован Божић, учитељ Грнчарски, тражио је крајем 1858. године бадњевачку парохију.¹⁴ Пошто му је молба услишена, крајем те године је и рукопожен.¹⁵ Свештеник Јован је најзаслужнији за подизање цркве у Бадњевцу, чија је градња започета 1896. године, а завршена 1903. Није доживео њено освећење, али је видео цркву завршену.

Свештеник Славко Поповић, родом из Пожаревца, на парохији бадњевачкој био је релативно кратко време, јер је убрзо отишао за Дубравицу на Дунав.¹⁶ Славко је служио на неколико парохија, најпре као капелан у Ливадици (од 1. децембра 1897. године), потом је крајем 1902. постављен за пароха бадњевачког. Већ после четири године, 1. априла 1907. прешао је на парохију дубравичку. У Дубравици је остао до јесени 1915. године, када је позван у састав Српске војске. Он је поред рада у цркви, учитељевао у Дубравичкој школи. Током Великог рата, од 21. јула 1915. до краја 1920. године, до демобилизације, био је војни свештеник. Постављен је за печанског пароха. Док је радио у Петки становао је у

Пожаревцу, у близини Светониколајевске цркве. После седам година проведених на печанској парохији, отац Славко је 5. септембра 1927. године постављен за пароха треће парохије пожаревачке, која је такође користила Светониколајевску цркву. Умро је после дуже болести 25. марта/5. априла 1931. године, у 60. години живота.¹⁷

Свештеник Милун Јовановић родом из Левча. Имао је петоро деце: три сина и две кћери. Син му Душан био је свештеник у Београду. На парохији бадњевачкој поп Милун је провео од 1906. до 1922. године. За време Првог светског рата Милун се повукао са српском војском преко Албаније, па је након тога, 1916. године, смештен у Бордоу.

Свештеник Андрија Божић, син Благоја, а брат Јакше Божића, народног посланика. Рођен је 18. априла 1899. у Бадњевцу. По свршетку деветоразредне богословије у Београду и Сремским Карловцима, Андреја Бл. Божић, свршени богослов Богословије Светог Саве, рукоположен је у чин ђакона 27. новембра/10. децембра 1921. године а 30. новембра/13. децембра 1921. године у чин свештеника и постављен за пароха на упражњену бадњевачку парохију у срезу лепеничком.¹⁸

Поред парохијске дужности руководио је бадњевачком кредитном задругом; основао је кречарску, житарску и сточарску задругу, и био њихов председник. Био је и члан Управног одбора Савеза земљорадничких задруга у Београду и, као велики поборник задругарства, ишао је 1940. у Бугарску на конгрес.¹⁹

Јутром, 19. октобра 1941. године, када је цео Крагујевац са ближом околином био блокиран од немачких јединица и љотићевских одреда, и када је у Крагујевцу вршено масовно хапшење и припремано стрељање грађана и ђака, једна железничка композиција од неколико оклопљених вагона стигла је из Крагујевца у село Бадњевац. У том блиндираном возу заједно са другим љотићевцима налазио се и Марисав Петровић. Одмах је блокирано неколико кућа, међу којима и кућа свештеника Андре који је ухваћен, везан и тим возом спроведен у Крагујевац. Тамо је два дана мучен у затвору. Бранко Илић, тадашњи председник општине из Бадњевца, који је био са свештеником Божићем у затвору и на саслушању код Марисава, причао је да је Марисав на суочењу са свештеником Божићем уз пуно цинизма и пакости рекао: „Шта велиш, попе Андро, сада када је твој живот у мојим рукама?“. На то му је поп Андра, гледајући смрти у очи, са пуно достојанства одговорио: „Ако је, Марисаве, мој живот у твојим рукама, онда ми такав живот не треба“. Сутрадан, 21. октобра, је стрељан.²⁰

Године 1947. пренет је у породичну гробницу на гробљу бадњевачком.

Свештеник Данило Обрадовић је дошао на парохију бадњевачку 1941. године. Родом је био из Лике и као избеглица за време окупације дошао у Крагујевац, са целом породицом, а потом на упражњену парохију бадњевачку. На истој остаје до 1949. године када прелази у државну службу.

Протојереј Милован Благојевић, рођен је у Поскурицама код Крагујевца, где је завршио основну школу, а малу матуру у Крагујевцу. Шесторазредну богословију завршио је у Призрену и апсолвирао на Богословском факултету у Београду. За свештеника је рукоположен

1937. године и постављен за пароха доњосабаначког, где остаје само годину дана; затим, по молби, прелази за вероучитеља Народне школе у Крагујевцу, као службеник Министарства просвете. На овој дужности остаје и за време окупације, а 1941. године одведен је на стрељање које је преживео. На дужности вероучитеља бива све до 27. новембра 1947. године, када је верска настава избачена из наставног плана.

На Светог пророка Илију, 2. августа 1949. године, дошао је на упражњену парохију бадњевачку. Уочи Светог пророка Илије (1. августа) када је стигао у Бадњевац да преноћи, како би сутрадан био уведен у дужност, преко

ноћи из куће црквењака Чедомира Божића извели су га непознати људи у мрак и наредили му да се одмах врати одакле је и дошао. Но, он се није поколебао и храбро је остао да би сутрадан, уз мноштво својих парохијана, био уведен у дужност пароха бадњевачког.

Године 1968. прота Милован је генерално обновио храм у Бадњевцу са својим парохијанима, а 1970. године Његово Преосвештенство епископ шумадијски Господин Валеријан учинио је, на дан храмовне славе, канонску посету Бадњевцу. Прота Милован је са бадњевачке парохије 1978. године отишао у пензију.

Протојереј Милован Стевановић, бивши парох малокрчмарски и сипићки, прелази 1978. године за пароха упражњене парохије бадњевачке. Милован је рођен 1934. године у Сиљевици код Рековца. Завршио је богословију. У чин ђакона и презвитера рукоположио га је 1957. године епископ Валеријан. Има једно дете. Од 1957. до 1961. године служио је парохији малокрчмарској а од 1961. до 1978. године на парохији сипићкој.²¹

Године 1980, септембра 29. цркву бадњевачку посетио је хор „Стеван Моркањац“ из Цириха (Швајцарска) и певао на Литургији коју је служио Његово Преосвештенство епископ шумадијски Господин др Сава.

Црква је била препуна побожног света који се одушевљавао лепотом богослужења и појања, као и поучном беседом надлежног архијереја.

У 1982. години покренута је акција око сакупљања прилога за обнову цркве и звонаре у Бадњевцу. Акција је уродила плодом, а радове је извео мајстор Радиша Милосављевић из Вучића код Раче Крагујевачке. Наредне 1983. маја 15. у Томину недељу Његово Преосвештенство епископ шумадијски Господин др Сава извршио је мало освећење генерално обновљеног храма у Бадњевцу, и на Литургији протонамесника Милована Стевановића одликовао протојерејским чином, а Црквену управу и народ Архијерејском граматом признања.

Данашње сеоско гробље је на Голишту, старо је било у низини поред Лепенице, у пољу Бадњеваку.

Сеоска црква спада међу најлепше по селима у Србији. У њеној порти је велики тресвар под који може стати 200 људи.

Сеоска слава је Недеља пре Духова, а преслава су Младенци.

напомене:

¹ Тодор Радивојевић, *Насеља у Лепеници*, Насеља и порекло становништва књ. 27, Београд 1930, 9.

² Исто, 10 – 11.

³ Т. Радивојевић, *Лепеница*, Насеља и порекло становништва 15, Београд 1911, 13.

⁴ Official Langer, *Serbien unter der Kaiserlichen Regierung 1717 – 1739*, Mittheilungen der k. k. Kriegs- Archivs. Band III, Wien 1889, 245.

⁵ Вук Ст. Карацић, *Географско-статистическо описаније Србије*, Даница за годину 1827, Беч, 66.

⁶ Ото Дубислав пл. Пирх, *Путовање по Србији у години 1829*, Београд 1899, 218.

⁷ Тодор Радивојевић, *Насеља у Лепеници*, Насеља и порекло становништва књ. 27, Београд 1930, 12.

⁸ *Црква Сетих апостола Петра и Павла у Бадњевцу*, Каленић 1 – 3/1995, Крагујевац 1995, 7.

⁹ У. Рајчевић, *Сликарска породица Марковић из Књажевца*, Зборник Народног музеја XIII–2, Београд, 1987, 171–172.

¹⁰ Драгослав М. Степковић, *Манастир Св. Николе Грнчарица код Крагујевца*, Каленић бр. 3/1980, Крагујевац 1980, 10.

¹¹ АС - Државни Совјет - РН^о 196/837, Списак свештенства монашког и мирског реда у целој Србији године 1836. ¹² число 264, лист 67.

¹² АС – Митрополија Но. 741/58.

¹³ АС – Митрополија Но. 242/58, 263/58 и 480/58.

¹⁴ АС – Митрополија Но. Но. 754/58, 818/58 и 839/58.

¹⁵ АС – Митрополија Но. Но. 892/58.

¹⁶ *Црква Сетих апостола Петра и Павла у Бадњевцу*, Каленић 1 – 3/1995, Крагујевац 1995, 8.

¹⁷ Т. Јевремовић, *Хроника Дубравице*, I. Дубравица 2005, 250.

¹⁸ *Промене у Архиепископији Београдској*, Гласник службени лист Српска православна Патријаршија бр. 24 од 16/29. децембар 1921, 431

¹⁹ *Споменица православних свештеника жртава фашистичког терора и палих у народноослободилачкој борби*, Београд 1960, 41

²⁰ *Споменица православних свештеника жртава фашистичког терора и палих у народноослободилачкој борби*, Београд 1960, 41

²¹ Српска православна Епархија шумадијска 1947 – 1997 – Шематизам, Крагујевац 1997, 108, 112, 115.

ЦРКВА РОЂЕЊА ХРИСТОВОГ У ВИТЛЕЈЕМУ

Црква је изграђена изнад пећине где се на свет појавио Исус. Време, природа и људи односили су се брижљиво према цркви Рођења Христовог, особито ако упоредимо њену историју са судбинама других верских објеката на Блиском Истоку. Прву базилику подигао је император Константин I на молбу његове мајке Јелене приближно тридесетих година IV века. Уопште је много важних чињеница за хришћанство везано за имена ово двоје државничких делатника. Јелена је организовала ископавања у Јерусалиму, за време којих су били пронађени Гроб Господњи и Животворни Крст – основне хришћанске светиње.

Године 529. здање је ипак изгорело, али то је био једини озбиљан пожар током многих столећа. Након две године, по наредби императора Јустинијана, почели су радови на обнови, чији је резултат савремена црква. Након сто година на територију Витлејема продрли су Перси. Храм је спасио мозаик који приказује Поклоњење мудраца, пореклом Перса. Поражени реализмом овог дела, освајачи нису дирали цркву. Поштедели су је и муслимани који су дошли у Палестину у X веку, пошто је место Исусовог рођења за њих било значајно. У средњем веку део декора је неповратно изгубљен. Надаље је интеријер још једном пострадао приликом земљотреса у XIX веку, али су турске власти Палестине дозволиле иностраним добротворима да га обнове.

Још у XII–XIII веку хришћанске Цркве су поделиле између себе храм Рођења Христовог у Витлејему. Православнима је допао главни олтар, католицима – малена капела, бочни олтар јасли, изграђен на месту где је лежао Исус одмах после рођења. У цркви се богослужења нису прекидала, ма ко да је био на власти у Палестини. Јермени су уредили свој олтар код северног улаза у цркву. Јерменска, православна и католичка црква заједно управљају храмом и одржавају своје монашке заједнице у грађевинама поред њега. Кандила око Звезде Рођења такође припадају разним токовима хришћанства.

Унутар храма Рођења Христовог постоји неколико објеката древног и недавног порекла, који привлаче особиту пажњу ходочасника.

У пећини, у коју воде мермерне степенице, место где је Марија родила свог Сина, обележено је четрнаестокраком сребрном звездом, уграђеном у мермерном поду. Символ Божићне звезде – она је установљена још за време византијске императорке Јелене. У XIX веку украли су вредно обележје, а представници цркава су одмах направили замену.

Икона Пресвете Богородице помаже људима да се избегава од бесплодности и да учврсте брачне везе. Приложена је Витлејему од стране руске императорске породице. Упркос канону, Богомајка је изображена како се осмехује. Светињи је могуће поклонити се десно од силаска у пећину.

Исконска хранилица за животиње, или јасле, у које су положили новорођеног, биле су пренесене у Рим. Спољашњи део, који је остао у Витлејему, римокатолици су обложили мермером. На дан када хришћани западног обреда празнују Рођење (25. децембар) у храму протиче свечана служба. Статуу младенца Христа преносе из олтара, где обично стоји поред фигуре Деве Марије, на сребрну звезду Рођења, а затим полажу у јасле, где остаје до 6. јануара.

Здање је 2012. године УНЕСКО укључио у списак Светског наслеђа. Спољашњост цркве Христовог Рођења је обликована од грубих комада природног камена. О професионалној припадности споменика сведочи само скромна бела звонара изнад јерменског манастира и невелики крстови на крову здања.

Дужина здања износи више од 50 метара, а ширина око 25. Редови стубова деле храм Христовог Рођења до олтарског дела на пет наоса. Унутрашњи простор цркве подсећа на дивовску пећину због одсуства природног осветљења. Првобитно су сунчеви зраци деспевали у храм кроз десетине сада зазиданих прозора. Подови, на које ступају посетиоци, су реконструисани остаци прве, константиновске цркве. На зидовима су делимично сачувани мозаици из XII века. Унутрашњост је раскошна, око олтара и капеле је много злата, али уистину древних ствари није много. Десно од улаза у храм је крстионица.

СЛУЖБЕНИ ДЕО - ПРОМЕНЕ У ЕПАРХИЈИ ШУМАДИЈСКОЈ

Његово преосвеиштво Епископ шумадијски Господин Јован
благоизволео је у периоду од 1. октобра 2022. године до 30. новембра 2022. године:

Осветити:

Новоподигнуту цркву Светог великомученика Пантелејмона у Комарану, 1. октобра 2022. године, Архијерејско намесништво левачко;

Иконостас за новоподигнуту цркву Светог великомученика Пантелејмона у Комарану, 1. октобра 2022. године, Архијерејско намесништво левачко;

Новоподигнуту цркву Светог Никодима, Архиепископа српског, у Америћу, 15. октобра 2022. године, Архијерејско намесништво младеновачко;

Иконостас за новоподигнуту цркву Светог Никодима, Архиепископа српског, у Америћу, 15. октобра 2022. године, Архијерејско намесништво младеновачко;

Новоподигнуту цркву Светог архангела Михаила у Буковику, 16. октобра 2022. године, Архијерејско намесништво орашачко;

Иконостас за новоподигнуту цркву Светог архангела Михаила у Буковику, 16. октобра 2022. године, Архијерејско намесништво орашачко.

Рукопроизвести у чин чтеца:

Душана Вујичића из Крагујевца;

Огњена Антонијевића из Вреоца;

Душана Димитријевића из Јагодина;

Тадију Марковића из Рајковца;

Јована Јовановића из Смедеревске Паланке.

Одликовати:

Правом ношења напрсног крста

Протојереја Драгана Брашанца, привременог пароха Прве виноградске парохије у Крагујевцу, Архијерејско намесништво крагујевачко;

Чином протојереја

Протонамесника Мирољуба Миладиновића, привременог пароха Друге виноградске парохије у Крагујевцу, Архијерејско намесништво крагујевачко;

Достојанством протонамесника

Јереја Жељка Милића, привременог пароха кораћичке парохије у Кораћници, Архијерејско намесништво младеновачко;
Јереја Милоша Митровића, привременог пароха Друге буковичке парохије у Буковику, Архијерејско намесништво орашачко;

Орденом Светих новомученика крагујевачких I степена

Протојереја ставрофора Зарију Божовића из Крагујевца;

Архијерејском граматом признања

Игора Мађарца из Малог Пожаревца;

Росу Петровић Холмберг из Поповића;

Архијерејском граматом захвалности

Николу Антића из Јагодина.

Поверити у опслуживање:

Братству храма Успења Пресвете Богородице у Крагујевцу, упражњену Четврту парохију крагујевачку при храму Успења Пресвете Богородице у Крагујевцу, Архијерејско намесништво крагујевачко.

Разреши:

Протојереја ставрофора Зарију Божовића, пензионисаног пароха Четврте крагујевачке парохије при храму Успења Пресвете Богородице у Крагујевцу, даље дужности опслуживања упражњене Четврте парохије крагујевачке при храму Успења Пресвете Богородице у Крагујевцу, Архијерејско намесништво крагујевачко.

Поделити благослов за упис на докторске студије на Православном богословском факултету Универзитета у Београду:

Момчилу Јагодићу из Аранђеловца;

Филипу Маринковићу из Крагујевца;

Владимиру Милошевићу из Голобока.

Поделити благослов за упис на докторске студије на Правном факултету Универзитета у Крагујевцу:

Протонамеснику Браниславу Матићу из Крагујевца;

Поделити благослов за упис на мастер студије на Православном богословском факултету Светог Саве у Либертивилу:

Михаилу Голићу из Доњих Комарица.

**Продајни
центар
Епархије
шумадијске**

**Интернет продавница
црквених предмета за
цео свет**

www.eparhija.com

**Опрема за храмове
Опрема за свештенство
Иконе, крстови, тамјан
Филигрански програм
Јеванђеља, књиге
Црквени артикли**

www.eparhija.com

СЛУЖЕЊА ПРИЈЕМИ И ПОСЕТЕ ЕПИСКОПА ШУМАДНЈСКОГ ГОСПОДИНА ЈОВАНА

Од 1. октобра до 30. новембра 2022. године

ОКТОБАР 2022:

1. октобар 2022:

Освештао новоподигнуту цркву Светог великомученика Пантелејмона у Комаранима и служио Литургију; у порти освештао споменик пострадалим војницима Југословенске краљевске војске у отаџбини; Примио у Владичанском двору митрополита аркадијског Господина Василија и архимандрита Прокопија из Антиохијске православне Цркве.

2. октобар 2022:

Саслуживао са архијерејима СПЦ на Литургији Његовој светости Патријарху српском Господину Порфирију у цркви Светог великомученика Георгија у Новом Саду поводом канонизације Исповедника вере Светог Иринеја Ћирића и бачких мученика.

3. октобар 2022:

Служио Литургију у цркви Светог Саве у крагујевачком насељу Аеродром; Рад и приједи у Епархијској канцеларији; У селу Драгову служио опело Живадину Пешићу.

4. октобар 2022:

Служио Литургију у цркви Светог великомученика Димитрија у крагујевачком насељу Сушица; Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

5. октобар 2022:

Служио Литургију у цркви Светог Јоаникија Девичког у крагујевачком насељу Бресница; Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

6. октобар 2022:

Служио Литургију у Старој крагујевачкој цркви; Рад и приједи у Епархијској канцеларији; Посетио село Мисачу код Аранђеловца у којем ће се градити нова црква, цркву у изградњи поред аранђеловачке Болнице и цркву Свете Анастасије у Копљарима.

7. октобар 2022:

Служио Литургију и пререзао славски колач у манастиру Прерадовац у Опарићу; Посетио манастир Каленић ради надгледања рестаурације фресака и пререзао славски колач монахињи Текли.

8. октобар 2022:

Служио Литургију у цркви Вазнесења Господњег у Голобоку.

9. октобар 2022:

Саслуживао са архијерејима СПЦ у цркви Светог Саве у Краљеву поводом тридесет година архипастирског служења Епископа жичког Господина Јустина.

10. октобар 2022:

Служио Литургију у цркви Светог Саве у крагујевачком насељу Аеродром;

Рад и приједи у Епархијској канцеларији;

У Неменукућама освештао кућу Драгише Смиљковића; У манастиру Сибницу присуствовао састанку са ктиторима манастирске цркве.

11. октобар 2022:

Служио Литургију у Саборној цркви Успења Пресвете Богородице у Крагујевцу поводом двадесет година на трону Епархије шумадијске; Одликовао Орденом крагујевачких мученика првог степена Дејана Чоловића, директора „Бекамента“.

12. октобар 2022:

Служио Литургију и пререзао славски колач у манастиру Вољавчи у Страгарима.

13. октобар 2022:

Служио Литургију у Старој крагујевачкој цркви; Рад и приједи у Епархијској канцеларији; Примио Епископа диселдорфског Господина Григорија, Епископа источноамеричког Господина Иринеја и друге; Пут у Пећку патријаршију.

14. октобар 2022:

Саслуживао, са архијерејима СПЦ на Литургији Његовој светости Патријарху српском Господину Порфирију у Пећкој Патријаршији поводом Чина устоличења Његове светости.

15. октобар 2022:

Освештао новоподигнуту цркву Светог архиепископа српског Никодима у Америћу и служио Литургију.

16. октобар 2022:

Освештао новоподигнуту цркву Светог архангела Гаврила у Буковику код Аранђеловца и служио Литургију.

17. октобар 2022:

Служио Литургију у цркви Светог Саве у крагујевачком насељу Аеродром; Рад и приједи у Епархијској канцеларији; Присуствовао дану општине Рековац и учествовао у свечаној седници Скупштине општине; Присуствовао у Ректорату Универзитета у Крагујевцу промоцији књиге Радоша Љушића „Кнез Милош – државотворни владар“.

18. октобар 2022:

Служио Литургију у цркви Светог великомученика Димитрија у крагујевачком насељу Сушица; У манастиру Драчи крстио Доротеју из Аранђеловца; Примио градоначалника Крагујевца Николу Дашића и ректора Богословије проту Зорана Крстића ради договора о завршетку спортске хале на Аеродрому.

19. октобар 2022:

Служио Литургију и пререзао славски колач у цркви Светог апостола Томе у Конатицама; Утврдио распоред живописа у цркви Покрова Пресвете Богородице у Гунцатима.

20. октобар 2022:

Служио Литургију у Старој крагујевачкој цркви;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији;
Присуствовао смотри црквеног беседништва у цркви Светог
Георгија у селу Поповићу на Космају.

21. октобар 2022:

Служио Литургију и пререзао славски колач у храму Светих
крагујевачких новомученика у Шумарицама; након Литур-
гије служио молебан Крагујевачким новомученицима поред
спомен обележја „Пети три“ у Шумарицама.

22. октобар 2022:

Служио Литургију и годишњи помен протиници Мирјани
Смиљковић у храму Светог деспота Стефана у Бабама.

23. октобар 2022:

Служио Литургију у Саборној цркви Успења Пресвете Бого-
родице у Крагујевцу и парастос поводом четрдесет четири
године од упокојења Владике Валеријана Стефановића, пр-
вог Епископа шумадијског.

24. октобар 2022:

Служио Литургију у цркви Светог Саве у крагујевачком на-
сељу Аеродром;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији;
На гробљу Бозман у Крагујевцу служио четрдесетодневни
парастос проти Милану Бороти.

25. октобар 2022:

Служио Литургију и пререзао славски колач у манастиру Ди-
востину;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

26. октобар 2022:

Служио Литургију у цркви Светог Јоаникија Девичког у кра-
гујевачком насељу Бресница;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији;
Служио бденије у цркви Свете Петке у крагујевачком насељу
Виногради.

27. октобар 2022 – Свете Петка:

Служио Литургију и пререзао славски колач у цркви Све-
те Петке у крагујевачком насељу Виногради; у чин чтеца
произвео Душана Вујичића, у чин протојереја свештеника
Мирољуба Миладиновића, а у чин протојереја ставрофора
свештеника Драгана Брашанца.

28. октобар 2022:

Служио Литургију у цркви Свете Петке у крагујевачком на-
сељу Виногради;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији;
У пратњи свештеника Рајка Стефановића и Дејана Марко-
вића посетио Београдски сајам књига и штанд издавачке
куће „Каленић“.

29. октобар 2022:

Служио Литургију у цркви Светих бесребреника Козме и
Дамјана у Азањи;
У манастиру Дивостину крстио близанце Тодора и Дарију из
Крагујевца.

30. октобар 2022:

Служио Литургију у цркви Силаска Светог Духа у Корића-
нима.

31. октобар 2022:

Саслуживао са архијерејима СПЦ на Литургији и освећењу

звона Његовој светости Патријарху српском Господину Пор-
фирију у манастиру Светог Луке у селу Бошњане – Епархија
крушевачка.

НОВЕМБАР 2022:

1. новембар 2022:

Служио Литургију у цркви Светог великомученика Панте-
лејмона у крагујевачком насељу Станово;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

2. новембар 2022:

Служио Литургију у цркви Светог Јоаникија Девичког у кра-
гујевачком насељу Бресница;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

3. новембар 2022:

Служио Литургију у Старој крагујевачкој цркви;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији;
Утврдио распоред живописа цркве Светог Илије у Жупање-
вцу;
Утврдио распоред живописа цркве Свете Петке у Надрљу;
Утврдио распоред живописа цркве Прподобне Параскеве у
Сиљевци.

4. новембар 2022:

Служио Литургију у цркви Свете Петке у крагујевачком на-
сељу Виногради;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији;
Примио др Василија Антића, директора крагујевачког Дома
здравља ради договора о посети лекара из Америке.

5. новембар 2022 – Задушнице:

Служио Литургију и парастос у цркви Васкрсења Христовог
на крагујевачком гробљу Бозман.

6. новембар 2022:

Служио Литургију у цркви Свете Петке у Јагодини; Миодра-
гу Николићу, ктитору цркве у Ракитову доделио Орден Све-
тог Саве;
Посетио Стару цркву у Јагодини и разговарао са братством;
У Богословији Светог Јована Златоустог одржао састанак са
архијерејским намесницима Епархије.

7. новембар 2022:

Служио Литургију у цркви Светог Саве Српског на Аеродро-
му –Крагујевац;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији;
Примио 17 лекара из Америке у пратњи директора Клинич-
ког центра Крагујевац др Слободана Милисављевића и др
Василија Антића;
Служио празнично бденије у цркви Светог великомученика
Димитрија у крагујевачком насељу Сушица.

8. новембар 2022 – Митровдан:

Служио Литургију и пререзао славски колач у цркви Светог
великомученика Димитрија у колубарском Лесковцу – обеле-
жено је 130 година постојања цркве.
Посетио протојереја ставрофора мр Рајка Стефановића пово-
дом крсне славе.

9. новембар 2022:

Служио Литургију у цркви Светог Јоаникија Девичког у кра-
гујевачком насељу Бресница;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији;
Одржао састанак са братством Саборне цркве и одликовао
протојереја ставрофора Зарију Божовића Орденом крагује-
вачких новомученика првог степена.

10. новембар 2022:

Служио Литургију у Старој крагујевачкој цркви;

Рад и приједи у Епархијској канцеларији;

Састао се у општини Рековац са председником општине Александром Ђорђевићем и представницима Републичког и Крагујевачког Завода за заштиту споменика културе поводом изградње трпезарије у манастиру Каленићу;

Посетио манастир Каленић.

11. новембар 2022:

Служио Литургију у цркви Свете Петке у крагујевачком насељу Виногради;

Рад и приједи у Епархијској канцеларији;

Присуствовао предавању проте др Милоша Весина из Чикага у Саборној цркви.

12. новембар 2022:

Служио Литургију у цркви Сретења Господњег у Раљи;

Утврдио распоред живописа олтара цркве Светих апостола Петра и Павла у Неменукућама;

Посетио цркву Светог Георгија у селу Поповићу ради надгледања радова на санацији цркве;

У Патријаршији СПЦ учествовао на наречењу архимандрита Алексеја за Епископа хвостанског.

13. новембар 2022:

Саслуживао са архијерејима СПЦ на Литургији и на хиротонији новоизабраног Епископа хвостанског Алексеја Његовој светости Патријарху Господину Порфирију у спомен храму Светог Саве у Београду.

14. новембар 2022:

Служио прву Литургију у цркви Светог Нектарија Егинског у Клиничком центру у Крагујевцу;

Посетио Његово преосвештенство Епископа браничевског Господина Игнатија поводом крсне славе.

15. новембар 2022:

Служио Литургију у цркви Светог великомученика Димитрија у крагујевачком насељу Сушица;

Рад и приједи у Епархијској канцеларији;

Присуствовао отварању нове зграде у Окружном затвору у Крагујевцу.

16. новембар 2022 – Ђурђиц:

Служио Литургију у Саборној цркви у Крагујевцу;

Приредио славски ручак поводом крсне славе.

17. новембар 2022:

Служио Литургију у Старој крагујевачкој цркви;

Рад и приједи у Епархијској канцеларији;

У цркви Светог Саве на Липару у Крушевици утврдио распоред довршавања живописа;

У Барзиловици у цркви Свете Тројице утврдио распоред живописа олтара;

У цркви Светог архангела Гаврила у Шопићу утврдио распоред довршавања живописа;

У Барошевцу у цркви Покрова Пресвете Богородице утврдио распоред живописа.

18. новембар 2022:

Служио Литургију у цркви Свете Петке у крагујевачком насељу Виногради;

Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

19. новембар 2022:

Служио Литургију у манастиру Брезовцу код Аранђеловца; Свештенику Симиши Раденковић, пароху белошевачком, освештао стан;

У Патријаршији СПЦ учествовао у наречењу архимандрита Илариона за Епископа новобрдског.

20. новембар 2022:

Саслуживао са архијерејима СПЦ на Литургији и на хиротонији новоизабраног Епископа Илариона Његовој светости Патријарху Господину Порфирију у спомен храму Светог Саве у Београду.

21. новембар 2022 – Аранђеловдан:

Служио Литургију у цркви Светих апостола Петра и Павла у Аранђеловцу и пререзао славски колач проти Мићи Ђирковићу;

Посетио, у пратњи свештеника Дејана Марковића, директора Клиничког центра Крагујевац др Слободана Милисављевића поводом крсне славе.

22. новембар 2022:

Служио Литургију и пререзао славски колач (Свети Нектарије Егински) у манастиру Дивостину;

У цркви Преображења Господњег у Жабарима обишао радове на обнови.

23. новембар 2022:

Служио Литургију у цркви Светог Јоаникија Девичког у крагујевачком насељу Бресница;

Рад и приједи у Епархијској канцеларији;

24. новембар 2022:

Служио Литургију у Старој крагујевачкој цркви у Крагујевцу;

Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

25. новембар 2022:

Служио Литургију у цркви Свете Петке у крагујевачком насељу Виногради;

Рад и приједи у Епархијској канцеларији;

Служио празнично бденије у школској цркви Богословије Светог Јована Златоустог.

26. новембар 2022:

Служио Литургију и пререзао славски колач у Богословији Светог Јована Златоустог у Крагујевцу;

Учествовао у наречењу архимандрита Нектарија за Епископа јегарског.

27. новембар 2022:

Саслуживао са архијерејима СПЦ Његовој светости Патријарху српском Господину Порфирију на Литургији и на хиротонији новоизабраног Епископа јегарског Нектарија у спомен храму Светог Саве у Београду.

28. новембар 2022:

Служио Литургију у цркви Светог Саве Српског на Аеродрому – Крагујевац;

Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

29. новембар 2022:

Служио Литургију у цркви Светог великомученика Пантелејмона у крагујевачком насељу Станово;

Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

30. новембар 2022:

Служио Литургију у цркви Светог Јоаникија Девичког у крагујевачком насељу Бресница;

Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

ДЕЧИЈА СТРАНА

“КО НЕ ПРИМИ ЦАРСТВА БОЖИЈЕГА КАО ДЕТЕ НЕЋЕ УЋИ У ЊЕГА”

РОЂЕЊЕ ГОСПОДА НАШЕГ ИСУСА ХРИСТА

(Јеванђеље по Луки, глава 2, 1-24)

А у дане оне изиђе заповијест од ћесара Августа да се попише сва васељена. Ово је био први попис за вријеме Киринајеве управе Сиријом. И иђаху сви да се попишу, свако у свој град. А тада пође и Јосиф из Галилеје из града Назарета у Јудеју у град Давидов који се зове Витлејем, јер он бијаше из дома и племена Давидова, да се запише с Маријом, зарученом за њега женом, која бјеше трудна.

И кад ондје бијаху, испунише се дани да она роди. И роди сина својега Првенца, и пови га, и положи га у јасле; јер им не бијаше мјеста у гостионици. И бијаху пастири у ономе крају боравећи у пољу и чувајући стражу ноћу код стада својега. И гле, анђеоски стаде међу њих, и слава Господња обасја их; и испунише се страхом великим. И рече им анђео: Не бојте се; јер вам, ево, јављам радост велику која ће бити свему народу. Јер вам се данас роди Спас, који је Христос Господ, у граду Давидову. И ово вам је знак: наћи ћете дијете повијено гдје лежи у јаслама. И уједанпут са анђелом се појави мноштво војске небеске, који хваљаху Бога говорећи: Слава на висини Богу, и на земљи мир, међу људима добра воља. А кад анђели отидоше од њих на небо, људи пастири рекоше један другоме: Хајдемо, дакле, до Витлејема, да видимо то што се догодило, што нам објави Господ. И похитавши, дођоше и нађоше Марију и Јосифа и дијете гдје лежи у јаслама. А кад видјеше, објавише све што им је казано за то дијете. И сви који чуше дивише се томе што им казаше пастири.

А Марија чуваше све ријечи ове и слагаше их у срцу својему. И вратише се пастири славећи и хвалећи Бога за све што чуше и видјеше као што им би казано.

И када се наврши осам дана да обрежу дијете, надјенуше му име Исус, дато од анђела прије него што он би зачет у утроби.

Рождество твоје Христе Боже наш, возсија мирови свјет разума, в њем бо звјездам служашчиј звездоју учасујасја, тебје клањатнсја солнцу правди и тебје вједети с висоти востока, Господи слава тебје.

(Рођење Твоје, Христе, Боже наш, засија свету светлост разума, јер у њему они који звездама служашу од звезде се научише да се клањају Теби, Сунцу Правде, и Тебе да познају с висота Истока, Господе, слава Теби.)

Тропар Рождества Христовог, глас 4.

Дјева днес пресушчественаго раждајет, и земља вертеп неприступному приноси. Ангели с пастирми славословјат, волсви же со звјездоју путешествујут: нас бо ради родисја отроча младо, превјечни Бог.

(Дјева данас Превечнога рађа, и земља пећину неприступному приноси. Анђели са пастирма славослове, мудраци са звездом путују. Јер се нас ради роди као дете Предвечни Бог.)

Кондак Рождества Христовог, глас 3.

ЦРВЕН ДАЋ

Дозволите ми да вам испричам причу коју сам као дете чуо од своје баке. Њој је њена бака испричала ову причу, а прабаки њена бака.

Било је то на први Божић, када је тек рођени Христос још лежао у јаслама, а у штали је било веома хладно. Грејана само сићушном ватрицом, која је горела у огњишту на глиненом поду, Мајка Божија је гледала у нејаки пламен и са страхом помислила да ће се ватра ускоро угасити, а Дева Марија није имала снаге да приђе, дуне на угаљ и тако распири ватру.

Замолила је вола:

„Молим те, дувај на ватру, добри воле.“

Али огромна животиња је нешто жвакала, размишљала о свом и није чула њен захтев.

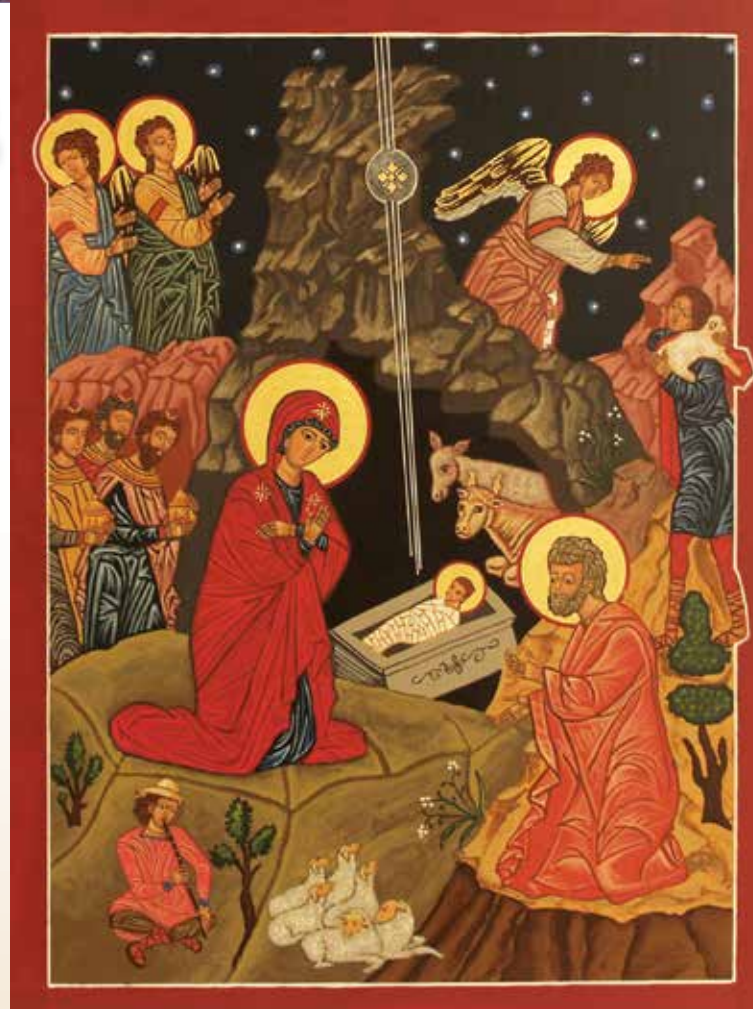
Богородица се тада обратила овци:

„Молим те, дувај у ватру, добра овцо.“

Али и овца је нешто жвакала и размишљала о нечем свом. У том тренутку чула је само грмљавину, али не и тихи Богородичин глас.

У међувремену, жар је сијао све скромније, још неколико тренутака, па ће се ватра угасити. И одједном се зачуло шуштање малих крила. Била је то птица црвендаћ, међутим, у то време се звала сасвим другачије, није нам познато како. Њена мајушна крила су залепршала над умирућом ватром. Као мали мехови, дували су ваздух око огњишта и распиривали пламен. Угаљ је ускоро постао јарко црвен, ватра се разгорела, а црвендаћ је наставио да маше крилима и истовремено успевао да пева, звиждући нешто весело.

Птица је повремено сакупљала кљуном суве гране и бацала их у ватру. Пламен се постепено разбуктао и почео је да неиздрживо пали птичја прса, која су од те врелине постајала све црвенија. Али мали црвендаћ је стрпљиво подносио бол. Наставио је да распирује ватру све док није весело запукетала на огњишту и

загрејала шталу.

Мали Исус је за то време спавао слатким сном и смејао се у сну. Пресвета Мајка Божија је нежно погледала у пламеном изгорене птичје црвене груди и рекла: „Нека од сада ова прса буде свети подсетник на твоје добро дело.“

И тако се догодило. Од те свете ноћи, црвена прса црвендаћа подсећају нас какво племенито срце у себи крије та птичица.

Василије Никифоров Волгин

БОГОЈАВЉАЊЕ

Данас је велико освећење воде. Сви смо ишли смо у цркву. Пре тога, мајка је са божнице скинула посуду са остацима свете воде од прошле године и улила је у пећ, у пепео, јер је грех сипати на места где се гази. Отац ме је питао:

„Знаш ли како се зове богојављенска вода?“

„Не знам“, одговорих.

„Света агијазма!“

Понављао сам ову реч – *агијазма*, која ми је звучала као блесак ватре, и из неког разлога замишљао сам недавну ноћну ватру преко реке и сјај над градом покривеним снегом. Зашто се реч *агијазма* у мом уму спојила са овом ватром, нисам могао себи да објасним.

На земљу су падале крупне пахуље снега, плаве од богојављенског мраза. Мајка је рекла:

„Ако сутра Господ пошаље снег, биће плодна година.“

Сви су дошли у цркву завејани снегом и образа румених од мраза. Из залеђених прозора сијала је снежна светлост, потпуно иста као она од ледених плоча које су недавно донете из реке у наше двориште.

На средини цркве стајала је велика каца са водом, а поред ње брокатом застрвени сто, на који је била стављена сребрна посуда са благословеном водом и са три беле свеће по ивицама. На клиросу су читана „пророштва“. Њихове речи жубориле су као извори у

шуми: „Умиј се и очисти се, остави се лукавства пред Господом... Жедни, иштите воде живе...“

Прочитано је тринаест паримија. И у свима њима је текла и грмела реч *вода*. Замишљао сам старозаветне пророке у широким хаљинама, засењене муњама, како стоје сами међу стењем и високим планинама, а изнад њих ћилибарско библијско небо и ветар који им разноси седе косе...

Певајући „Глас Господњи на водама“, свештеник и ђакон су изашли из олтара ка народу. На посуди са водом упаљене су три свеће.

Свештеник је прочитао молитву „Велик си, Господе, и чудесна су Твоја дела... Сунце Теби пева, Месец Те хвали. Звезде су око Тебе... Светлост те слуша...“

После молитве, свештеник је три пута потопио златни крст у воду, и тада су певали богојављенски тропар: „Док си се Ти, Господе. Крштавао у Јордану,

Као и пред Божић, у кући је држан „предзвездански пост“. Чекајући да дође вече, седосмо да обедујемо. Јели смо печени кромпир са сољу, кисели купус, у коме се осећао мраз (стајао је у хладном подруму), краставце који миришу на копар и слатку кашу зачињену медом. За време вечере почело је звоњење за јорданско свеноћно бденије. Почело је на божићни начин, са Великим повечерјем. Отпевали су песму „Нека се данас радују сви Христовом јављању на Јордану“ и прочитали Јеванђеље о силаску Духа Божијег на земљу.

Након бденија, угљеном су направили знак крста на вратима, надвратницима, прозорским оквирима – у знак заштите куће од ђаволских обмана. Мајка је причала да те вечери скупљају снег са њива у селу и бацају га у бунар да буде слadak и пун воде. Слушао сам и мислио: било би лепо да сада отрчим преко снега до реке и слушам како пева поноћна вода...

јави се Света Тројица“ и све су кропили освећеном водом.

Од ледених капљица које су ми падале на лице, чинило ми се да ће сада доћи велика срећа и све ће бити добро, као на дан Анђела, када те отац „посребри“ новчићем, а мајка послужи медањак.

Литургија је завршена на средини храма пред упаљеним кандилом, а свештеник је рекао народу: „Ова светлост симболише Спаситеља, који се јавио у свету да просвети све под небом!“

Мајка прави тесто за питу тако што у њега сипа кашику свете воде, а отац чита Библију. Иза прозора зуји ветар у брезама и богојављенски мраз хода, шкрипе филцане ваљенке. Сутра ће се на календару појавити црвени број 6, а испод њега ће бити исписана реч *Богојављење*, која звучи као богојављенска ледена вода. Идемо сутра на Јордан!

Венијамин Федченко, митрополит

МАЛИНА

Чудо Преподобног Серафима Саровског

Било је то давно. У Саровски манастир је стигао нови епископ. Много је слушао о светитељу Божијем Серафиму, али сам није веровао причама о чудесима великог подвижника. А и ко зна зашто су му људи све то причали?

Монаси дочекаше епископа звоњавом и почастима. Потом га поведоше у цркву, па у владичанске одаје. Угостили су га како и доликује. Следећег дана почела је владикина служба. Епископ је све прегледао и напоследку упитао: „А где живи отац Серафим?”

А у то време баћушка Серафим није живео у манастиру, него у својој пустињи. И била је зима, било је снега у саровским шумама, и то веома великих снежних наноса.

Владика је са напором прошао пут до старчеве пустиње. Па чак је последњи део пута морао да иде пешке.

Старац је био упозорен да му у посету долази лично владика. Слуга Божији изађе му у сусрет без капе и смерно се поклати епископу, спустивши се пред његове ноге. „Благослови“, рече, „мене, убогог и грешног, свети владико!“ Благослови очел! Одазвао се и владика. Отац и отац.

Владика је благословио и крену ка скиту. Старац га држи под руку и иде са њим. Владикина свита је остављена да чека. Владика и старца су ушли, помолити се и сели. Старац каза:

„Има високог госта, али убоги Серафим нема чиме да га почастује.“

Владика, мислећи да старац хоће да га почастује чајем, рече:

„Не брини, сит сам. И нисам због тога сам дошао код тебе и газио снег. О теби се прича много тога.“

„Какве су то приче, владико?“, упита светитељ, као да не зна.

„Овде, кажу, ти чиниш чуда.“

„Не, владико, убоги Серафим не може да чини чуда. Само је Господ Свемогући слободан да чини чуда. Њему је, Милостивом, све могуће. Он је из ничега створио цео лепи свет, владико. Он је преко гаврана хранио Илију. Гле, Он је и мени с тобом, владико, велику милост дао...“

Владика је погледао у угао где је светац показивао, а тамо је израстао велики грм малине, и био је пун зрелих плодова. Владика је занемео и није могао ништа да каже. Зими, малине, и још расту на голом поду! То је као из бајке!

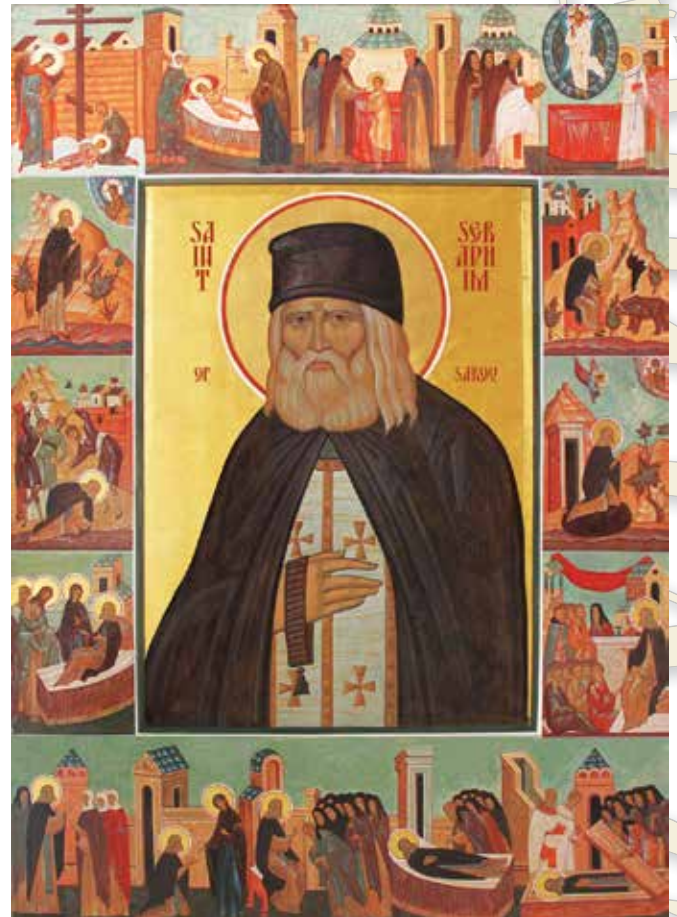
А отац Серафим узео тањир за чај и кидаше малине. Набрао је и принео госту.

„Једи, оче владико, једи! Немојте се стидети. Бог има много! И преко бедног Серафима, по твојим молитвама и неизрецивим милосрђем Својом све може. Ако имаш веру величине горушичиног зрна, онда ћеш

гори рећи: 'иди у море!' и она ће се померити. Нема потребе да сумњате, баћушка. Једи, једи!“

Владика је све појео, а онда се изненада хтео да се поклати старцу. Али баћушка Серафим је успео да га предухитри и каже:

„Не можеш се клањати пред бедним Серафимом, ти си епископ Божији. На теби је велика благодат. Благослови мене грешног и помоли се.“

Владика је послушао и устао. Он је благословио старца и рекао само две-три речи:

„Опрости ми, старче Божији, сагреших пред тобом! И моли се за мене недостојног и у овом и у оном животу.“

„Слушај, владико, слушај. Само ником ништа не говори до моје смрти, иначе ћеш се разболети...“

Владика гледа, али грма са малинама више нема, а на тањирју од малине понегде је остао сок. Значи да није био привид. Да, и прсти су му умрљани малинама.

Владика је отишао. Свита га чека. И шта је то, мисле они, да је толико дуго разговарао са оцем Серафимом? И старац га, без капе, опет води испод руке до самих саоница. Владика се наместио у саоницама, а старац, који је стајао у снег, опет му се се поклатио.

А владика, чим је кренуо, рече онима који су били са њим: „Отац Серафим је велики светитељ Божији. Говорили су истину о њему када су причали да може да чини чуда.“ Али о малинама им није рекао ништа. Целим путем је ћутао и крстио се, и опет је рекао: „Велики, велики угодник Божији!“

А кад се старац упокојио, владика је свима причао о малини.

фото репортажа

Освећење цркве Светог Никодима Српског у Америци

www.kalenic.rs

КАЛЕНИК

ИЗДАВАЧКА УСТАНОВА ЕПАРХИЈЕ ШУМАДИЈСКЕ

Н О В А и з д а њ а

ДВЕ ДЕЦЕНИЈЕ СЛУЖЕЊА
ВЛАДИКЕ ЈОВАНА
У ШУМАДИЈСКОЈ
ЕПАРХИЈИ

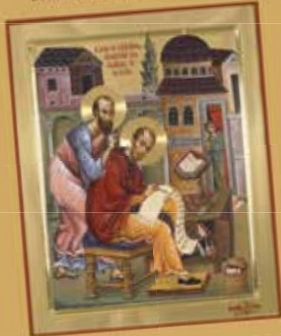
2002 – 2022. ГОДИНА
НОВОПОДИГНУТЕ И
ОБНОВЉЕНЕ ЦРКВЕ

ВЛАДИКА
ШУМАДИЈСКИ
САВА ВУКОВИЋ
СПОМЕНИЦА 2001-2021

Јован, Епископ шумадијски

ПРОПОВЕДИ НА
НЕДЕЉНИМ ЛИТУРГИЈАМА
(2013-2018)

Прота Милош Милошевић
ПОРОДИЧНЕ И РАТНЕ
(1944-1945) ХРОНИКЕ

www.eparhija.com